

5367

ΣΩΚΡΑΤΗΣ.

ΜΕΛΕΤΗ

ΥΠΟ

Ν. Ι. ΣΑΛΤΕΛΗ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟΥ
3859

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΑ ΔΑΠΑΝΗΣ

Δ. Χ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗΙ

Ἐκ τῆς Τυπογραφίας Γ. Γριφίττου

1842.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ

Δ. Χ. ΑΘΛΗΝΑΣΙΟΥ ΚΥΔΩΝΙΑΤΗΝ.

Τὸ ἤδη ἐκδιδόμενον πονημάτιον ἐγγράφῃ εἰς τινὰς μελαγχολίας μου ὥρας νυκτερινὰς, ὅτε, καταπονεμένος ἀπὸ τοὺς περισπασμοὺς τῆς ἡμέρας, ἐφώτιζα διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἀθανάτων σελίδων τοῦ Πλάτωνος τὰς μελανὰς τῆς φαντασίας μου φάσεις.

Τὸ δημοσιεύω σήμερον, ἀπαράλλακτον καὶ χωρὶς τινὸς μεταβολῆς, οὐχὶ πειθόμενος εἰς προτροπὰς φίλων· ἢ τόσον ἀκορέστως προβαλλομένη, αὕτη ἀφορμὴ κατήντησε φορτικὴ πλέον· ἀλλὰ πειθόμενος εἰς τὴν φωνὴν Σου, ὡς εἰς τὴν φωνὴν τῆς ἰδίας ἐμαυτοῦ συνειδήσεως, πρὸς χάριν τῶν Κυδωνιακῶν μειρακίων.

Ἐπιγράφω αὐτὸ Μελέτην, διότι ἀληθῶς εἰς τίποτε ἄλλο παρὰ εἰς μελέτην δὲν ἐνησχολήθην· καὶ διότι, τρέφων ἐν ἐμαυτῷ τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ μελετήσω μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἄλλους ἐνδόξους τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος συγγραφεῖς, θέλω ἴσως ἐκδώσειν σειρὰν μελετῶν τοιούτων, ἂν ἡ παρούσα φανῇ χρήσιμος.

Δὲν ἠθέλησα νὰ μακρυνθῶ πολὺ ἀπὸ τὴν λέξιν εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Κρίτωνος. Εἰς πᾶσαν ἀλλοίωσιν ἐθλιβόμην, ὡς ὁ συντριβὼν πολύτιμόν τι χρυστάλλινον σκεῦος. Ἐπεσύναψα δὲ καὶ τὸ πρωτότυπον διὰ νὰ ἦναι χρησιμώτερον εἰς τοὺς σπουδαστάς.

Συνιστῶ διὰ Σοῦ, ὅστις γίνεσαι ἢ κυρία αἰτία τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος πονήματος, εἰς τῆς πατρίδος ἡμῶν τὰ μειράκια οὐχὶ τὸν εὐτελεῆ μου πόνον, ἔχοντα ἐπίσης εὐτελεῆ ἀξίαν, ἀλλὰ τὰς λαμπράς, τὰς ἀθανάτους τῶν προγόνων μας ἰδέας· ἀνδρῶν, πρὸ τῶν ὁποίων γονυπετοῦσιν ἑκθαμβοὶ αἱ αἰῶνες.

Τὴν πορφύραν τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος ἕφαναν μὲ κλωστὰς ἀνεκτιμήτους οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, καὶ τὴν κοινὴν μας πατρίδα ἀνεβίβασαν εἰς θρόνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐκυβέρνησε τὰς ἰδέας τῆς οἰκουμένης.

Ναί, φίλα Κυδωνιακὰ μειράκια! Νόες πρωτοτύπου μεγαλοφυΐας καὶ ἀρετῆς, οἱ νόες τῶν προπατόρων μας ἀποστέλλουν ἔτι εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν ἡμᾶς ἀκτινας τῆς γιγαντιαίας τῶν δόξης, καὶ μᾶς προσκαλοῦσι νὰ φανῶμεν ἄξιοι τῶν πατέρων υἱοί.

Ἐντροπή εἰς ἡμᾶς ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἐνώπιον τῶν παρελθουσῶν καὶ μελλουσῶν γενεῶν, ἐνώπιον τῆς αἰδιότητος, ἂν γενώμεν ἐνδόξων προγόνων ἄθλιοι ἔχγονοι!

Ἄλλὰ τοῦ νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν σκοπὸν μόνος ἀληθῆς τρόπος εἶναι ἡ μελέτη τῆς προγονικῆς μας σοφίας.

Μόνη αὕτη θέλει μας χειραγωγῆσαι εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, καὶ διὰ ταύτης μόνης θέλομεν ἀληθῶς μυηθῆν εἰς τῆς ἱεράς ἡμῶν Θρησκείας τὸ πνεῦμα· Θρησκείας οὐρανόθεν ἀποκαλυφθείσης, ὥστε νὰ ὑψώσῃ τὸν ἀνθρώπον μέχρι τοῦ Δημιουργοῦ διὰ τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Τῆς Θρησκείας αἱ ἐντολαί, πλήρης καὶ ἀκριβῆς τῆς ἀρετῆς κώδηξ· τὰ παραγγέλματα τῶν μεγαλητέρων τῆς οἰκουμένης ἀνδρῶν, οἵτινες ἐμάντευσαν τὸ πνεῦμα τῆς πολλοῦς μετὰ ταῦτα ἐνιαυτοῦς ἀναλαμφάσης Θρησκείας, καὶ προπαρεσκεύασαν, διὰ νὰ εἴπω οὕτω, τὴν λύσιν τοῦ μυστηρίου· τὸ παράδειγμα τοῦ Σωκράτους, σπαράζαντος πρώτου τὸν παχὺν τῆς υλικότητος πέπλον καὶ μετὰ τὴν εὔρεσιν τῶν ἱερωτέρων ἀληθειῶν πεσότος ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῆς ἀδικίας· τόσαι γνώσεις παντοδαπαὶ τῶν ἐκτὸς ἡμῶν, ἢ γνῶσις ἡμῶν αὐτῶν, ἄνευ τῆς ὁποίας ὁ ἀνθρώπος δὲν θέλει πάποτε ἐπιτύχειν τοῦ σκοποῦ τοῦ προορισμοῦ του· αἱ ὠραῖαι τοῦ Πλάτωνος θεωρίαι, αἱ βαθεῖαι τοῦ Ἀριστοτέλους μελέται, ταῦτα πάντα εἶναι γραμμένα εἰς τὴν γλῶσσαν ἐκείνην, διὰ τῆς ὁποίας ἡ φιλόσοφος ἀρχιότης ὑψώσε τὸν ἀνθρώπινον νοῦν εἰς πᾶν ὅ,τι καλὸν καὶ ὑψηλὸν καὶ γεναῖον καὶ μέγα.

Πολλάκις ἐνησχολήθημεν εἰς τοιαύτας μελέτας, ἄριστε ὁμογενῆ καὶ συγγενῆ καὶ φίλε, καὶ ἀπὸ τὸ παράθυρον ἀτενίζοντες τὴν σελήνην Φερηνῆς νυκτός, προσμειδίωσαν εἰς τὸ ἥρεμοῦν,

Πολιτῆς ἄλλος ἄσπετον ὕδωρ,

Ἄνεπτερώθημεν εἰς τὰς ἰδέας τοῦ παρελθόντος καὶ τὸ παρὸν ἐλησμονήσαμεν. Πολλάκις ἀνεμετρήσαμεν τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἀπόλυτος βασιλεὺς τῶν ἰδεῶν τοῦ κόσμου ἡ Ἑλλάς ἔθετεν εἰς τὸν κωλεὸν τὸ ελευθερόντης ξίφος, διὰ νὰ ζητήσῃ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Εὐριπίδου, εἰς τὰς Ἀκαδημίας καὶ τὰ λύκεια τὴν θεωρίαν τῶν ἀληθειῶν, τὰς ὁποίας εἰς τὴν Πνύκα ἤκουσε, καὶ ἀπὸ τὰς πλαταιάς, τὸν Μαραθῶνα, τὴν Σαλαμίνα καὶ τὴν Μυκάλην ἐδίδαξεν εἰς τοὺς μαθητάς της αἰῶνας.

Ἄλλ' ἐὰν " τὸ καθῆκον ὡς ἐπίπαν ταῖς σχέσεσιν ἐπιμετρήται, " ποῖα ἄραγε εἶναι τὰ καθῆκοντα ἐκείνων, οἵτινες, τυχόντες γεννήσεως Ἑλληνικῆς, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν θηλάσαντες μὲ αὐτὸ τῆς

μητρὸς αὐτῶν τὸ γάλα, συναισθάνονται ὅλον τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔθνους, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουσι! Τὰ καθῆκοντα ταῦτα συνεμελετήσαμεν καὶ συνενοήσαμεν.

Τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῶν τὸν δρόμον διατρέχεις ἤδη, καὶ τὴν θέλησιν ἔχεις νὰ τὸν διατρέξῃς ἰσοβίως, Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τοῦτον, καὶ τὴν πνιγμένην ἀπὸ τὸ πένθος φωνὴν μου θέλω ὑψόνειν κ' ἐγὼ διὰ νὰ κράζω συμφῶνως, μ' ὄσους σὲ πλησιάζουσιν.

ὦ Ζεῦ, δίδοίης τοῖσι τοιούτοισιν εὖ!

Ἐγραφα ἐν Κυθωνίαις τὸν Αὐγουστον τῶν 1842.

Ο ΑΝΕΨΙΟΣ ΣΟΥ

N. I. ΣΑΛΤΕΛΗΣ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Ὁ ΣΩΚΡΑΤΗΣ ἐγεννήθη τὸ δ' ἔτος τῆς ὀλυμπιάδος, τὴν ἑκτὴν θαρρηλιῶνος¹, υἱὸς λιθουργοῦ πατρὸς τοῦ Σωφρονίσκου καὶ μητρὸς μαίας τῆς φαιναρέτης.

Πρὸ εἴκοσι τριῶν αἰῶνων ἡ Ἑλλάς ἐγκαυχᾶται εἰς τὴν γέννησιν τοῦ μεγίστου τούτου τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἡ παγκόσμιος φιλοσοφία γονυπετεῖ ἐνώπιον τοῦ ἀληθοῦς αὐτῆς καὶ πρώτου ἀνιχνευτοῦ.

Βαθὺς φιλόσοφος, πρῶτος ἀνέφηξε τῆς ἀληθείας τὴν θύραν διὰ τὰ στηρίξιν ἐπὶ τῶν συντριμμάτων τῆς ὑλικῆς φιλοσοφίας τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἀναγκαίαν συνέπειαν τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς μόνου ὑπερτάτου, πανσόφου καὶ παντοδυνάμου ΟΝΤΟΣ· διὰ τὰ προσβάλλη καιρῶς τὴν σοφιστείαν, ἐπιστήμην τοῦ συρμοῦ εἰς τὰς ἡμέρας του, ἐπιστήμην πλουτοῦσαν ἀπὸ λόγους κενούς νοήματος· διὰ τὰ καθάριση τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν πρόξενον ὄλων τῶν κακῶν δεισιδαιμονίαν, καὶ τὰ προπαρασκευάσει εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὑγιεῖς γνώσεις καὶ ιδέας, μητέρας τῶν ιδεῶν τῶν ἀκολούθων φωτισμένων αἰῶνων. Ὁ φαίδων τοῦ Πλάτωνος, ὅπου ἀναφαίνεται τοῦ Σωκράτους ἡ φιλοσοφία μ' ὅλα, τὰ ὅποια ἡ εὐφυΐα τοῦ ἐνδόξου μαθητοῦ του ἐνέδυσεν αὐτὴν ὑφάσματα· ὁ Γοργίας, ἐνθα τέσσαρες σοφισταὶ, ἀποκρινόμενοι μὲ θρασύτητας καὶ ὕβρεις εἰς τὰς ἰλαρὰς καὶ μετριόφρονας ἐρωτήσεις τοῦ ἀνεξικάκου φιλοσόφου, ἀποδείχνοντ' ἐπὶ τέλους ἀπλοὶ λεξιθῆραι, τὸσον ὀλεθριώτεροι εἰς τὴν κοινωνίαν, ὅσον διὰ πομπῶδων λέξεων ἐθάμβοναν τὸν χυδαῖον καὶ τὸν παρέσυρον εἰς τὰ ἐλεεινὰ αὐτῶν μωρολογήματα· ἐν γένει ὅλα τοῦ Πλάτωνος τὰ συγγράμματα χρώματιζονται ἀπὸ μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν μὲ Σωκρατικὴν φιλοσοφίαν.

Μέγας ἠθικολόγος, ἐμελέτησε κ' ἐνόησε τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ τὰς ἀνάγκας, τὰ χρεῖα καὶ δικαιώματά του, ἐστοχάσθη πρὸ πάντων τὴν ἐποχὴν καὶ τὴν πατριδατοῦ, ἐπράξε καὶ ἐδίδαξε τὴν ἀρετὴν. Τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος, ὁ Εὐθύφρων, ὁ Θεάγης, ὁ Θεαι-

Ἀριστοφάνους². γινώσκωμεν μόνον, ὅτι οἱ τύραννοι τὸν ἐμπόδισαν νὰ διδάσκη.

Τρεῖς ἐπιαυτοὺς ἐμαίνετο ἡ Τριακονταδρία εἰς γῆν, τὴν γεννήσασαν τοὺς μεγαλητέρους τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς οἰκουμένης ἀνδρας.... Ὁ Θρασύβουλος ἐφάνη.... Οἱ τριάκοντα ἐδιώχθησαν, καὶ ἀργότερα κατεσφάγησαν· αἱ δὲ Ἀθῆναι ἀνέπνευσαν ἄλλοις ὑπὸ τοὺς δημοκρατικούς θεσμούς διὰ τὰ γεννήσωσι τὸν Δημοσθένην.

Τότε ἤκμαζεν ἡ Σωκράτης· Συγχρόνως ἐκάλλυνε τὴν σκηνὴν ὁ ἀμίμητος Εὐριπίδης, μαθητῆς του καὶ αὐτὸς εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ῥήτορες ἦσαν πολλὰ ὀλίγοι, ἐκτὸς ἂν δώσωμεν τοιοῦτον ὄνομα εἰς τὸν σοφιστῶν τὰ πλήθη, ἐνασχολουμένων νὰ στηῶσι τὸν θρόνον τῶν λεξειδίων ἐπὶ τῶν συντριμμάτων τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ἡ φυσικὴ ἦτο πολλὰ ἀτελής. Ἐγνώρισε ταῦτα, ἐστοχάσθη τὰς ἀνάγκας τῆς περὶ αὐτὸν κοινωνίας, καὶ ἐτράπη εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ἰδιαιτερον διδασκαλεῖον δὲν ἐνέφηξε ποτέ· ἡ ἀγορὰ, οἱ δρόμοι, τὰ ἐργαστήρια, οἱ δημόσιοι περίπατοι, ὅλα τὰ μέρη ἦσαν δι' αὐτὸν κατάλληλα νὰ σπείρη τὰς διδασκὰς του. Ἐφοῖτα συνεχῶς εἰς τῶν σοφιστῶν τὰ σχολεῖα, καὶ ἔχων εἰς τὰ χεῖλη τὸ μειδιάμα καὶ τὴν μιτριόφροσύνην, εἰς τὴν καρδίαν τὴν συναίσθησιν τῆς ὑπεροχῆς του, κατεβασάνιζε μ' ἐρωτήσεις αὐτοὺς ἐνώπιον τῶν ἰδίων μαθητῶν. Οἱ ταλαίπωροι σοφισταὶ, μὴ δυνάμενοι οὐδὲ νὰ σιωπήσωσι διὰ τὴν ἐντροπὴν, οὐδὲ ν' ἀναιρέσωσι τὰ ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα τοῦ Σωκράτους, ἐπροσπάθουν νὰ ὑπεκφεύγωσι δι' ὄλων τῶν μυστηρίων τῆς τέχνης· ἀλλ' ὁ ἀνελεήμων ἄνθρωπος τοὺς ἔσυρεν ἀδιακόπως εἰς τὸ προκείμενον, ἕως τοὺς κατηνάγκαζεν εἰς ἀμηχανίαν, ἣτις διεδήλου τὴν ἀγνοίαν των.

Εἰς λαὸν δημοκρατούμενον καὶ τόσον εὐκόλον εἰς ἐντυπώσεις, ὅποιοι ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἔδωκεν ἀμέσως μεγάλην φήμην ἡ Σωκρατικὴ φιλοσοφία· δικαίως. ἡ Ἑλληνικὴ λατρεία, θρησκεία τῆς ποιήσεως καὶ τῶν μεγάλων ιδεῶν, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς ὄχι, μήτηρ ὄλων τῶν ἀριστοουργημάτων τῆς ἀρχαιότητος, ἀρκούσα εἰς τὴν φαντασίαν ἀλλ' ὄχι εἰς τὴν καρδίαν, εἶχε γηράσειν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν. Οἱ κεραυνοὶ τοῦ Διὸς δὲν ἐξέπληττον πλέον τόσον εὐκόλα, οὐδ' οἱ ἔρωτες καὶ αἱ μάχαι τῶν Ὀλυμπίων ἐπιστεύοντο κατὰ γράμμα· ἐγελᾶτο ἡ ἀσέλγεια τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἡ ζηλοτυπία τοῦ χυλοῦ Ἡφαίστου ἀντὶ νὰ λατρεύηται. Τελευταῖον οἱ ἄνθρωποι, γεννώμε-

νοι μὲ ἔμφυτον κοινωνικὸν αἰσθημα, διατηρούμενον καὶ ζω-
πυρούμενον ἀδιακόπως ἀπὸ τὸ ἔναυσμα τῆς θρησκείας,
ἤσθάνοντο κενὸν τι εἰς ἑαυτοὺς, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ ἠγνόουν
κυρίως, ἐπεθύμουν ν' ἀναπληρώσωσιν. Ἡ φιλοσοφία τοῦ
Σωκράτους, διδάσκουσα τὴν ἐνότητα, τὴν πανσοφίαν, τὴν
παντοδυναμίαν καὶ ἀπάθειαν ἐνὸς μόνου ἀτελευτήτου καὶ
ἀκατανοήτου ΟΝΤΟΣ, ἐξέπληξε τὸν πνευματώδη λαὸν τῶν
Ἀθηναίων. Ὁ συρμὸς τῶν σοφισμάτων ἤρχιζε νὰ παρα-
κμάζη· ἡ γλυκεῖα, ἡ μετριόφρων διδαχὴ τοῦ Σωκράτους ἐνε-
φιλοχῶρει πανταχοῦ. Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Τριακοντανδρίας,
οἱ Ἀθηναῖοι ἀνακύψαντες ἀπὸ βαρείαν δουλείαν ἐνησχολοῦν-
το εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ κολοσσοῦ τῶν τὰ τέκνα τῶν
παρηκολούθουν τὸν δημοκράτην φιλόσοφον· μεταβολὴ οὐ-
σιώδης ἐπρομηγνύετο εἰς τὰς μέχρῃ τῶν καιρῶν ἐκείνων καθι-
ερωμένης ιδέας.

Ἄλλ' ὁ Σωκράτης, καταφέρων πληγὰς θανασίμους εἰς τὸ
κράτος τῶν σοφιστῶν, προσβάλλων τὴν ματαιότητα τοῦ ἐνὸς,
τὴν κουφόνοιαν τοῦ ἄλλου, τὴν ὑψηλοφροσύνην τούτου καὶ
τὴν δοκησιοσοφίαν ἐκείνου, ἐπόμενον ἦτο νὰ ἐπισύρῃ τὸ μῖσος
πολλῶν. Τίς ἤθελεν ὑποφέρειν τὸν ταπεινὸν υἱὸν λιθορροῦ
καὶ μαίας, κρημιζόντα ὅλην τὴν προγενεστέραν ἠθικὴν οἰ-
κοδομήν, καὶ ἀνεγείροντα νέαν; ἀλλὰ καὶ τίς ἤθελε τολμήσειν
νὰ κατηγορήσῃ δημοσίως ἄνδρα, χαίροντα μεγάλην πλησίον
τοῦ παντοκράτορος δήμου ὑπόληψιν;

Ἐπενόησαν κατὰ πρῶτον νὰ τὸν καταστήσωσι καταγέλα-
στον· ἀπὸ τὸν κατάγελων εἰς τὸ μῖσος ἐν μόνον βῆμα ὑπάρ-
χει... Αἱ Νεφέλαι τοῦ Ἀριστοφάνους—κωμῳδία, ἣτις ἐπρόσ-
θεσεν ἕνα βαθμὸν δόξης εἰς τὸν κωμικόν, ἀλλ' ἀφῆρεσεν ἕνα
ἀρετῆς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον—αἱ Νεφέλαι ἐπαρουσίασαν ἐπὶ
σκηνῆς μωρόσοφόν τινα ἄνδρα, ἐκκενόνοντ' ἀπὸ τὸ στόμα
τοῦ ἀπείρου ἀνοησίας, καὶ διδάσκοντα ἀγροϊκὸν ἰδιώτην,
Στρεψιάδην καλούμενον, πῶς ν' ἀνασκευάζῃ διὰ λόγων τὰ
πράγματα, πῶς νὰ ἀναιρῇ τὴν ἀλήθειαν διὰ σοφιστικῶν ἐπι-
χειρημάτων καὶ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦτον—ὁ Σωκράτης! Ματαιῶς
οἱ Ἀθηναῖοι ἐγέλασαν, ἀλλὰ δὲν κατεγέλασαν. Ἐντὸς τοῦ
θεάτρου ἠκούσθησαν ψιθυρισμοὶ, καὶ γενικὴ περιέργεια ἐκι-
νήθη νὰ ἴδωσι τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸν κωμωδοῦμενον φιλό-
σοφον, νὰ γνωρίσουν, εἰς ποίαν ψυχῆς διάθεσιν εὐρέθη ἀνα-
ξιοπαθῶν. Ἀτάραχος ὁ ἀνεξίκακος φιλόσοφος ἠγέρθη· τὰ

ἄματα ὄλων ἐστράφησαν πρὸς αὐτόν... Τοιαύτη πρᾶξις ἐπό-
μενον ἦτο νὰ τὸν καταστήσῃ ἀγαπητότερον.

Ἐξ ὀλυμπιάδες περίπου παρήλθον· ὁ φθόνος καὶ τὸ μῖσος
ἀφήκασιν ἤσυχον τὸν Σωκράτην τὸ φανερόν, ἀλλὰ πλαγίως
ἐτεκταίνοντο κατ' αὐτοῦ ὄλαι αἱ μισαὶ ῥαδιουργίαι, καὶ τοῦ
ἠνοίγετο τάφος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐμελλε νὰ κρημισθῇ ἐπὶ τέλους.
Ἦτο δυνατόν νὰ τ' ἀγνοῇ ὁ Σωκράτης; Δὲν τὸν ἐλάνθανεν,
ὄχι ἀλλ' ἀφιερούμενος εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ διεπόντος τ' ἀν-
θρώπινα Πατρὸς, ἤσυχος ἠκολούθει, τὸν ὁποῖον δι' ἑαυτὸν
διέγραψε δρόμον.

Χαιρεφῶν, ἕνας τῶν πολλῶν φίλων καὶ μαθητῶν του, ἐκ-
πλησσομένος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον διὰ τὴν Σωκρατικὴν
φιλοσοφίαν, ἠρώτησε τὸ μαντεῖον, τίς τάχα εἶν' ὁ σοφώτατος
τῶν ἀνθρώπων· ἡ δὲ Πυθία, κηρύξασα ῥητῶς τὸν Σωκράτην
τοιούτον^α, προσεπεβάρυνε τῆς φήμης αὐτοῦ τὴν πλάστιγγα.
Τίποτε δὲν παρέβλεπεν ὁ φιλόσοφος, ἀφ' ὅσα ἠδύναντο νὰ
δώσουν ὄφελός τι εἰς τὴν κοινωνίαν· συναισθανόμενος τὴν
ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, εὗρηκε πρόφασιν νὰ πε-
ριέρχεται τὰ διδακτήρια τῶν σοφιστῶν. Θέλων δὲ νὰ λύσῃ
τὸν χρησμόν, ὡς λέγει ὁ ἴδιος^β, καὶ μὴ γνωρίζων ἑαυτὸν ἄ-
ξιον τοῦ ὑπὸ τῆς Πυθίας δοθέντος τίτλου, ἐπροσπάθει νὰ
διδασχθῇ ἠρώτα—τὸν ἀπεκρίνοντο—ἠρώτα πάλιν—καὶ τοὺς
κομπάζοντας διὰ σοφίαν ἀπεδείκνυεν αὐτόχρομα ἀσόφους.
Ἐκ τῶν τοιούτων ἐρευνῶν ἐξήγαγεν, ὅτι σοφὸς τινόντι εἶναι
ὁ μόνος τὰ πάντα γινώσκων Θεός· σοφὸς δὲ ἄνθρωπος, ὅστις
συναισθάνεται τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, καὶ δὲν σφετερί-
ζετ' ἐπωνυμίαν εἰς μόνον τὸν Θεὸν πρέπουσαν. Φιλοσοφία
ῥαία, μήτηρ ὄλων τῶν ἀρετῶν, ὅσαι ὑπόσχονται τὴν εὐδαι-
μονίαν καὶ τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν ἀτόμων!

Ἡ μεγάλη αὐτοῦ μελέτη καὶ πείρα εἰς τ' ἀνθρώπινα τὸν
κατέστησαν ἱκανὸν νὰ συμπεραίνῃ τὸ μέλλον ἐπὶ τῇ βάσει
τοῦ παρόντος, καὶ μεταξύ ἀσκέπτων ἀνθρώπων νὰ δείχνηται
τρόπον τινὰ προφήτης. Τοῦτο ἦν τὸ πολυθρόνλητον δαιμό-
νιον, τὸ ὁποῖον τὸν ἀπέτρεπεν, ὅσάκις ἐπεχείριζε νὰ πράξῃ
τι μὴ ἀγαθόν. Ὁ προορατικὸς ἄνθρωπος ἐσυμπέραινε τόσον
καλὰ τ' ἀποτελέσματ' ἀπὸ τὰς αἰτίας, ὥστε οὐδὲν ἢ σπα-
νιώτατα ἐπλανᾶτο^γ.

Ἄλλὰ κατὰ δυστυχίαν τὸ δαιμόνιον τοῦτο, ἂν ἐχρησίμευ-
σεν εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς φήμης του, ἐγένετο ἐξ ἄλλου μέρους

ὄπλον εἰς τοὺς κατηγοροῦς, ὅταν ὀλίγον μετὰ τὴν πτώσιν τῶν τριάκοντα, ἀφοῦ οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχισαν νὰ σπαράσσονται ἐκ νέου ἀπο διχονοίας καὶ φρονητικῆς ἐριδας, Ἄνυτος, Μέλιτος καὶ Λύκων, τρεῖς τῶν σοφιστῶν, τῶν ὁποίων ἐπέεραξε τὴν κενοδοξίαν, τὸν ἔσυραν εἰς τὸ δικαστήριον, Ὁ Μέλιτος ἐπαρουσιάσθη κυρίως ἐνάγων, ὁ Ἄνυτος συνηγορῶν τοὺς πολιτικούς, ὁ Λύκων τοὺς ῥήτορας· ἡ δὲ κατηγορία ἴσταν ἔστιν ὅτι Σωκράτης, μὴ πιστεύων τοὺς ἰδίους μὲ τὴν πόλιν θεοῦς, ἀλλ' εἰσφέρων δαιμόνια καινά, διαφθείρων δὲ καὶ τοὺς νέους, ἀδικεῖ· ποινὴ, θάνατος η.

Δὲν ἠγνόει ὁ Σωκράτης ὅτι δὲν ἤθελε διαφύγειν τὸν θάνατον μέχρι τέλους· ἂν ἀληθῶς εἶχε δαιμόνιον, ἢ πείραν, ἢ κρίσιν βαθεῖαν, ἢ ὅ τι ἄλλο θέλει νὰ τ' ὀνομάσῃ τις, εἰς τὴν οὐσιώδη ταύτην περίστασιν τῆς ζωῆς του τὸν ἐχρησίμευσε βέλαια. Ἄλλ' ἀντὶ νὰ προσφύγῃ εἰς μέσα αἰσχρὰ, τὰ ὁποῖα ἤθελαν μὲν προσθέσειν ὀλίγους τινὰς ἐνιαυτοὺς εἰς τὴν ἑβδομηκονταετη πολίαν του, ἀλλ' ἤθελον τὸν καταστήσειν ἀντιφάσκοντα πρὸς ἑαυτὸν, καταστρέψειν τὴν ἠθικὴν του οἰκοδομήν, καὶ τοῦ ἀφαιρέσειν τὸ πλεῖστον τῆς δόξης μέρος, ἠγνήθη νὰ φανῇ ἀμυνόμενος μὲ τὰ συνήθη ὄπλα τῆς ῥητορικῆς κατὰ τῶν ἐγκαλεστῶν του· ἀπεδίωξεν ὄλους, ὅσοι τοῦ ἐπροσφέροντο, τρόπους σωτηρίας διὰ δώρων, ἢ μεσολαβήσεων, ἢ δακρύων, ἢ φυγῆς, καὶ ἐφάνη ὁ ὑπὸ ταπεινὸν τριβώνιον φιλόσοφος, τὸν ὁποῖον ἀπαξ ἐγέννησαν αἰῶνες, ἐνώπιον δικαστῶν προκατελιγμένων, ἐνώπιον πλήθους ἕως χθρὸς λατρεύοντος αὐτὸν, σήμερον σιωπῶντος ἔμπροσθεν τῆς δικαστικῆς ἀξιοπρεπείας, ἢ ἐκπλησσομένου διὰ τὸ πρὸ ὀφθαλμῶν του θέαμα· ἐπαρουσιάσθη πολὺς πρεσβύτης μὲ τὸ μεῖδιμα εἰς τὰ χεῖλη, μὲ τὴν ἰλαρότητα τοῦ προσώπου ἐμφαίνουσαν τὴν τῆς ψυχῆς, καὶ μὲ βλέμμα ἀτρόμητον, μὲ φωνὴν σταθερὰν ἐξεφώνησεν ἀπολογία, ἣτις μετὰ εἰκοσιτρεῖς αἰῶνας ὑπάρχει ἐτι μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδος τῆς.

Ἄλλὰ πρὶν ἢ χύσωμεν δάκρυα διὰ τὸ συμβάν τοῦτο, τὸ ὁποῖον γεμίζει ἀπὸ ἐκπληξίν τον ἀναγνώστην τῆς ἱστορίας, ἄς παλινδρομήσωμεν εἰς τὰ πρότερα· ἄς ἐρευνήσωμεν τὴν μερικὴν τοῦ φιλοσόφου ζωὴν· ἄς εἰσέλθωμεν μέχρις αὐτῆς· αὐτοῦ τῆς οἰκίας· ἄς πληροφορηθῶμεν ἐτι μᾶλλον, ἂν εἰς τὴν καλύβην, εἰς τὰς ἀναστροφάς, εἰς τὰς διαλέξεις του εἶχε πάντοτε συμφωνοὺς τὰς πράξεις πρὸς τὰς διδασχάς του.

Ἡ κακὴ του τύχη τὸν συνέζευξε μὲ γυναῖκά τινα, Ξανθίπην καλουμένην, ὀξύθυμον καὶ φαντασιώδη· μικρά τις αἰτία ἤρκει νὰ ἐρεθίσῃ τὴν χολὴν τῆς, καὶ μὲ αἰωνίας ἐπιπληξίς νὰ καταδιώκῃ τὴν ὑπομονὴν τοῦ συζύγου τῆς. Ἄλλ' ἢ ἀξιοπρέπεια τοῦτε ἦτον ἀξία καὶ τῆς σοφίας του ἢ τῆς ἀρετῆς· καὶ ὄχι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱὸν του Λαμπροκλέα, θρασυφέντα πρὸς τὴν μητέρα του, ἐπέπληξε μὲ πατρικὴν στοργὴν, μὲ ἰλαρότητα, μετὴν πειθῶ τῶν ἐπιχειρημάτων ἰ, οὐχὶ μὲ τὸ τυραννικὸν ὕφος, δι' οὗ βλέπομεν τόσους σημερινοὺς γονεῖς κατατρομάζοντας τὰ τέκνα των.

Πολλάκις μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του ἐστάθη εἰς τὸ δίκαιον πιστός. Βουλευτῆς χρηματίσας ποτὲ, καὶ δοὺς τὸν συνήθη βουλευτικὸν ὄρκον, ὅτι θέλει τηρεῖν τοὺς νόμους, ἐπρόκρινε νὰ ἐκτεθῇ μᾶλλον εἰς τὴν ὀργὴν καὶ τὰς ἀπειλάς τοῦ φιλοταράχου δήμου, ἢ νὰ δώσῃ τὴν ψῆφόν του εἰς τὸν θάνατον ἐννέα στρατηγῶν, παρὰ τοὺς νόμους καταδικαζομένων ἰ.

Ἐξῆ μὲ μεγίστην ἐγκράτειαν· ἀπλοῦς τὴν τροφήν, ἀπλοῦς τὴν ἐνδυμασίαν, ἀπλοῦστερος τὰς ἡδονάς, καρτερικὸς εἰς τὴν κακοπάθειαν, μετριόφρων πάντοτε καὶ πανταχοῦ, ταῦτα ἐδίδασκε τοὺς αὐτὸν ἀναστρεφομένους. Ἐπεθύμει καὶ ἐσπούδαζε τὴν διάδοσιν τῆς σοφίας, καὶ τὴν ἀμάθειαν ὠνόμαζε καὶ ἐνόμιζε μανίας εἶδος· κατεφέρετο δὲ πικρῶς ἐναντίον τῶν διὰ μισθοῦ διδασκόντων καὶ τοὺς ἀπεκάλει ἀνδραποδιστὰς ἰ.

Μελετήσας βαθέως τὰς ἀνθρωπίνους καὶ ἀρετὰς καὶ ἀδυναμίας, κατέστη ἱκανὸς νὰ διακρίνῃ ἀπὸ τὰς αἰτίας τὰ ἀποτελέσματα. Πολλάκις ἐδίδε τὰς ἡμερωτέρας καὶ γλυκυτέρας συμβουλὰς, ἀλλ' ἐνίοτε σφοδρὰς ἐπιπληξίς· τοιοῦτος ἐφάνη πρὸς Κριτόβουλον τὸν μαθητὴν του, ὅταν οὗτος κατὰ τὸν αἰσχρὸν τῆς ἐποχῆς του συρμόν ἐτόλμησε νὰ φιλήσῃ τὸν καλὸν υἱὸν τοῦ Ἀλκιβιάδου ἰ.

Ὁ Ξενοφῶν μᾶς ἐτήρησε τὸν ὠραῖόν διάλογον τοῦ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ πρὸς τὸν μικρὸν Ἀριστόδημον περὶ τῶν εὐεργετημάτων τῆς Θεῆς προνοίας ἰ. Θέλω παρεκβῆν πολὺ τοῦ προκειμένου, ἂν ζητήσω ν' ἀναπτύξω ἐν πρὸς ἐν τοῦ διαλόγου τούτου τὰ κάλλη· εἶναι ἔργον ἄλλου καιροῦ.

Πῶποτε ἄλλοτε, ἐκτὸς στρατείας, δὲν ἀπεδήμησε τῆς πατρίδος του. Ἐντὸς τῶν τευχῶν τῆς ἐξεκένου σοφίας, ἣτις δαιώνισε τὴν δόξαν καὶ αὐτῆς καὶ ἐκείνου.

Δὲν ἐσυνερίζετο ποτὲ λαιδωρίας ἢ σκόμματα· ἀνεξίκακος

πρὸς ὅλους, ἐσυμπάθει τὰς ἀνθρωπίνους ἐλλείψεις, καὶ τὰς διώρθωνε παντοίως. Παραβολὰς, ἐπιχειρήματα, παραδείγματα, ὅλα εἶχε καὶ πρόχειρα καὶ εὐστοχα.

Ἀρκοῦν ἐκ τῶν πολλῶν ταῦτα διὰ νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι ἦτον ἀληθῶς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ξενοφόντος 17. " ἐν παντί τι πράγματι καὶ πάντα τρόπον ὠφέλιμος. " Εἰς τὸ προκείμενον.

Ἐπρεπε κατὰ τὸν νόμον νὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὸ δικαστήριον ἐγκαλεσθεῖς, καὶ δὲν ὄκνει νὰ παρευρίσκηται εἰς αὐτὸ συχνάκις, περιμένων τὴν σειρὰν τῆς δίκης του. Παρὰ τὴν θύραν ἀπαντᾷ μίαν ἡμέραν, θέλοντα νὰ εἰσελθῆ, Ἀθηναῖόν τινα Εὐθύφρωνα γνώριμόν του, καὶ ἡ διάλεξις ἀρχίζει. Ὁ Σωκράτης ἀναφέρει, ὅτι ἐγκαλούμενος εὐρίσκειτ' ἐδῶ ὁ δὲ Εὐθύφρων ἔρχεται νὰ σύρῃ εἰς δίκην τὸν πατέρα του, ὡς φονέα ἑνὸς τῶν ὑπηρετῶν του! Διηγεῖτ' ἐν παρόδῳ τὸ περιστατικόν, πῶς δηλαδὴ ὁ πατὴρ του, παραμελήσας τὸν κίνδυνον ἐργάτου τινός, ἐγένετο αἴτιος τοῦ θανάτου αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο φονεύς του· καὶ μὲ τὸν συνήθη σοφιστικὸν κόμπον τελευτῶν λέγει, ὅτι δὲν φοβεῖται νὰ κατηγορηθῆ ὡς ἀγνώμων υἱός, διότι καλῶς γνωρίζει τὰ περὶ ὀσίου καὶ ἀνοσίου.

" Δίδαξον λοιπὸν, τὸν λέγει ὁ ΣΩΚΡΑΤΗΣ, κ' ἐμὲ, τί εἶναι τὸ ὄσιον καὶ ἀνόσιον, διὰ νὰ προβάλω ἀντ' ἀπολογίας πρὸς τὸν ἐγκαλεστήν μου, ὅτι ἂν πλανῶμαι εἰς τὸ φρόνημά μου, πταίει ὁ διδάσκαλός μου Εὐθύφρων. Ἡ γραφὴ τότε θέλει παρελθεῖν εἰς σέ· καὶ τόσον σοφὸς σύ, ὅσον καὶ λέγεις καὶ πιστεύω, θέλεις δυνηθῆν, ἀφοῦ σώσης καὶ σεαυτὸν κ' ἐμὲ, νὰ διδάξης συγχρόνως τὸ μέγα τοῦτο μάθημα καὶ τοὺς δικαστὰς καὶ αὐτοὺς μου τοὺς ἐναντίους. "

Οὐδεμίαν τοῦ κομπαστοῦ Εὐθύφρονος πρότασιν ἀφῆκεν ἡσυχον ὁ Σωκράτης· τί εἶναι τὸ ὄσιον καὶ ἀνόσιον, ἠρώτα πᾶσαν δὲ ἀπόκρισιν ἤρπαζεν ἀπ' ὅλα τὰ προσφέροντα λαβὴν μέρη, καὶ τὴν ἀνέλυνε εὐστόχως καὶ ἐπιμόνως, ὥστε ἀπεδείκνυε τὸν διδάσκαλον ἀντιφάσκοντα πρὸς τοὺς προτέρους του λόγους, καὶ τὸν κατήντα εἰς ἀμηχανίαν προφανῆ. Μετὰ πολλὰς προτάσεις καὶ ἀναιρέσεις, ὁ Εὐθύφρων προφασισθεὶς ὑποθέσεις κατεπειγούσας, ἀπεσύρθη, ἀφήσας τὴν περὶ τοῦ ὀσίου καὶ ἀνοσίου ἔρευναν ἀδιάλυτον.

Ἡ ἡμέρα τῆς δίκης ἔφθασεν· ὁ Σωκράτης ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸ ἀνώτατον δικαστήριον, τὸν Ἄρειον Πάγον· οἱ

δικασταὶ εἰς τὰς ἐδρας των· ἄπειρον πλῆθος λαοῦ παρεστός· ἐντεῦθεν οἱ κατήγοροι, ἀγέρωχοι καὶ βλοσυροὶ· ἀπέναντι ὁ ἐγκαλούμενος, ἰλαρὸς καὶ ἡσυχος, ἀκούων προσεκτικῶς τὴν γραφὴν, ἀτενίζων συμπαθητικὰ βλέμματα εἰς τὸ ἀκροατήριον καὶ τοὺς ἀναιδεῖς συκοφάντας, καὶ ἀποστρέφων ἐνίοτε αὐτὰ διὰ νὰ ὑποψιθυρίσῃ παραμυθητικὰς τινὰς λέξεις πρὸς τοὺς παρισταμένους φίλους του. Τοιαύτης σκηρῆς δύναιται ν' ἀντιληφθῆ ἡ μόνη ἢ φαντασία· ἐπιτήδειος ζωγράφος ἐμπορεῖ νὰ ἀρπάσῃ ἐπιτυχῶς τὴν πομπὴν, τὴν μεγαλοπρέπειαν, ὅλην τὴν δικαστικὴν ἀξίαν τοῦ μεγάλου τούτου συλλόγου· ἀλλὰ θέλει παραστήσῃν ποτὲ τὰ παντοδαπὰ αἰσθήματα τὰ εἰς ἕκαστον μέτωπον ἐγγραμμένα, τὸ μισητὸν βλέμμα τῶν κατηγορῶν, τὸ ἀνεξίκακον ὕφος τοῦ φιλοσόφου, τὴν ἐκπληξιν τοῦ λαοῦ, τοὺς ἐνδομύχους τῶν δικαστῶν πολέμοις, κυμαινομένων μεταξὺ τῆς ἀθωότητος τοῦ δικαίου ἐκείνου καὶ τῶν αἰμοβόρων σκοπῶν των...; Καὶ ἂν εἰκονίσῃ ἐπιτυχῶς τὸ σῶμα, τὴν στάσιν, τὰς χειρονομίας τοῦ κατηγορουμένου, θέλει δυνηθῆν νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἰδέαν τινὰ τῆς ψυχῆς του; θέλει, ὁ βλέπων τὸν φιλόσοφον ζωγραφημένον, κατανοεῖ εὐθύς ὅλην τῆς σοφίας αὐτοῦ τὴν ἀξίαν;

Ἄς μεταφερθῶμεν λοιπὸν μὲ τὴν φαντασίαν μόνην εἰς ἐκείνην τὴν μεγαλητέραν τοῦ κόσμου διαδικασίαν, ἐντὸς τὴν ὅσον πολυπληθοῦς ὁμηγύρευς. Οἱ σοφισταὶ ἀέγνωσαν τὴν κατηγορίαν· ὁ λόγος ἐδόθη εἰς τὸν ἐγκαλούμενον.

Ἀφίνω εἰς καιρὸν ἄλλον ν' ἀναλύσω ἐν ἐκτάσει τὴν ὥραίαν καὶ θαυμαστὴν αὐτοῦ ἀπολογίαν, τὴν ὁποίαν μᾶς διητήρησεν ὁ Πλάτων ὡς ἔγγιστα ὁμοίαν. Διὰ νὰ κατανητήσω εἰς τὸ προκείμενόν μου, ἀναφέρω ἐν παρόδῳ χωρία μόνον τινὰ, ὅπου ἐμφαίνεται ὁ πάντοτ' ἀψευδὴς χαρακτήρ τοῦ φιλοσόφου.

" Εἰς τ' ἄλλα των ψεύδη, λέγει, ὦ Ἀθηναῖοι, οἱ κατήγοροί μου ἐπρόσθεσαν καὶ τὸ, ὅτι πρέπει νὰ προσέχητε, μὴ σᾶς ἀπατήσω ἐγὼ, καθὼ φοβερός δῆθεν ῥήτωρ· ἀλλὰ τοῦναντίον, θέλω σᾶς εἰπεῖν ἀπλήρην τὴν ἀλήθειαν, οὐχὶ μὲ λέξεις περιέργως ζητημένας, ἀλλὰ μ' ὁποίας ἤθελα τύχει προχείρους, καὶ τοῦτο ἀρμόζει εἰς τὴν πολιάν μου. Οὐδὲ πρέπει ν' ἀγανακτήσητε, ὅτι δικαζόμενος μεταχειρίζομαι τὸν αὐτὸν, ὁποῖον καὶ παντοῦ ἄλλαχοῦ τρόπον τοῦ λέγειν. Πρώτην φορὰν ταύτην εἰς γῆρας προβεβηκὸς ἐμφανίζομαι εἰς δικα-

“ στήριον. Σᾶς παρακαλῶ λοιπόν, καὶ δίκαιον μὲ φαίνεται,
 “ εἶναι, νὰ μὴ παρατηρῆτε τὰς λέξεις, ἀλλὰ τὰ λεγόμενα· διό-
 “ τι αὐτὸ μόνον χρεωστῆι νὰ σκοπῆ ὁ δικαστῆς, καθὼς ὁ ῥή-
 “ τωρ νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν μόνην.”

Μετὰ τὸ ἀφελεῖς τοῦτο προοίμιον διηγεῖτ' ἐν παρόδῳ τὸ πλῆθος τῶν κατηγορῶν του, τῶν ὁποίων ἀγνοεῖ καὶ τὰ ὀνόματα, διότι δὲν ἔλαβε πώποτε περιέργειαν νὰ τὰ μάθῃ· ἀναφέρει, ὅτι πρὸ πολλοῦ χρόνου διέσπειραν κακὰς ἐναντίον του φήμας, καταντᾷ εἰς τὴν γραφὴν τοῦ Μελίτου, παλινδρομεῖ εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοφάνους Νεφέλας, καὶ ταῦτα διὰ νὰ ὁμολογήσῃ, λέγει, ὅτι αὐτὸς οὐδὲ γνωρίζει οὐδ' ἐννοεῖ τίποτε, ὡς δύναται νὰ μαρτυρήσωσιν, ὅσοι ἀκούουν τὰς διδασχάς του.

“ Ἐπίσης ψεύδονται, ὡ Ἀθηναῖοι,” ἐξακολουθεῖ ὁ ὑπὸ φαινόμενον ἀφελείας ὕφος κρύπτων ἀκαταμάχητον ῥητορικὴν δεινότητα φιλόσοφος, “ ὅσοι λέγουσιν, ὅτι διδάσκω ἐπὶ μισθῶ.
 “ Ὑπάρχουσιν ἄλλοι ἄξιοι ἀληθῶς τοῦ ἐπάγγελματος τοῦ-
 “ του, οἷον Γοργίας καὶ Πρόδικος καὶ Ἰππίας καὶ Εὐθύνο-
 “ οῦτοι ὅλοι, νέοι καὶ σοφοί, ἐμποροῦν νὰ περιέρχωνται τὰς
 “ πόλεις, καὶ νὰ σύρωσιν εἰς τὰς ἀναστροφάς των τοὺς νέους,
 “ ἀποσπῶντες ἀπὸ τὰς τῶν ἰδίων συμπολιτῶν καὶ χρηματο-
 “ λογοῦντες αὐτούς.”

Ἄς φαντασθῆ τις, πῶς διετέθησαν οἱ σοφισταὶ, τῶν ὁποίων δέσπορε τὰ ὀνόματα, ἂν ἦσαν παρόντες εἰς τὴν δηκτικὴν ταύτην εἰρωνείαν· ποίαν ἀλλοίωσιν ἔλαβεν ἢ ὄψις τοῦ ἀκροατηρίου καὶ ἢ τῶν δικαστῶν· ποία διάφορα αἰσθήματα κατετάραξαν ὅλας τὰς καρδίας...

Διὰ ν' ἀποδείξῃ, πόθεν μισεῖται καὶ κατηγορεῖται τόσον, μηδένα βλάπτων, διεγείρει τὸν τῆς Πυθίας χρησμὸν· εἰς ποίαν εὐρέθη ἀπορίαν, λαβῶν ἐπωνυμίαν εἰς αὐτὸν ἀνοίκειον· καὶ ὅτι περιήρχετο κατὰ σειρὰν τῶν σοφιστῶν τὰ διδασκαλεῖα, ἐρευνῶν καὶ μανθάνων· ἀλλ' εὗρηκεν, ὅτι ἐπαγγέλλονται μὲν τὸν σοφὸν, ἀπέχουσιν ὅμως πολὺ τῆς σοφίας· καὶ οὕτως ἐξήγησε τὸ λόγιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι σοφὸς ἄνθρωπος εἶναι μόνος, ὅστις συναισθάνεται, ὅτι ὀλίγου τινὸς καὶ οὐδενὸς ἀξία εἶναι ἢ ἀνθρωπίνῃ σοφία.

Ταύτην πρώτην ἀναφέρει αἰτίαν τοῦ κατ' αὐτοῦ τῶν σοφιστῶν μίσους· μὴ δυνάμενοι δὲ οὗτοι νὰ τὸν ἐλέγξωσι δι' ἀληθῆς τι σφάλμα, ἀκοντίζουσιν ἐναντίον του ἀφρημένως τινὰς καὶ

ἀορίστους φράσεις, τὰς ὁποίας ἔχουν προχείρους ἐναντίον ὄλων τῶν φιλοσόφων, ὅτι προσβάλλουν τὴν θρησκείαν, ὅτι διαφθείρουν τοὺς νέους καὶ εἰν' ἄξιοι θανάτου, ἐρευνῶντες τὰ μετέωρα καὶ καταχθόνια. Ἀλήθεια λυπηρὰ ἀλλ' ἀναντιρρήτος, ἐφαρμοζομένη ἀπὸ τοῦ Σωκράτους εἰς πολλὰς ἄλλας ἐποχὰς, καθ' ἃς ἡ δεισιδαιμονία ἐμάνη ἐναντίον τῆς φιλοσοφίας!

Στρέφει αἰφνιδίως τὸν λόγον πρὸς τὸν Μελίτον καὶ τὸν ἀρπάζει τρομακτικᾶ·—τὸ χωρίον τοῦτο τῆς ἀπολογίας προδίδει βαθεῖαν τῆς τέχνης γνῶσιν·—τὸν πιθανοαγκάζει ν' ἀποκρίνηται μίαν πρὸς μίαν εἰς τὰς ἐρωτήσεις του, καὶ οὕρων αὐτὸν διὰ διαφόρων ἐλιγμῶν, τὸν ρίπτει εἰς προφανεῖς ἀντιφάσεις. Ὁ Μελίτος ἀπέκαμε· θέλει νὰ σιωπήσῃ· ματαιίως· ἡ ἐφοδος σφοδρύνεται.—Ὡς εἰς τὸ μέσον ὠραίας χειμερινῆς ἡμέρας, ἀπροσδόκητος θύελλα καταθρομβεῖ τὸν εὐθύμως ἄδοντα πηδαλιούχον καὶ ταράσσει τὸ πλήρωμα τῶν ναυτῶν, παρόμοια μετεβλήθη ἔξαφνα εἰς ὄργιλον τὸ ἱλαρὸν τοῦ φιλοσόφου ὕφος, καὶ κατέλαβεν ἀπροπαράσκειον τὸν κατήγορον· δὲν ἀφίνει οὐδὲ στιγμήν τὴν συνέχειαν τῶν ἐρωτήσεων· φαίνεται μὴν ὑποφέρων τὴν ὕβριν τῆς τῶν νέων διφθορᾶς, αὐτὸς, ὅστις ἐμελλε τὰ πῆχ' ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς καὶ ἀληθείας· καὶ τελευτῶν, ἀποδείχνει τὴν ἀθωότητά του καὶ διὰ τῶν δικαστικῶν ἀκόμη τύπων...· Δὲν ἴστατ' ἔως ἐδῶ· ἀναλύει τὴν φιλοσοφίαν του·—ἐδῶ ὁ κατήγορος φαίνεται ὡς ν' ἀνέπνευσε κατ' ἀρχάς· ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἀναπτύξας μὲ ἀκρίβειαν καὶ συντομίαν τὰς δόξας του, ἐμπεδώσας μὲν τὴν ὑπαρξιν μιᾶς καὶ μόνης ὑπερτάτης Δυνάμεως, πλὴν οὐχὶ τόσον καθαρὰ διὰ νὰ μὴ προσκρούσῃ ματαιίως εἰς τὴν ἀνίπαλον τῆς φιλοσοφίας θεοβλάβειαν, κατήντησε τὸν κατήγορον εἰς ἀπόλυτον πτωπὴν· οὐδ' ἤνοιξε πλέον στόμα ν' ἀποκριθῆ εἰς οἰανδήποτε ἐρώτησιν τοῦ ἀπολογουμένου.

“ Δὲν φροντίζω, λέγει, διὰ τὸν κίνδυνον τῆς ζωῆς μου· οὐδ'
 “ ὁ Ἀχιλλεὺς ἐμποδίσθη νὰ τελέσῃ τὰ χρεῖα του πρὸς τὸν φο-
 “ νευθέντα Πάτροκλον διὰ τὴν μέλλουσαν ἀφαίρεσιν τῆς ἰδι-
 “ κῆς του· ἢ θεὰ μήτηρ του ἐπροφήτευσεν, ὅτι ὁ ἴδιος ἔαυ-
 “ τοῦ θάνατος ἤθελεν ἀκολουθήσειν τὸν τοῦ Ἐκτορος· ἀλλὰ
 “ γεναιὸς ἀνὴρ, ἐπρόκρινε τὸν κίνδυνον μᾶλλον ἢ τὴν αἰσχρὰν
 “ τῆς ζωῆς του ἀσφάλειαν ἰσ. Ἐγὼ δὲ νέος ἔτι, ταχθεὶς ἀπὸ
 “ τοὺς ἄρχοντας, ἀνθρώπους ὄντας, εἰς τὰς μάχας τῆς Ποτι-
 “ δαίας καὶ τῆς Ἀμφιπόλεως καὶ τοῦ Δηλίου, ὑπήκουσα καὶ

“ ἠφείδησα τὴν ζωὴν· ἴκαι σήμερον, μέλλων ἄλλως ν’ ἀπο-
 “ δημησῶ γρήγορα εἰς τελειότερον κόσμον, πρέπει νὰ παρακού-
 “ σω δι’ αἰσχρὸν φόβον τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ, ὅστις με προ-
 “ στάζει νὰ ζῶ φιλοσοφῶν κ’ ἐξετάζων ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλ-
 “ λους; Καὶ διὰ τί νὰ φοβηθῶ τὸν θάνατον; τίς ἐγνώρισεν
 “ αὐτὸν ὡς κακόν; τίς τολμᾷ νὰ τὸν εἴπη τοιοῦτον, χωρὶς νὰ
 “ φανῆ ἐπονείδιστος, νομίζων ὅτι γινώσκει πρᾶγμα, εἰς μόνον
 “ τὸν Θεὸν νοητὸν καὶ γνωστὸν;

“ Ἀκούσατε λοιπὸν, Ἀθηναῖοι· καὶ ἂν θελήσητε νὰ μοῦ
 “ σώσητε τὴν ζωὴν ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ μεταβάλω διαγωγὴν, νὰ
 “ παύσω διδάσκων, ὃ τι φρονῶ, δὲν πείθομαι· μυρίους θανά-
 “ τους ἂν ἤθελα ὑποφέρειν, τὸ στάδιόν μου ἠνεόχθη, ἔθελω
 “ τὸ διατρέξειν.”

Τοιαύτην γλῶσσαν καὶ φιλοσοφίαν καὶ φρόνημα πρώτην
 φορὰν ἤκουεν ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων· Κεχηρότες ἠκροῶντο
 καὶ ἐθαύμαζον· δικασταὶ καὶ κατήγοροι εὐρέθησαν εἰς πολλὰ
 δεινὰ θέσιν.

Παραλείπω ἐνταῦθα τὸ πλεῖστον τῆς ἀπολογίας μέρος διὰ
 νὰ μὴν ἔκτανθῶ ὑπὲρ τὸ δέον· χωρὶς κομπασμῶν καὶ μετὴν
 καθ’ ὅλην τὴν ζωὴν του χαρακτηρίσασαν αὐτὸν ἐρασιμίαν με-
 τριοφροσύνην ἀναφέρει, τὰ ὅποια ἐπροξένησεν εἰς τὴν δημο-
 κρατίαν καλὰ. Ἀτρόμητος περιμένει, οἰανδήποτε τοῦ ἐτοιμά-
 ζουσι τύχην, καὶ τὴν θεωρεῖ ὡς ἀπλοῦν τοῦ βίου συμβάν,
 οὐχὶ ὡς δεινόν τι, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ χειρότερος δὲν ἐμπορεῖ
 νὰ βλάψῃ τὸν καλλήτερον. Πανταχοῦ τὸ μελιχρότον του στόμα
 ἐκφράζει μεγίστην ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην εἰς τοὺς νόμους, τὴν
 πατρίδα καὶ τοὺς δικαστὰς του.

Εἰθισμένοι ἦσαν οἱ κριταὶ νὰ ἀκούωσιν ἀπὸ τοὺς ἐγκα-
 λουμένους παρακλήσεις καὶ οἰμωγὰς, νὰ βλέπωσι χινόμμενα
 ῥεῖθρα δακρύων, νὰ δέχωνται φιλικὰς μεσολαβήσεις, καὶ νὰ
 ἐκφωνῶσι κατὰ συνέπειαν τούτων μετρίαν τὴν καταδίκην. Ἡ
 ἀξιοπρεπὴς διάλεκτος τοῦ Σωκράτους τῶν παρῶννε τὴν
 ὑπερηφάνειαν· τοὺς προεῖπε νὰ μὴ προσμένωσιν ἀπ’ αὐτὸν
 τοιαῦτα αἰσχρὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων καπηλεύεται ἡ δικαιο-
 σύνη... Εἰσῆλθον εἰς τὸ δωματίον· ἐξέβηκαν μετ’ ὀλίγον....
 Ἡ πλειονοψηφία τὸν κατεδίκασεν—εἰς τὸν διὰ κωνείου
 θάνατον!

Οὐδ’ ἡ ὄψις τοῦ φιλοσόφου ἠλλοιώθη, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον
 σημεῖον ἔδειξε θορόβου. Τὸν ἐδόθη ὁ λόγος διὰ νὰ ζητήσῃ

κατὰ τὴν τοῦ καιροῦ ἐκείνου δικαστικὴν διατύπωσιν μετρί-
 ασιν τῆς ποινῆς.

Τότε ἐξύπνησε δικαίως ὄλη τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὑπερηφάνεια.
 τότε συνησθάνθη ἔτι μᾶλλον τὴν ἀδιόρθωτον τοῦ αἰώνος του
 διαφθοράν, τὴν ἐλευνὴν ἄβυσσον τῆς παρακμῆς, εἰς τὴν
 ὁποίαν κατεποντίσθη ἡ Ἑλληνικὴ ἀρετὴ. “ Εἶμαι τῆς πατρί-
 “ δος εὐεργέτης, λέγει, ὦ Ἀθηναῖοι· ἀμοιβὴ ἀξία διὰ τοιοῦ-
 “ τον ἄνδρα θέλει εἶσθαι ἢ εἰς τὸ Πρυτανεῖον δημοσίᾳ σίτι-
 “ σις π.” Θέλων δὲ νὰ συγκεράσῃ τὴν μεγαλαυχίαν τῶν
 λόγων τούτων, ἐπέφερεν εὐθύς, ὅτι προκρίνει τὸν θάνατον
 παρὰ τὴν ἐξορίαν, τὴν ὁποίαν νομίζει ἀξίαν τῆς μοχθηρίας
 μόνης ποινῆς. “ Καιρὸς ν’ ἀποσυρθῶ, ἐπρόσθεσε τέλος, ἐγὼ
 “ μὲν διὰ ν’ ἀποθάνω, σεῖς δὲ διὰ νὰ ζήσητε· ὁ Θεὸς γινώσκει,
 “ τίνος τῶν δύο ἡ τύχη εἶναι καλλήτερα.”

Ὡς νὰ ἐσεβάσθη ἀνωτέρα τις δύναμις τὴν ζωὴν τοῦ Σω-
 κράτους· ὡς νὰ ἤθελεν ἡ Θεῖα Πρόνοια νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς
 τοὺς Ἀθηναίους νὰ συναισθανθῶσι τὸ μέγεθος τοῦ ἀδική-
 ματος καὶ νὰ μετανοήσωσιν· ὡς νὰ ἦτο πεπρωμένον καὶ τὸ
 τέλος αὐτὸ τοῦ μεγάλου ἀνδρός ν’ ἀφήσῃ παράδοξόν τινα
 μίμημν, ἔκτακτον περιστατικὸν ἀνέβαλε τὸν θάνατον τοῦ
 φιλοσόφου εἰς ἀρκετὰς ἡμέρας.

Μετὰ τὴν ἐκ Κρήτης ἐπιστροφὴν τοῦ Θησεῦς, οἱ Ἀθηναῖοι
 ἀπολυθέντες ἀπὸ τὴν τρομερὰν ἀποδεκάτωσιν τῆς νεολαίας
 των π, ὄρισαν νὰ τελῶσιν εἰς τὸν τῆς Δήλου Θεὸν τὴν ὑπό-
 σχεσιν τοῦ νὰ πέμπωσι κατ’ ἔτος θυσίαν πλουσίαν εἰς καιρὸν
 ὀρισμένον, ἂν ὁ Θησεὺς καὶ οἱ μετ’ αὐτοῦ ἐπανήρχοντο σώοι.
 Ἡ θρησκευτικὴ αὕτη τελετὴ, ὡς καὶ ὄλαι αἱ ταύτης ὅμοιαι,
 ἐκαλέσθη Θεωρίς ἢ Θεωρία, καὶ τὸ πλοῖον Θεωρικόν· ἡ δὲ
 πανήγυρις ἠρξίεν, ἀφ’ ἧς ἡμέρας ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος
 ἔσπεφε τὴν πρύμνην τῆς νηὸς με ἀγιασμένης ἐλαίας κλάδον.
 Καθ’ ὅλον δὲ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας τοῦ πλοίου, ἡ πόλις
 κατὰ νόμον ἐκαθαρεύετο, οὐδ’ ἦτο συγχωρημένον νὰ φονεύη-
 ται κανεὶς μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του· καὶ ἐπειδὴ ἐναντίοι
 ἄνεμοι συνέπιπτε κατ’ ἐκείνην τὴν ἐποχὴν νὰ πνέουν, ἐβράδυνε
 συνήθως πολὺν καιρὸν τῆς ἀγίας νηὸς ἢ ἐπάνοδος,

Ἡ περίστασις αὕτη ἀνέβαλε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς καταδίκης
 τοῦ Σωκράτους π, διὰ νὰ τηρηθῶσι καὶ εἰς ἡμᾶς οἱ ἔσχατοι
 αὐτοῦ λόγοι, καὶ νὰ δειχθῇ ἀναντιρρήτως ὄλη ἡ ἀξία τοῦ
 φιλοσόφου. Εἰς τῆς φυλακίσεως του τὸ διάστημα, τὸ δεσ-

μωτήριον μετηλλάχθη εἰς φιλοσοφικὸν σχολεῖον, ὅπου αἱ ὑψηλότεραι ἰδέαι ἐξεκενοῦντο ἀπὸ τὸ σοφώτερον στόμα-
τριάντα ἡμέρας, καθ' ἃς διετέλεσε καθειργμένος, οἱ φίλοι καὶ
μαθηταὶ του ἐπεσκέπτοντο ἐλευθέρως αὐτόν. Πικραμένοι ἔ-
ἀπαρηγόρητοι, ἤναγκάζοντο νὰ φαίνωνται γενναῖοι ἐνώπιον
τοῦ διδασκάλου, ὅστις τοὺς ἐθαύρωνε μὲ ἱλαροὺς λόγους, μὲ
ἄξεϊσμοὺς κάποτε. Ἄλλὰ τίνα λανθάνει, ὅτι τρόπος τοιοῦ-
τος αὐξάνει ἀντὶ νὰ προαῦνη τὴν θλίψιν καὶ μᾶλλον ἐρεθίζει
τὰ δάκρυα; Ὁ ἀγαθὸς Ἀπολλόδωρος, κατάδακρυς παν-
τοτε, ἀνεκόπτετο μεγαλοφώνως ὁ Φαίδων, ὁ Αἰσχίνης, ὁ
Μενέξενος, καὶ Εὐκλείδης, καὶ Κέβης, ἐπροσπάθουν τὰ δει-
χνονται πλέον γενναῖοι.... Θλιβερα κατὰστασις τῆς ψυχῆς,
ὅταν δὲν συμβιβάζεται ἡ ὁρμὴ τῆς μὲ τὴν αὐστηρότητα τοῦ
ὀρθοῦ λόγου!

Εἰκοσιοκτὼ ἡμέραι παρήλθον ἀπὸ τοῦ ἀπόπλου τῆς ἀγίας
νῆος, καὶ αὕτη δὲν εἶχε φθάσειν ἀκόμη· τελευταῖον εἶδησις
διεδόθη, ὅτι κατέπλευσεν εὐτυχῶς εἰς τὸ Σούνιον ἀκρωτήριον,
καὶ τὴν ἐπαύριον ἔμελλε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ. Δύω
λοιπὸν ἡμέραι ἔμενον ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν τοῦ καταδικου.

Ἄφου ἀπέβαλεν ὅλους, ὅσους οἱ φίλοι του ἐπρόσφεραν
τρόπους σωτηρίας, ἀφοῦ ἐμπόδισε καὶ δάκρυα τῶν παιδῶν ἔ-
τῆς γυναικὸς του, καὶ μεσολαβήσεις τῶν μαθητῶν, καὶ δω-
ροδοχίας, καὶ ἄλλα μέσα φυγῆς ὡς αἰσχυρὰ καὶ ἀνάμοστα,
ἐλπίς δὲν ἔμενε πλέον· ἤρχιζαν ὅλοι νὰ προσοικειῶνται μὲ
τῆς τελευτῆς αὐτοῦ τὴν ἰδέαν, καὶ νὰ τὴν ὑποφέρωσιν ὡς
βαρὺ μὲν, ἀναγκαῖον ὁμως δυσύχημα. Ἄλλ' ὁ καιρὸς ἔφθα-
σε· δύω μόλις ἡμέραι μένουσιν... Ἡ ἀνάμνησις αὕτη ἐξυπνᾷ μ'
ὄλην αὐτῆς τὴν πικρίαν, καταδιώκει τοὺς μαθητάς του, καὶ
ὁ Κρίτων, τοσάκις εἰς τὰς προσφορὰς του ἀπὸ τὸν ἀμετά-
πειστον ἄνθρωπον ἀποβληθεὶς, ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ καὶ
πάλιν.

Πρωτῶν τινὰ εἰσέρχεται εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἐνῶ ὁ Σωκρά-
της ἐκοιμᾶτο ἔτι τὸν ἀμέριμον καὶ ἱλαρὸν ὕπνον, τὸν ὅποιον
ἀπολαύουσι μόναι αἱ ἐλεύθεροι ἐλέγχων συνειδότος ψυχαί.
Εἶχεν ἤδη μὲ δῶρα φθαρμένον τὸν ὑπνρέτην, καὶ αἱ θύραι
τοῦ ἠνοίγοντο, ὅταν ἤθελεν. Ἐκάθισεν ἡσυχος καὶ σιωπῶν
ἠτένιζεν ἀσχαρδαμικτὴ τὸν σιθηροδέσιμον ἄνδρα, κ' ἐθαύ-
μαζε τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν δὲν κατενόει, ἐπειδὴ—
δὲν ἦτο Σωκράτης. Οὗτος ἀνοίγει τὰ ὄμματα, βλέπει παρα-

καθήμενον τὸν ἀγαπητὸν του φίλον, καὶ με τὴν χαρακτηρί-
ζουσαν αὐτὸν γλυκύτητα ἀρχίζει τὸν ἀκόλουθον διάλογον 22.

Σ. " Πῶς τοιαύτην ὥραν, ἐδῶ, ὦ Κρίτων; ἢ δὲν εἶναι.
" ἀκόμη πρωτὶ ; "

Κ. " Μάλιστα. "

Σ. " Ποία ὥρα ; "

Κ. " Μόλις παρήλθε τὸ μεσονύκτιον. "

Σ. " Ἀπορῶ, πῶς ἠθέλησε νὰ ἀνοίξῃ ὁ δεσμοφύλαξ. "

Κ. " Γνώρισμός μου εἶναι, ὦ Σώκρατες, διότι πολλάκις
" ἔρχομαι, καὶ ἐνίοτε τὸν φιλοδωρῶ. "

Σ. " Ἄλλὰ τώρα ἤλθες ἢ πρὸ πολλοῦ ; "

Κ. " Πρὸ πολλῆς ὥρας. "

Σ. " Καὶ πῶς δὲν μ' ἐξύπνησας εὐθύς, ἀλλὰ κάθησαι
" πλησίον μου καὶ σιωπᾶς ; "

Κ. " Ὅχι, ὦ Σώκρατες, δὲν ἤθελα ὑποφέρειν οὐδ' ἐγὼ το-
" σαύτην ἀγρυπνίαν καὶ λύπην. Πλὴν πρὸ πολλοῦ σὲ θαν-

" μάζω, βλέπων ὅτι πολλὰ εὐχαρίστως κοιμᾶσαι· δὲν σ' ἐξύ-
" πνησα δὲ ἐπίτηδες διὰ νὰ μὴ σοῦ ταράξω τὴν ἡσυχίαν. Καὶ

" ἀρχήτερα μὲν σ' ἐμακάριζα καθ' ὄλην σου τὴν ζωὴν, πολὺ
" πλειότερον ὁμως εἰς τὸ διάστημα τῆς δυστυχίας ταύτης,

" τὴν ὁποίαν ὑποφέρεις τόσον πρῶως καὶ τόσον εὐκόλως. ,,

Σ. " Τί τηνικάδε ἀφῖξαι. ὦ Κρίτων; ἢ οὐ πρωτὶ ἔτι ἐστίν; ,,

Κ. " Πάνυ μὲν οὖν. ,,

Σ. " Πηνίκα μάλιστα; ,,

Κ. " Ὁρθρος βαθύς. ,,

Σ. " Θαυμάζω, ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσμωτηρίου φύλαξ ὑπα-
" κοῦσαι. ,,

Κ. " Συνήθης ἤδη μοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολλάκις
" δεῦρο φοιτᾶν, καὶ τι καὶ εὐεργετεῖται ὑπ' ἐμοῦ. ,,

Σ. " Ἄρτι δὲ ἦκεις, ἢ πάλαι; ,,

Κ. " Ἐπειρικῶς πάλαι. ,,

Σ. " Εἶτα πῶς οὐκ εὐθύς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακά-
" θησαι; ,,

Κ. " Οὐ· μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἤθελον ἐν
" τασαύτῃ ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ εἶναι. Ἄλλὰ καὶ σοῦ πάλαι θαυμάζω,

" αἰσθανόμενος, ὡς ἡδέως καθεύδεις· καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον,
" ἵνα ὡς ἡδίστα διαγῆς. Καὶ πολλάκις μὲν δὴ σε καὶ πρότερον ἐν

" παντὶ τῷ βίῳ εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νῦν

φόβος τῆς τελευτῆς· ἡ διήγησις τοῦ ἐνυπνίου τοῦ ἔδωκεν τοιαύτην τινα ιδεάν· ἐνόμισε τὴν ὄραν κατάλληλον νὰ μεταχειρισθῆ ὅλην τῶν ἐπιχειρημάτων, μὲ τὰ ὁποῖα ἤλθεν ἐφωδιασμένος. τὴν πειθῶ, ἀξίων νὰ κλονίσωσι πᾶσαν πεποιθεσίαν, ἀλλὰ τὴν τοῦ Σωκράτους ὄχι.

Κ. “ Πλήν, ὦ δαιμόνιε Σώκρατες, πείσθητι τελευταῖον εἰς ἐμὲ καὶ σώθητι· συλλογίσου ὅτι, ἂν ἀποθάνης, κἂν ἄλλο τι δυστύχημα δὲν πάθω, θέλω στερηθῆν φίλον, τὸν ὁποῖον δὲν θ’ ἀναπληρώσω ποτέ· καὶ ἐπομένως πολλοὶ, οἵτινες δὲν γνωρίζουσι καλῶς σὲ κ’ ἐμὲ, θέλουν νομίσαι ὅτι, ἂν καὶ ἡδυνάμην νὰ σὲ σώσω διὰ τινος χρηματικῆς δαπάνης, ἡμέλησα. Ποῖον δὲ χειρότερον ὄνειδος, ἢ τὸ νὰ φαίνεται ἰσχυρῶς προκρίνων χρήματα παρὰ φίλους, ἐπειδὴ δὲν θέλουν πιστεῦσαι οἱ πολλοὶ ὅτι σὺ, ἀπέναντι τῆς ἰδικῆς μας προθυμίας, δὲν ἠθέλησας νὰ ἐξέλθῃς. ”

Ὁ Κρίτων προφυλάσσεται· δὲν στοχάζεται διὰ μιᾶς νὰ τὸν κλονίσῃ· προσπαθεῖ νὰ τὸν συγκινήσῃ πρῶτον, καὶ τὴν συμπαθειαν, τὴν ὁποίαν εἰς ἑαυτὸν ὁ φιλόσοφος ἀρνείται, νὰ τὴν μεταθέσῃ εἰς τὸ συμφέρον τῆς ὑπολήψεως τῶν φίλων του. “ Ἄν δὲν φροντίξῃ διὰ τὴν ἰδίαν ζωὴν, θέλει τάχ’ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὴν τιμὴν φίλων, οἵτινες τὸν ἐλάτρευον ἐλευθερον, καὶ τὸν ἐπεδαψίλευον τῆς ἀφοσιώσεως τὰ δείγματα φυλακισμένον; Ἄλλὰ τί ἀπεκρίθη ὁ φιλόσοφος εἰς τοὺς γλυκεῖς καὶ συμπαιδικούς τοῦ Κρίτωνος λόγους;

Σ. “ Καὶ διὰ τί, ὦ εὐλογημένε Κρίτων, νὰ φροντίζωμεν τόσον πολὺ διὰ τὴν δόξαν τῶν πολλῶν; Οἱ φρόνιμοι, διὰ τοὺς ὁποίους πρέπει μάλιστα νὰ μᾶς μέλῃ, θέλουν νομίσαι ὅτι σινέβη τὸ πρᾶγμα, ὅπως τινόντι συμβῆ. ”

Κ. “ Λίαν γε, ὡς ἔοικεν. Ἄλλ’, ὦ δαιμόνιε Σώκρατες, ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου, καὶ σώθητι· ὡς ἐμοὶ, ἂν ἀποθάνης, οὐδεμία ξυμφορά ἐστίν ἄλλη, ἀλλὰ χωρὶς μὲν σοῦ ἔστερῆσαι, τοιοῦτου ἐπιτηδείου, οἷον ἐγὼ οὐδένα μήποτε εὐρήσω, ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω, οἳ ἐμὲ καὶ σὲ μὴ σαφῶς ἴσασιν, ὡς οἳς τ’ ὦν σε σώξαι, εἰ ἤθελον ἀναλίσκειν χρήματα, ἀμελήσαι· καὶ τοὶ τίς ἂν αἰσχίων εἴη ταύτης δόξα, ἢ δοκεῖν χρήματα περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ φίλους; οὐ γὰρ πείσονται οἱ πολλοὶ, ὡς σὺ αὐτὸς οὐκ ἠθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε, ἡμῶν προθυμουμένων. ”

Σ. “ Ἄλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν

Κ. “ Ἄλλὰ βλέπεις ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, εἶναι νὰ φροντίζωμεν καὶ διὰ τῶν πολλῶν τὸ φρόνημα· ἡ παροῦσα δυστυχία διαδηλοῖ, ὅτι εἶναι ἱκανοὶ νὰ πράξωσι τὰ μέγιστα κακά, ἂν τις διαβαλθῆ εἰς αὐτούς. ”

Σ. “ Εἶθε, ὦ Κρίτων, νὰ ἐδύναντο οἱ πολλοὶ νὰ πράξωσι τὰ μέγιστα κακά, διὰ νὰ ἐμποροῦν νὰ ποιῶσι καὶ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ. Οὕτω, καλὸν ἦθελεν εἶσθαι τὸ πρᾶγμα· ἀλλὰ δὲν δύνανται οὐδὲ τὸ ἐν οὐδὲ τὸ ἄλλο, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἱκανοὶ οὐδὲ νὰ δώσωσιν, οὐδὲ ν’ ἀφαιρέσωσι φρόνησιν· πράσσοσι δὲ μόνον ὅ,τι τύχῃ. ”

Κ. “ Ἔστωσαν ταῦτα. ”

Δὲν ἐχρονοτριβήσε πλείοτερον εἰς τὴν πρώτην τοῦ ἔφοδον ὁ Κρίτων· δικαίως· δὲν βλέπεις, ἀναγνώστα; καιρὸς πλέον δὲν μένει, ἤλθε διὰ νὰ τὸν σώσῃ, ὁ κίνδυνος κατεπεύγων καὶ προφανῆς, ἡ περίστασις αἰσία· καὶ ὁ εὐλογημένος ἄνθρωπος, πιστὸς πάντα εἰς τὴν συνήθειάν του, ἔτοιμος εἶναι νὰ ῥίψῃ εἰς τὸ μέσον φιλοσοφικὴν ἀμφισβήτησιν. Ἄλλ’ ἄς μὴ μᾶς διαφύγῃ τὴν προσοχὴν, ὅτι ὁ Σωκράτης μὲ δύο λέξεις ἐξέφρασεν ὅλην τῆς φιλοσοφίας του τὴν βᾶσιν· μέγιστον κακὸν ἢ ἀφροσύνη, μέγιστον καλὸν ἢ φρόνησις· ἐμπορεῖ τις νὰ πράξῃ μέγιστα κακά ἢ καλὰ, ἂν ἀδυνατῆ ν’ ἀφαιρέσῃ ἢ νὰ δώσῃ τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο;

Κ. “ Ἔστωσαν ταῦτα· ἀποκρίσου με δὲ, ὦ Σώκρατες, εἰς τ’ ἀκόλουθα. Τάχα μήπως φροντίξῃς δι’ ἐμὲ καὶ διὰ τοὺς ἄλλους σου φίλους, ὅτι, ἐὰν ἐξέλθῃς ἐντεῦθεν, οἱ συκοφάν-

δοξῆς μέλει; Οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι, ὧν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν, ἠγῆσονται αὐτὰ οὕτω πεπραχθῆναι, ὅπως ἂν πραχθῆ. ”

Κ. “ Ἄλλ’ ὄρα· δὴ ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει· αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα νυνὶ, ὅτι οἳοί τ’ εἰσὶν οἱ πολλοὶ, οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι, ἀλλὰ σχεδὸν τὰ μέγιστα, ἐὰν τις ἐν αὐτοῖς διαβεβλημένος ἦ. ”

Σ. “ Εἰ γὰρ ὠφελον, ὦ Κρίτων, οἳοί τε εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακά ἐξεργάζεσθαι, ἵνα οἳοί τε ἦσαν καὶ ἀγαθὰ τὰ μέγιστα· καὶ καλῶς ἂν εἶχε· νῦν δὲ οὐδέτερα οἳοί τε· οὔτε γὰρ φρόνιμον οὔτε ἀφρονα δύνανται ποιῆσαι· ποιῶσι δὲ τοῦτο ὅ,τι ἂν τύχῃσι. ”

Κ. “ Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω τάδε δὲ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ μοι· ἄραγε μὴ ἐμοὶ προμηθῆ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, μὴ, ἐὰν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθῃς, οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχωσιν, ὡς σε

“ ται θέλουν τυχόν μᾶς ἐνοχλεῖν, ὅτι σ’ ἐκλέψαμεν, καὶ θείσωμεν βιασθῆναι νὰ χάσωμεν ὅλην, ἢ τὴν πλειοτέραν ἡμῶν κατὰ τὰς ἰσχύας, ἢ καὶ ἄλλο τι προσέτι νὰ πάθωμεν; Ἐάν τοι οὐτόν τι φροντίξῃς, μὴ σε μέλη, ἡμεῖς εὐχαριστούμεθα καὶ τοῦτον τὸν κίνδυνον νὰ ὑποφέρωμεν, καὶ ἄλλον μεγαλύτερον ἔτι, ἂν γενῆ χρεῖα, φθάνει μόνον νὰ σὲ σώσωμεν.”

“Ὡ εὐγενῆς ζῆλος! Ὡ γενναϊότης καρδίας! Τοιαύτην διάλεκτον ὀλίγα στόματα εἶν’ ἀξία νὰ προφέρουν, ὀλίγα ὧσα ἀξία ν’ ἀκούσῃσι.

Σ. “ Καὶ διὰ ταῦτα φροντίζω, ὦ Κρίτων, καὶ δι’ ἄλλα πολλά.”

Φαντάζομαι λαμπρὸν καὶ μέγα οἰκοδόμημα, τὸ δικαστήριον· εἰς παράμερον τῆς αὐλῆς αὐτοῦ γωνίαν, ταπεινὴν καὶ μόλις διακρινομένην καλύβην, ἀσφαλιζομένην ἀπὸ μεγάλην σιδηρᾶν θύραν, καὶ στεροῦσαν ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον τὸ πολυτιμότερον τῶν δώρων τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐλευθερίαν· ἐκεῖ ὁ πατήρ, ὁ υἱός, ὁ σύζυγος, ὁ φίλος τῆς χθελιστῆς ἡμέρας, ἢ τῆς παρελθούσης ὥρας, δὲν εἶναι πλέον οὐδὲ φίλος, οὐδὲ υἱός, οὐδὲ πατήρ, οὐδὲ σύζυγος· δὲν τὸν ζωογονοῦν πλέον τοῦ ἡλίου αἱ μαρμαρυγαί, οὐδὲ τοῦ ζεφύρου αἱ αὔραι· στενὴ ὀπή ἀποστέλλει πρόσκαιρον καὶ ἀδύνατον φῶς· καὶ ἂν ἀνοίξῃ ποτὲ ἢ θύρα διὰ νὰ παρεισάξῃ οἰκτίρμονά τινα καρδίαν, ἢ ἀθρόως εἰσορμῶσα λάμπρις προσβάλλει τὰ ὄμματα τοῦ δυστυχοῦς, τὸν ὁποῖον ἄλλοτ’ ἐγέμιζεν εὐφροσύνης. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν ψυχῆς καὶ σώματος φαντάζομαι τὸν Σωκράτην· γέροντων πολὺς, καθήμενος εἰς γωνίαν τινὰ τῆς εἰρηκτῆς του ἐπὶ ταπεινῆς κλίνης, ἀκίνητος, διὰ νὰ μὴ ταραξῆ ὁ γοῦδος τῶν σιδηρῶν του πάταγος τὰ ἐνύπνια τῆς εὐδαιμονίας ματαίους τινὸς θνητοῦ, κατὰ τύχην διαβαίνοντος ἔξωθεν, στηρίζει ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος τὴν σεβασμίαν κεφαλὴν του, καὶ ἀτενίζει τὸν εὐγενῆ ἐνθουσιασμόν τοῦ φίλου του· τὸ βλέμμα του μειδιᾷ τηρεῖ σιωπὴν ἀξιοπρεπῆ, διὰ νὰ χαρῆ μέχρι τέλους τὸ ὦραϊον

“ ἐκκλέψασι, καὶ ἀναγκασθῶμεν ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν, ἢ συχνὰ χρήματα, ἢ καὶ ἄλλο τι πρὸς τούτοις παθεῖν; Εἰ γάρ τι τοιοῦτον φοβῆ, ἔασον αὐτὸ χαίρειν· ἡμεῖς γάρ που δίκαιοί ἐσμεν, σώσαντές σε, κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον, καὶ, ἐάν δέη, ἔτι τούτου μείζω· ἀλλ’ ἐμοὶ πείθου, καὶ μὴ ἄλλως ποιεῖ.”

Σ. “ Καὶ ταῦτα προμηθεῖμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά.”

θεῖμα τῆς ἐναρέτου καρδίας, ἣτις θυσιάζει εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν ἀρετὴν ὅλα τ’ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου· σκιρτᾷ ἡ ψυχὴ του ἀπὸ ἀγαλλίασιν, καὶ κομπάζει διὰ τὸ ἔργον του· ὁ Κρίτων ἀπέναντι, θερμὸς ἀνὴρ, προσπαθῶν μ’ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς διαλεκτικῆς, μ’ ὅλας τὰς δυνατάς θυσιάς νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ εὐεργέτου του, καὶ σφοδρυνόμενος ἀπὸ τὸν λογισμόν ὅτι πᾶσα στιγμή εἶναι πολύτιμος, ἰστάμενος ἢ καθήμενος, μὲ φωνὴν τρέμουσαν, μὲ βλέμμα κατάδακρυ, μὲ χειρονομίας δηλούσας ὅλην αὐτοῦ τὴν ταραχὴν, λαλεῖ, ἔπειτα σιωπᾷ, καὶ ἰσταται μὲ ὕψος, ὁποῖον ὁ κρινόμενος τηρεῖ ἐνώπιον τοῦ ἐκφωνοῦντος τὴν ἀπόφασιν δικαστοῦ του... Φαντάζομαι, καὶ ρεῖθρα δακρύων μ’ ἀποσπᾷ ἢ ἰδέα αὐτῆ... Ὑπάρχουν σκηναί, τῶν ὁποίων ἢ φαντασία μόνη δύναται νὰ ἀντιληφθῆ κατ’ ἀξίαν, ἢ σιωπῆ νὰ ἐκφράσῃ, καὶ τῶν ὁποίων μένουں κατώτεροι καὶ Ὀμηρος καὶ Ἀπελλῆς.

Σ. “ Καὶ διὰ ταῦτα φροντίζω, ὦ Κρίτων, καὶ διὰ ἄλλα πολλά.”

Μία τῶν γλυκυτέρων τοῦ φιλοσόφου στιγμῶν εἰς τὴν διάρκειαν τῆς φυλακίσεώς του ἦτον ἴσως καὶ αὕτη, καὶ ἦτον ἡ τελευταία. Ἡθέλησε νὰ τὴν χαρῆ πλειότερον· διὰ νὰ μὴ διακόψῃ τὸν περιμένοντα ἀπόκρισιν φίλον του, δὴν λέξεις εἶπε καὶ εἰσιώπησε· “ καὶ ταῦτα προμηθεῖμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά.”

Κ. “ Μὴ λοιπὸν ταῦτα φοβοῦ· διότι οὐδὲ πολὺ ἀργύριον ζητοῦν οἱ θέλοντες νὰ σ’ ἐκβάλωσιν ἀπεδῶ καὶ νὰ σὲ λυτρώσωσιν. Ἐπειτα δὲν βλέπεις πόσον εὐτελεῖς εἶναι οἱ συκοφάνται, καὶ ὅτι δὲν θὰ χρειασθῶσι πολλά χρήματα;

Κ. “ Μὴ τοίνυν ταῦτα φοβοῦ· καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ τὰργύριόν ἐστιν, ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς σῶσαι σε καὶ ἐξαγαγεῖν ἐνθένδε. Ἐπειτα οὐχ ὄρας τούτους τοὺς συκοφάντας ὡς εὐτελεῖς, καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ’ αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου; Σοὶ δὲ ὑπάρχει μὲν τὰ ἐμά χρήματα, ὡς ἐγὼμαι, ἱκανά· ἔπειτα καὶ εἴ τι ἐμοῦ κηδόμενος οὐκ οἶει δεῖν ἀναλίσκειν τὰ ἐμά, ξένοι οὗτοι ἐνθάδε, ἔτοιμοι ἀναλίσκειν· εἰς δὲ καὶ κεκόμικεν ἐπ’ αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἱκανόν, Σιμμίας ὁ ὀθηβαῖος· ἔτοιμος δὲ καὶ Κέβης, καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ. Ὡστε, ὅπερ λέγω, μήτε ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμης σῶσαι σαυτὸν, μήτε ὃ ἔλεγεσ ἐν τῷ δικαστηρίῳ, δυσχερές σοι γενέσθω, ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἐξελεθῶν ὅ,τι ἂν χρῶσαι σεαυτῷ· πολλαχοῦ μὲν καὶ ἄλλοσε, ὅποι ἂν

“ Διὰ σέ δὲ ἀροῦν, νομίζω, τὰ ἰδικά μου, ἀλλὰ καὶ ἂν μὲ λυ-
 “ πῆσαι, καὶ δὲν θέλῃς νὰ φθείρω τὴν κατάστασίν μου, οἱ
 “ ξένοι φίλοι μας ἔτοιμοι εἶναι νὰ ἐξοδεύωσι. Σιμίας μάλι-
 “ στα ὁ Θηβαῖος ἔφερεν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἰκανὸν ἀργύριον· καὶ
 “ ὁ Κεβης δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἶναι πρόθυμοι. Ὡστε, ἐπα-
 “ ναλαμβάνω, μὴ σὲ φοβίζουν ταῦτα, ἔδεν θέλεις νὰ σώσῃς
 “ τὸν ἑαυτὸν σου· μηδὲ, ὡς ἔλεγες εἰς τὸ δικαστήριον, στενο-
 “ χωρῆσαι, ὅτι διωχθεὶς δὲν θέλεις ἔχειν τί νὰ πράξῃς· ἐπει-
 “ δὴ, ὅπου ἀλλοῦ καὶ ἂν ὑπάγῃς, θὰ σὲ ἀγαπήσωσιν· ἂν δὲ
 “ θέλῃς νὰ πορευθῆς εἰς τὴν Θεσσαλίαν, οἱ ἐκεῖ φίλοι μου
 “ θὰ σὲ περιποιηθῶσι, καὶ ἀσφάλειαν θὰ σὲ χορηγήσωσιν,
 “ ὥστε κἀνεὶς ἐκεῖ νὰ μὴ σὲ λυπήσῃ.”

Ὁ Κρίτων δὲν ἤκουσεν, ἢ δὲν ἠθέλησε ν’ ἀκούσῃ καὶ τὰ δύο
 μέρη τῆς ἀποκρίσεως τοῦ Σωκράτους, “ καὶ ταῦτα—καὶ ἄλ-
 “ λα πολλὰ.” ἀναλύει συνοπτικῶς τὸ πρῶτον μέρος· ὁ φιλό-
 “ σοφος σιωπᾷ· καλὸς οἰωνός! ὁ Κρίτων θαρρόνεται, ἐξακο-
 “ λουθεῖ χωρὶς διακοπὴν, καὶ ἀναλύει τὴν πρότασίν του μ’ ὅλα
 τὰ δυνατὰ ἐπιχειρήματα.

Κ. “ Παρὰ ταῦτα δὲν μὲ φαίνεται οὐδὲ δίκαιον, ὦ Σώ-
 “ κρατες, νὰ προδώσῃς σεαυτὸν, ἐνῶ εἶναι δυνατόν νὰ σωθῆς,
 “ καὶ νὰ πράσῃς κατὰ τῆς ζωῆς σου ὅ,τι οἱ ἐχθροὶ σου
 “ αὐτοὶ ἔσπευσαν καὶ σπεύδουν νὰ πράξωσι, θέλοντες νὰ σὲ
 “ ἀφανίσωσι. Πρὸς τούτοις παρὰ σεαυτὸν προδίδεις καὶ τὰ
 “ ἰδιά σου τένα, τὰ ὅποια φεύγεις καὶ ἀφίνεις χωρὶς προστά-
 “ την καὶ ὁδηγὸν τοῦ βίου των, ἐνῶ εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἀνα-
 “ θρέψῃς καὶ ἐκπαιδεύσῃς· θέλουν δὲ πάθειν βέβαια ὅ,τι καὶ
 “ ὅλα τὰ μένοντα ὄρφανά.—Ἡ πρέπει νὰ μὴ γίνηται τις πα-

“ ἀφίκη, ἀγαπήσουσί σε· ἂν δὲ βούλῃ εἰς Θετταλίαν ἵναί, εἰσὶν
 “ ἔμοι ἐκεῖ ξένοι, οἱ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται, καὶ ἀσφάλειάν σοι
 “ παρέξονται, ὥστε σε μηδένα λυπεῖν τῶν κατὰ Θετταλίαν. Ἔτι δὲ,
 “ ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα, σαυτὸν
 “ προδοῦναι, ἐξὸν σωθῆναι· καὶ τοιαῦτα σπεύδεις περὶ σαυτὸν γενέ-
 “ σθαι, ἄπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροὶ σου σπεύσαιέν τε καὶ ἔσπευσαν, σὲ
 “ διαφθεῖραι βουλόμενοι. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς υἱεὶς τοὺς σαυ-
 “ τοῦ ἔμοιγε δοκεῖς προδιδόναι, οὓς σοι ἐξὸν καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαι-
 “ δεύσαι, οἰκίησῃ καταλιπών, καὶ τὸ σὸν μέρος, ὅ,τι ἂν τύχῃσι, τοῦτο
 “ πράξουσι.— Ἡ γὰρ οὐ χρὴν ποιῆσθαι παῖδας, ἢ ξυνταλαιπωρεῖν
 “ καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα.—Σὺ δὲ μοι δοκεῖς τὰ ῥαθυμότατα

“ τῆρ, ἢ ἀνάγκη νὰ συνταλαιπωρῆται μὲ τοὺς παῖδας του
 “ καὶ εἰς τὴν τροφήν καὶ εἰς τὴν παιδείαν των.— Σὺ ἐξ ἑναν-
 “ τίας λέγων, ὅτι εἰς ὄλον σου τὸν βίον ἐπρέσβευσας τὴν ἀ-
 “ ρετήν, ἀντὶ νὰ ἐκλέξῃς ὅ,τι ἂν ἤθελε πράξειν ἄνθρωπος
 “ ἀγαθὸς καὶ γενναῖος, προκρίνεις τὸ ἀνάπαλιν. Ἐντρέπο-
 “ μαι τῶντι καὶ διὰ σὲ καὶ δι’ ἡμᾶς τοὺς φίλους σου, μὴ
 “ νομιθῶμεν, ὅτι δι’ ἡμέτερον σφάλμα συνέβησαν ὅλα ταῦ-
 “ τα, καὶ ἢ εἰς τὸ δικαστήριον εἰσαγωγή σου, δυναμένη νὰ
 “ ἀπαντηθῆ, καὶ τῆς δίκης ὁ ἀγὼν, καθὼς ἔγεινε· καὶ μὴ ψε-
 “ χθῶμεν, ὅτι τὸ τελευταῖον καὶ καταγελαστότερον τῆς δίκης
 “ ταύτης προῆλθεν ἀπ’ ἀναξιότητά μας καὶ φαυλότητα·
 “ διότι ἦτο δυνατόν νὰ σὲ σώσωμεν, ἂν εἶχαμεν καὶ μικρὰν τι-
 “ να ἰκανότητα, ἔθ’ ὅμως εἴδ’ ἡμεῖς ἐσώσαμεν σε, οὐδὲ σὺ σεαυ-
 “ τόν. Πρόσεξον λοιπὸν, ὦ Σώκρατες, μὴ ἐκτὸς τῆς δυστυ-
 “ χίας προσαφθῆ καὶ μῶμος καὶ εἰς σὲ καὶ εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ ἔ-
 “ συλλογίσου.... τί λέγω; καιρὸς δὲν εἶναι νὰ συλλογίσῃσαι
 “ πλέον, ἀλλ’ ὁ λογισμὸς ἔπρεπε νὰ ᾔν’ ἔτοιμος· καὶ ἢ
 “ γνώμη εἶναι μία καὶ μόνη· τὴν ἀκόλουθον νύκτα πρόπει
 “ νὰπραχθῶσιν ὅλ’ αὐτά· πλειοτέρα ἀργοπορία ματαιώνει
 “ τὰ πάντα. Ὡ Σώκρατες, δι’ ὅλας τὰς αἰτίας, πράξον ὅπως
 “ σὲ λέγω· πείσου εἰς τὰς προτροπὰς μου.”

Ἄπνευστί ἐξεκένωσεν ὁ Κρίτων ὄλον αὐτοῦ τὸν μακάριον
 ζῆλον, τὴν πειθῶ τῶν ἐπιχειρημάτων, τὰ ὅποια καλλύνει ἐπὶ
 μᾶλλον τὸ γοητευτικὸν τοῦ Πλάτωνος λεκτικόν. Ὑπέλαβεν ὡς
 ἀμφιβολίαν τοῦ διδασκάλου τὴν σιωπὴν, ἐνόμισε βεβαίαν τὴν
 νίκην του, καὶ δὲν ἠθέλε ν’ ἀφήσῃ ἑλλειπῆ τὸν θρίαμβόν του.
 Πῶς ὄχι; αἱ προσπάθειαι τῶν φίλων, τὰ δάκρυα υἱῶν κα-

“ αἰρεῖσθαι· χρὴ δὲ ἄπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρείος ἔλοιτο, ταῖ-
 “ τα αἰρεῖσθαι, φάσκοντά γε δὴ ἀρετῆς διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐπιμε-
 “ λεῖσθαι. Ὡς ἔγωγε καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σῶν ἐπιτη-
 “ δείων αἰσχύνομαι, μὴ δόξῃ ἄπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σὲ ἀνανδρία
 “ τινὶ τῇ ἡμετέρα πεπραχθῆ· καὶ ἢ εἰσοδος τῆς δίκης εἰς τὸ δικα-
 “ στήριον ὡς εἰσῆλθες, ἐξὸν μὴ εἰσελθεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν τῆς δί-
 “ κης ὡς ἐγένετο, καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τοῦτι, ὡσπερ κατάγελως τῆς
 “ πράξεως, κακία τινὶ καὶ ἀνανδρία τῇ ἡμετέρα διαπεφευγέναι ἡμᾶς
 “ δοκεῖν, οἱ τινὲς σε οὐ διεσώσαμεν, οὐ δὲ σὺ σαυτὸν, οἶόν τε δὲν καὶ
 “ δυνατόν, εἴτε καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν. Ταῦτ’ οὖν, ὦ Σώκρα-
 “ τες, ὄρα μὴ ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχρῷ ἢ σοί τε καὶ ἡμῖν· ἀλλὰ

ταλειπομένων εἰς τὴν οἰκτρὰν ὀρφανίαν καὶ τὰ ἐκ ταύτης δι-
 νὰ, τὸ ὄνειδος πρὸ πάντων, τὸ ἀδυσώπητον ὄνειδος, τὸ ὁποῖον
 ἐμελλε τοῦ μὲν νὰ παρακολουθήσῃ τὴν μνήμην, τῶν δὲ νὰ κα-
 ταδιώκῃ τὴν ὑπόλοιπον ζωὴν, τὸ πᾶν ἀπῆτει τοῦ Σωκράτους
 τὴν σωτηρίαν. Φιλίας, φιλοστοργίας, φιλοτιμίας, ὄλων τῶν
 εὐγενῶν αἰσθημάτων αἱ χορδαὶ ἐτανύσθησαν.... Τίς ἤθελεν
 ἀντιτείνειν; ποία ψυχὴ δὲν ἤθελε πεισθῆν; οὐδεμία—ἐκτὸς
 τῆς τοῦ Σωκράτους. Βραδέως καὶ ἀξιοπρεπῶς ἀνέλαβε τὸν
 λόγον πρὸς τὸν καταπονημένον φίλον του.

Σ. “ ὦ φίλε Κρίτων, πολῦτιμος ἤθελεν εἶσθαι ἢ προθυ-
 “ μία σου, ἂν εἶχεν ὀρθότητά τινα· εἰ δὲ μή, ὅσον μεγαλητέ-
 “ ρα, τόσον χειροτέρα. Πρέπει λοιπὸν νὰ σκεφθῶμεν ἡμεῖς,
 “ ἂν ἀρμόζῃ νὰ πράξωμεν ταῦτα ἢ ὄχι· ἐπιδὴ ἐγὼ καὶ τώρα,
 “ ὡς καὶ πάντοτε, δὲν θέλω πεισθῆν εἰς ἄλλον τινὰ ἐκ τῶν
 “ ἰδικῶν μου, παρὰ εἰς τὸν λόγον, ὁποῖον σκεπτόμενος ἤθελα
 “ νομίσαι ὀρθότερον· οὐδὲ δύναμαι τώρα, ἐπειδὴ μὲ ἤλθεν
 “ ἡ τύχη αὕτη, ν’ ἀναιρέσω τοὺς προτέρους μου λόγους, ἀλλ’
 “ ὅμοιοι μὲ φαίνονται πάντοτε, καὶ τοὺς ἰδίους πρεσβεύω ἢ
 “ τιμῶ, ὁποῖους καὶ πρότερον. Ἐὰν λοιπὸν δὲν ἔχωμεν νὰ
 “ ἀντιτάξωμεν εἰς τοὺς πρώτους ἐκείνους σημερινούς καλη-
 “ τέρους, ἔξευρε καλῶς, ὅτι δὲν θέλω πεισθῆν εἰς σέ, οὐδὲ ἂν
 “ ἡ δύναμις τῶν πολλῶν ζητῆ μὲ ἔτι πλειότερα τῶν σημερι-
 “ νῶν δεινῶν νὰ μᾶς φοβίσῃ ὡς τὸ μορμολύκειον τοὺς παῖδας,
 “ ἐπιστέλλουσα δεσμὰ, καὶ θανάτους, καὶ ἀφαιρέσεις χρημα-
 “ των.”

Πῶς διετέθη, ὦ Κρίτων, ἀπὸ τὸν σπουδαῖον καὶ ἀποφα-
 σιστικὸν τοῦ διδασκάλου τρόπον; Ὡς κεραυνόπληκτος ἴστα-
 σαι, ἀτενίζων μὲ θάμβος τὸν ἄνδρα, ὅστις καὶ εἰς τοὺς μεγα-
 λητέρους κινδύνους ἤθελε νὰ πείθῃται εἰς μόνον τὸν ὀρθὸν
 λόγον καὶ τὸ δίκαιον. Μὲ φαίνεται, ὅτι σὲ βλέπων ἄποτεινῆς,
 συνεσταλμένος καὶ ἐκθαμβος, τρέμουσαν ἐρώτησιν εἰς τὸν φι-
 λόσοφον ταύτην·

“ βουλεύου· μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλεύεσθαι ἔτι ὦρα, ἀλλὰ βεβουλευσθαι
 “ μία δὲ βουλή· τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτὸς πάντα ταῦτα δεῖ πεπρᾶ-
 “ χθαι· εἰδὲ τι περιμενοῦμεν, ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἶόν τε. Ἄλλὰ
 “ παντὶ τρόπῳ, ὦ Σώκρατες, πείθου μοι, καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποίει.”
 Σ. “ ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία, εἰ μετὰ τι-
 “ νος ὀρθότητος εἶη· εἰ δὲ μή, ὅσω μείζων, τοσοῦτω χαλεπωτέρα. Σχο-

Κ. “ Πῶς λοιπὸν νὰ σκεφθῶμεν ὀρθῶς περὶ τούτων; ”

Σ. “ Ἄς ἀναλάβωμεν πρῶτον τοῦτον τὸν περὶ τῶν δο-
 “ ξῶν λόγον σου, ἂν καλῶς ἢ ὄχι ἐλέγομεν πάντοτε, ὅτι ἐξ αὐ-
 “ τῶν εἰς ἄλλας πρέπει νὰ προσέχωμεν, εἰς ἄλλας οὐχί· ἢ
 “ πρὶν μὲν ν’ ἀποθνήσκω καλῶς ἐλέγετο, τώρα δὲ ἀποδείχνε-
 “ ται, ὅτι ἐλέγετο δι’ ἀπλήν ὀμιλίαν, καὶ ἴητον ἀληθῆς φλυα-
 “ ρία καὶ ἀστεῖσμός; Διὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ νὰ συσκεφθῶμεν,
 “ ὦ Κρίτων, ἐντάμα, καὶ νὰ ἴδωμεν ἂν ὁ λόγος αὐτὸς θέλῃ
 “ μᾶς φανῆν διάφορος τώρα, ὅτε εἶμαι εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν, ἢ
 “ ὁ ἴδιος· ἢ θέλομεν τὸν ἀποσκορακίσαι, ἢ πεισθῆν εἰς αὐτόν.
 “ Νομίζω λοιπὸν, ὅτι ἀπὸ τοὺς φρονοῦντας ὅτι κατὰ λέγουσιν
 “ ἐλέγετο ὅπως καὶ ἀπὸ ἐμὲ ἀνωτέρω· δηλαδὴ, ἄλλας μὲν ἐκ
 “ τῶν δοξῶν τῶν ἀνθρώπων πρέπει νὰ τιμῶμεν, καὶ ἄλλας οὐ-
 “ χί· τοῦτο, πρὸς θεῶν, ὦ Κρίτων, δὲν σὲ φαίνεται ὅτι λέγεται
 “ καλῶς; σὺ δύνασαι ἴσως νὰ σκεφθῆς ὀρθότερα, ἐπειδὴ,
 “ καθ’ ὅσον ἄνθρωποι ἐμποροῦν νὰ μαντεύσῃσι, μὴ προσμέ-
 “ νων τὸν θάνατον αὐρίου, δὲν θέλεις ταραττεσθαι τόσον
 “ ἀπὸ τὴν παροῦσαν δυστυχίαν. Σκέψου λοιπὸν· δὲν σὲ
 “ φαίνεται ὀρθὸν ὅπως ἐλέγαμεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ τιμῶμεν

“ πείσθαι οὖν χρὴ ἡμᾶς εἴτε ταῦτα πρακτέον, εἴτε μή· ὡς ἐγὼ οὐ μόνον
 “ νῦν ἀλλὰ καὶ αἰεὶ τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλω πείθεσθαι ἢ
 “ τῷ λόγῳ, ὃς ἂν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται· τοὺς δὲ λόγους,
 “ οὓς ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔλεγον, οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν, ἐπειδὴ μοι
 “ ἦδε ἡ τύχη γέγονεν· ἀλλὰ σχεδόν τι ὅμοιοι φαίνονται μοι, καὶ τοὺς
 “ αὐτοὺς πρεσβεύω καὶ τιμῶ, οὓς περ καὶ πρότερον· ὦν ἂν μὴ βελ-
 “ τίω ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εὖ ἴσθι, ὅτι οὐ μὴ σοι ζυγγωρήσω,
 “ οὐδ’ ἂν πλείω τῶν νῦν παρόντων ἢ τῶν πολλῶν δύναμις ὡσπερ παῖ-
 “ δας ἡμᾶς μορμολύττηται, δεσμούς καὶ θανάτους ἐπιπέμπουσα, καὶ
 “ χρημάτων ἀφαιρέσεις.”

Κ. “ Πῶς οὖν ἂν μετριώτατα σκοποίμεθα αὐτά; ”

Σ. “ Εἰ πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν λόγον ἀναλάβοιμεν, ὃν σὺ λέγεις
 “ περὶ τῶν δοξῶν· πότερον, καλῶς ἐλέγετο ἐκάστοτε, ἢ οὐ, ὅτι ταῖς
 “ μὲν δεῖ τῶν δοξῶν προσέχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὐ· ἢ πρὶν μὲν ἐμὲ
 “ δεῖν ἀποθνήσκειν, καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο ὅτι
 “ ἄλλως ἔνεκα λόγου ἐλέγετο, ἢν δὲ παιδιὰ καὶ φλυαρία ὡς ἀληθῶς.
 “ Ἐπιθυμῶ δ’ ἐγὼγε ἐπισκέψασθαι, ὦ Κρίτων, κοινῇ μετὰ σοῦ, εἴτι
 “ μοι ἀλλοιότερος φανεῖται, ἐπειδὴ γε ὧδε ἔχω, ἢ ὁ αὐτὸς, καὶ ἐάσο-
 “ μεν χαίρειν, ἢ πεισόμεθα αὐτῷ. Ἐλέγετο δὲ πως, ὡς ἐγὼμαι, ἐκά-

“ ὄλας τῶν ἀνθρώπων τὰς δόξας, ἀλλ’ ἐξ αὐτῶν τὰς μὲν ναί,
 “ τὰς δὲ ὄχι; οὐδὲ ὄλων, ἀλλὰ τῶν μὲν ναί, τῶν δὲ ὄχι;—Τί
 “ φρονεῖς; ταῦτα δὲν λέγονται καλῶς;”

Κ. “ Καλῶς.”

Τὸ ἀναλύειν πᾶσαν πρότασιν διὰ τῆς ἐξυφάνσεως ὄλων τῶν
 συνιστάωντων αὐτὴν νημάτων, ἦτο κυρίως Σωκρατικὸν δίδαγμα,
 καὶ ὁ φιλόσοφος, διὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ πείραν, ἔπλεεν εἰς
 τὸ εἶδος τοῦτο, ὡς εἰς στοιχείον του. Ἄπ’ αὐτοῦ τὴν ἀδιάκο-
 πον ἐρώτησιν ἐδόθη ἔπειτα ἡ λέξις εἰ ρ ω ν εἰ α εἰς παρομοίας
 ἀμφισβητήσεις. Τὸν τρόπον αὐτὸν μετεχειρίσθη ἀνελεήμονα
 διὰ ν’ ἀφαιρέσῃ τὸ προσωπεῖον τῶν σοφιστῶν καὶ τῆς θεο-
 βλαβείας. Τοῦ συστήματος τούτου ἔπεσε τελευταῖον ἀγνὸν
 καὶ μακάριον ὑπὲρ τῆς ἀληθείας θῦμα.

Σ. “ Τὰς μὲν χρηστὰς δόξας πρέπει λοιπὸν νὰ τιμῶμεν,
 “ τὰς δὲ πονηράς, ὄχι;”

Κ. “ Ναί.”

Σ. “ Χρησταὶ δὲ εἶναι αἱ τῶν φρονίμων, πονηραὶ δὲ αἱ
 “ τῶν ἀφρόνων;”

Κ. “ Βέβαια.”

Ἄφοῦ ἀνέλυσεν ἀφρημένως πως τὴν ἰδέαν ταύτην, καὶ τὴν
 ἐμπέδωσεν ἀποχωρῶντως, δὲν εὐχαριστεῖται· θέλει νὰ τὴν ἐφαρ-
 μόσῃ, διὰ νὰ τὴν καταστήσῃ ψηλαφητὴν· ἰδοῦ·

Σ. “ Ἄς ἐπαναλάβωμεν ὅπως ἐλέγομεν τότε. Ἐνασχο-

“ στοτε ὧδε ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν, ὥσπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι
 “ τῶν δόξων ἅς οἱ ἄνθρωποι δοξάζουσι, δεοὶ τὰς μὲν περὶ πολλοῦ ποι-
 “ εἶσθαι, τὰς δὲ μὴ· τοῦτο, πρὸς θεῶν, ὧ Κρίτων, οὐ δοκεῖ καλῶς
 “ σοι λέγεσθαι; σὺ γὰρ, ὅσα γε τάνθρωπεια, ἐκτός εἰ τοῦ μέλλειν
 “ ἀποθνήσκειν αὔριον, καὶ οὐκ ἂν σε παρακροῖοι ἢ παροῦσα ξυμφορὰ·
 “ σκόπει δὴ· οὐχ ἱκανῶς δοκεῖ σοι λέγεσθαι ὅτι οὐ πάσας χρὴ τὰς
 “ δόξας τὰς τῶν ἀνθρώπων τιμᾶν, ἀλλὰ τὰς μὲν, τὰς δ’ οὐ; οὐδὲ
 “ πάντων, ἀλλὰ τῶν μὲν, τῶν δ’ οὐ;—τί φῆς; ταῦτα οὐχὶ καλῶς λέγε-
 “ ται;”

Κ. “ Καλῶς.”

Σ. “ Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ πονηράς μὴ;”

Κ. “ Ναί.”

Σ. “ Χρησταὶ δὲ οὐχ αἱ τῶν φρονίμων, πονηραὶ δὲ αἱ τῶν ἀφρό-
 “ νων;”

Κ. “ Πῶς δ’ οὐ;”

“ λούμενός τις εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ τοῦτο πράσσει,
 “ πρέπει νὰ προσέχη εἰς παντὸς ἀνθρώπου ἔπαινον καὶ ψόγον
 “ καὶ φρόνημα, ἢ εἰς ἐνὸς μόνου, ὅστις ἤθελεν εἶσθαι ἰατρός ἢ
 “ παιδοτρίβης;”

Κ. “ Ἐνὸς μόνου.”

Σ. “ Πρέπει λοιπὸν νὰ φοβῆται καὶ ν’ ἀγαπᾷ τοῦ ἐνὸς
 “ ἐκείνου τοὺς ἐπαίνους, καὶ οὐχὶ τοὺς τῶν πολλῶν;”

Κ. “ Ἀναμφιβόλως.”

Σ. “ Καὶ πρέπει νὰ πράσσει καὶ νὰ γυμνάζεται καὶ νὰ
 “ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ συμφώνως μὲ τὴν γνώμην τοῦ ἐνὸς, τοῦ
 “ ἐπιστάτου καὶ ἐννοοῦντος μᾶλλον, ἢ ὄλων τῶν ἄλλων;”

Κ. “ Βέβαια τοῦ ἐνὸς.”

Σ. “ Καλῶς. Ἐὰν δὲ ἀπειθήσῃ εἰς τὸν ἕνα, καὶ ἀτιμά-
 “ σῃ τὸ φρόνημα καὶ τοὺς ἐπαίνους αὐτοῦ, τιμήσῃ δὲ τοὺς τῶν
 “ μὴ ἐννοοῦντων πολλῶν, δὲν θὰ πάθῃ τάχα κακὸν τι;”

Κ. “ Πῶς ὄχι;”

Σ. “ Τί δὲ εἶναι τὸ κακὸν τοῦτο, καὶ ποῦ ἀποτείνεται,
 “ καὶ εἰς τί τοῦ ἀπειθοῦντος πρᾶγμα;”

Κ. “ Εἰς τὸ σῶμα βέβαια, διότι τὸ σῶμα φθείρει.”

Σ. “ Φέρε δὴ πῶς αὐτὰ τοιαῦτα ἐλέγετο· γυμναζόμενος ἀνὴρ
 “ καὶ τοῦτο πρᾶττων, πότερον, παντὸς ἀνδρὸς ἐπρίνω καὶ ψόγω καὶ
 “ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἐνὸς μόνου ἐκείνου, ὃς ἂν τυγχάνῃ ἰα-
 “ τρὸς ἢ παιδοτρίβης ὢν;”

Κ. “ Ἐνὸς μόνου.”

Σ. “ Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς
 “ ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἐνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν;”

Κ. “ Δῆλα δῆ.”

Σ. “ Ταύτη ἄρα αὐτῶν πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον
 “ γε καὶ ποτέον, ἢ ἂν τῶ ἐνὶ δοκῇ τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαίοντι μᾶλλον
 “ ἢ ἢ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις;”

Κ. “ Ἔστι ταῦτα.”

Σ. “ Εἶεν· ἀπειθήσας δὲ τῶ ἐνὶ, καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν δό-
 “ ξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν καὶ μηδὲν ἐπαί-
 “ ὄντων, ἄρα οὐδὲν κακὸν πείσεται;”

Κ. “ Πῶς γὰρ οὐ;”

Σ. “ Τί δ’ ἔστι τὸ κακὸν τοῦτο, καὶ ποῦ τείνει, καὶ εἰς τί τῶν
 “ τοῦ ἀπειθοῦντος;”

Κ. “ Δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα· τοῦτο γὰρ διόλλυσι.”

Σ. “ Καλῶς λέγεις· καὶ τᾶλλα δὲ, ὧ Κρίτων, ἔχουσιν οὐ-
 “ τω, διὰ νὰ μὴ χρονοτριβῶμεν εἰς ἓν ἕκαστον. Ὡστε καὶ
 “ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχυρῶν καὶ καλῶν, καὶ
 “ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ τῶν ὁποίων σκεπτόμεθα ἤδη, τί·
 “ πρέπει νὰ πειθώμεθα εἰς τὸ φρόνημα τῶν πολλῶν καὶ νὰ
 “ φοβώμεθ' αὐτὸ, ἢ τὸ τοῦ ἐνός, τοῦ ἐννοοῦντος, τὸν ὁποῖον
 “ πρέπει καὶ νὰ ἐντροπώμεθα καὶ νὰ φοβώμεθα μᾶλλον ὅλων
 “ τῶν ἄλλων, τοῦ ὁποίου τὴν γνώμην ἂν δὲν ἀκολουθήσωμεν,
 “ θέλομεν βλάψαι ἐκεῖνο, τὸ βελτιούμενον μὲ τὴν δικαιοσύ-
 “ νην καὶ ἀφανιζόμενον μὲ τὴν ἀδικίαν; ἢ μήπως δὲν ἦναι
 “ τίποτε τοῦτο; ”

Κ. “ Τίς τὸ ἀρνείται, ὦ Σώκρατες; ”

Σ. “ Λοιπὸν εἰναι πειθόμενοι εἰς ὄχι τῶν ἐννοούντων τὸ
 “ φρόνημα, ἀφανίσωμεν τὸ ὑπὸ τῆς ὑγείας βελτιούμενον καὶ
 “ ὑπὸ τῆς νόσου διαφθειρόμενον, θέλει εἶσθαι ὑποφερτὴ ἢ
 “ ζωὴ, ὅταν αὐτὸ ἦναι βλαμμένον; Εἶναι δὲ τοῦτο σῶμα, ἢ
 “ ὄχι; ”

Κ. “ Ναί. ”

Σ. “ Εἶναι λοιπὸν ὑποφερτὴ ἢ ζωὴ μετὰ μοχθηροῦ καὶ
 “ διεφθαρμένου σώματος; ”

Κ. “ Διόλου. ”

Σ. “ Καλῶς λέγεις· οὐκοῦν καὶ τᾶλλα, ὦ Κρίτων, ἵνα μὴ πάντα
 “ διΐωμεν· καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, καὶ αἰσχυρῶν καὶ
 “ καλῶν, καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ τῶν νῦν ἡμῖν ἔστιν ἡ βουλή,
 “ πότερον τῆ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἔπεισθαι, καὶ φοβεῖσθαι αὐ-
 “ τήν, ἢ τῆ τοῦ ἐνός, ὅστις ἔστιν ἐπαίων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχυρῆσθαι καὶ
 “ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ζῦμπαντας τοὺς ἄλλους; ὧ εἰ μὴ ἀκολουθήσο-
 “ μεν, διαφθερούμεν ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα, ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλ-
 “ τιον ἐγίγνετο, τῷ δ' ἀδίκῳ ἀπώλλυτο; ἢ οὐδὲν ἔστι τοῦτο; ”

Κ. “ Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. ”

Σ. “ Φέρε δὴ, εἰναι τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνόμενον,
 “ ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον, διολέσωμεν, πειθόμενοι μὴ τῆ
 “ τῶν ἐπαίωντων δόξῃ, ἅρα βιωτὸν ἡμῖν ἔστι διεφθαρμένου αὐτοῦ; ἔστου
 “ δέπου τοῦτο σῶμα, ἢ οὐχί; ”

Κ. “ Ναί. ”

Σ. “ Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἔστι μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμέ-
 “ νου σώματος; ”

Κ. “ Οὐδαμῶς. ”

Σ. “ Ἄλλ' εἶναι ἴσως ὑποφερτὴ, ὅταν διαφθαρή ἐκεῖνο,
 “ τὸ βλαπτόμενον μὲν ὑπὸ τῆς ἀδικίας, ὠφελούμενον δὲ ὑπὸ
 “ τῆς δικαιοσύνης; ἢ θέλομεν νομίσειν χειρότερον τοῦ σώ-
 “ ματος τὸ ἰδικόν μας ἐκεῖνο, οἰονδήποτ' ἂν ἦ, τὸ ἀπὸ τε τὴν
 “ ἀδικίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπηραζόμενον; ”

Κ. “ Οὐδόλως. ”

Σ. “ Ἄλλὰ τιμώτερον; ”

Κ. “ Καὶ πολὺ. ”

Σ. “ Λοιπὸν, ὦ βέλτιστε Κρίτων, δὲν πρέπει νὰ φροντί-
 “ ζωμεν τόσον, τί θέλουσιν εἰπεῖν οἱ πολλοὶ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ τί
 “ ὁ ἐννοῶν περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ὁ εἰς καὶ αὐτὴ ἢ
 “ ἀλήθεια. Ὡστε δὲν συμβουλεύεις ὀρθῶς, παραγγέλλων
 “ ὅτι πρέπει νὰ φροντίζωμεν περὶ τοῦ φρονήματος τῶν πολ-
 “ λῶν, τοῦ ἀφορῶντος τὰ δίκαια καὶ καλὰ καὶ ἀγαθὰ, καὶ τὰ
 “ τὰ τεύτων ἐναντία. ”

Εἶναι πρᾶγμα σπάνιον, λέγει ὁ μέγας Κοραῆς μας, νὰ κα-
 ταδουλωθῇ εἰς τὰς σωματικὰς ἡδονὰς ὡς ἀνδράποδον, ὅστις
 ἐφθασε μίαν φορὰν νὰ πῆ εἰς κόρον τὸ ποτήριον τῆς μαγί-
 σης ταύτης τῶν Ἑλλήνων γλώσσης.—Μάγισσα ἀληθῆς, οὐ-
 χὶ δι' ὑπερφυσικὴν τινα δύναμιν, ἀλλὰ διὰ τὸν ὀρθὸν μόνον
 λόγον, τὸν ὁποῖον διὰ νὰ ἐκφράσῃ ἔχει τόσους διαφόρους τρό-
 πους, καὶ σαγηνεῖ πᾶν ἀνθρώπινα προσόντα ἔχον ὄν· καὶ
 τὰ στοιχεῖα δὲ αὐτὰ, εἰς ὧν σύγκειται, ἢ συμπλοκὴ τῶν συμ-
 φῶνων μὲ τὰ φωνήεντα, ἢ τάξις τῶν λέξεων, ἢ ἐκρέουσα καὶ
 συνεχῆς ἀρμονία σὲ γοητεύει, σὲ κυριεῖ, σὲ ἀναλύει εἰς ἐκ-
 στάσεις καὶ ἡδονὰς.... Ἴσως ἀπατώμαι· ἴσως ὑπερβαίνει τὸ

Σ. “ Ἄλλὰ μετ' ἐκεῖνου ἅρα ἔστιν ἡμῖν βιωτὸν, ὃ τὸ ἀδικὸν μὲν
 “ λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν; ἢ φαυλότερον ἡγούμεθα εἶναι τοῦ
 “ σώματος ἐκεῖνο, ὅ,τι ποτ' ἔστι τῶν ἡμετέρων, περὶ ὃ ἦτε ἀδικία
 “ καὶ ἡ δικαιοσύνη ἔστι; ”

Κ. “ Οὐδαμῶς. ”

Σ. “ Ἄλλὰ τιμώτερον; ”

Κ. “ Καὶ πολὺ. ”

Σ. “ Οὐκ ἅρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον ὅ,τι
 “ ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐπαίων περὶ τῶν δικαίων καὶ
 “ ἀδίκων, ὁ εἰς καὶ αὐτὴ ἢ ἀλήθεια. Ὡστε πρῶτον μὲν ταύτη οὐκ
 “ ὀρθῶς εἰσηγῆ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φρον-
 “ τίσειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ τῶν ἐναντίων. ”

δέον ὁ ἐνθουσιασμός μου· ἀλλ' ἂν κατεδικαζόμην ἀπὸ τὸ ἄστρον μου νὰ ἦμαι ἀρχὼν ἀνθρώπων ἀντὶ πολίτου, δὲν ἤθελα ἐπιβάλλειν σωματικὰς κολάσεις εἰς τοὺς κακούργους· περιορισμὸς αὐτῶν ἐντὸς μεγάλου λυκείου, καὶ διδασχὴ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, πρὸ πάντων τοῦ Πλάτωνος καὶ Πλουτάρχου, ἰδοὺ αἱ μόναι μου κολάσεις. Ἡ πλέον θηριώδης ψυχὴ, ἀκούουσα διὰ τρία ἢ τέσσαρα ἔτη τῶν λαμπρῶν ἐκείνων νόων τὰ ἀθάνατα παραγγέλματα, θέλει ἀφεύκτως μεταβληθῆν ἀπὸ κακούργου εἰς ἐνάρετον, καὶ ἡ κοινωνία, ὀρφανὴ διὰ τινὰ καιρὸν ἐνὸς αὐτῆς τέκνου, χαίρουσα καὶ ἀγαλλομένη, θέλει τὸ δεχθῆν ἄξιον τῶν εὐχῶν καὶ τῆς ἀγάπης τῆς.

Οὐδ' ὁ Κρίτων, οὐδέ τις ἄλλος ἤθελεν ἔχειν ἐπιχειρήματα ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὸν φιλόσοφον, ἀποδείξαντ' ἀκαταμαχῆτως ὅτι οὐχὶ εἰς τὸ φρόνημα τῶν πολλῶν, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ ἐνὸς ἔφρονίμου νὰ πειθώμεθα χρεωστοῦμεν. Μετὰ τοῦτο ἐμβαίνει εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἄλλων τοῦ φίλου του ἐνστάσεων.

Σ. “ Ἀλλὰ θέλει εἰπεῖν τις ὅτι δύνανται οἱ πολλοὶ καὶ νὰ μᾶς φονεύσωσιν· εἶναι βέβαιον καὶ τοῦτο.”

Σ. “ Θέλει τὸ εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες.”

Σ. “ Ἀληθῆ λέγεις· πλὴν ὁ λόγος μας οὗτος, ὦ θαυμάσιε, εἶν' ὁ αὐτὸς μὲ τὸν πρότερον· ἀλλὰ σκέψου προσέτι ἂν παραδεχώμεθα ὡς ἀναντίρρητον καὶ τὸ ὅτι παρὰ τὸ ζῆν πρέπει τὸ εὐ ζῆν νὰ προτιμῶμεν.”

Κ. “ Παραδεχόμεθα.”

Σ. “ Τὸ δὲ εὐ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι εἶναι τὸ ἴδιον, παραδεχόμεθα, ἢ ὄχι; ..

Κ. “ Παραδεχόμεθα.”

Σ. “ Ἀλλὰ μὲν δὴ, φαίη γ' ἂν τις, οἷοί τε εἰσὶν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτινύναι· δῆλα δὴ καὶ ταῦτα.”

Κ. “ Φαίη γὰρ ἂν, ὦ Σώκρατες.”

Κ. “ Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ' ὦ θαυμάσιε, οὗτός γε ὁ λόγος, ὃν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὁμοίος εἶναι καὶ πρότερον· καὶ τόνδε δ' αὖ σκόπει, εἰ ἔτι μένει ἡμῖν, ἢ οὐ, ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστον ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὐ ζῆν.”

Κ. “ Ἀλλὰ μένει.”

Σ. “ Τὸ δὲ εὐ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι ταῦτόν ἐστι, μένει, ἢ οὐ μένει; ”

Δύναμαι νὰ εἶπω, — μὲ κίνδυνον νὰ φανῶ πολὺ τολμηρὸς, — ὅτι ἡ Σωκρατικὴ ἠθικὴ ὑπῆρξε πρόδρομος, ἐκ θείας τινὸς βουλῆς, τῆς οὐρανίας ἠθικῆς τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀπαντᾶται μεγάλη ὁμοίωσις μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν φιλοσοφιῶν, χωριζομένων ἀπὸ τὸ χάσμα εἰκοσιτριῶν αἰῶνων· οὐδ' εἰς τὴν μίαν οὐδ' εἰς τὴν ἄλλην φαίνεται πού διακρίσις τοῦ συμφέροντος ἀπὸ τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον. Λαλῶ ἀνθρωπίνως, καὶ μακρὰν τοῦ νὰ κρούσω δογματικὴν χορδὴν· ἀλλ' εἶναι κατ' ἐμὲ αὐταπόδεικτον ὅτι, ἂν τὸ Εὐαγγέλιον δὲν ἐκηρύσσετο εἰς τὰ τέσσαρα πέρατα τῆς οἰκουμένης, ἡ Σωκρατικὴ φιλοσοφία ἤθελ' ἐμφιλοχωρήσειν, ὅπου ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ἔ κατασταθῆν λατρεία κοινὴ, ὁ δὲ Πλάτων πρῶτος αὐτῆς ἀπόστολος. Ἄν δὲν ἤμην, λέγει ἐνδοξὸς τις ἀνὴρ τῆς Γαλλίας ἐκ τῶν συγχρόνων μας, ὁ Λαμαρτίνος, χριστιανὸς, ἤθελα γενῆν Πλατωνικός²⁵.

Σ. “ Βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς ὁμολογίας ταύτης, ἄς σκεφθῶμεν ἂν, τὸ νὰ προσπαθῆσω νὰ ἐξέλθω ἐντεῦθεν παρὰ γνώμην τῶν Ἀθηναίων ἦναι δίκαιον ἢ ἄδικον· ἔ ἂν μὲν φαίνεται δίκαιον, ἄς προσπαθῆσωμεν, εἰ δὲ μὴ, ἄς παύσωμεν. Ὅσας δὲ σκέψεις λέγεις σὺ περὶ δαπάνης χρημάτων, καὶ δόξης, καὶ ἀνατροφῆς παιδῶν, πρόσεχε, ὦ Κρίτων, μὴ ἦναι σκέψεις τούτων τῶν πολλῶν, οἵτινες, ἂν ἦτο δυνατὸν, χωρὶς κᾶν ἐν νόημα ἤθελαν εὐκόλως καὶ ἀποθνήσκουν καὶ ἀναζῆν· ἡμεῖς δὲ, ἐπειδὴ εἰς τοῦτο μᾶς ὀδηγεῖ τοῦ λόγου τὸ θέμα, μὴ δὲν πρέπη ἄλλο τι νὰ σκεπτόμεθα ἢ τὸ ὅποιον ἐπρολέγομεν· δίκαια τάχα θέλομεν πράξειν δίδοντες χρήματα καὶ χάριτας εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ μ' ἐκβάλωσιν ἀπεδῆ, καὶ ἡ-

Κ. “ Μένει.”

Σ. “ Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο σκεπτέον, πότερον, δίκαιον ἐμὲ ἐνθένδε πειρᾶσθαι ἐξίεναι, μὴ ἀφιέντων Ἀθηναίων, ἢ οὐ δίκαιον· καὶ ἐὰν μὲν φαίνεται δίκαιον, πειρώμεθα· εἰ δὲ μὴ, ἔωμεν. Ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις περὶ τε χρημάτων ἀναλώσεως, καὶ δόξης, καὶ παιδῶν τροφῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὦ Κρίτων, σκέμματα ἢ τῶν ῥαδίως ἀποκτινύντων καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἂν εἰ οἷοί τε ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῶ, τούτων τῶν πολλῶν. Ἡμῖν δ', ἐπειδὴ ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖ, μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ἢ, ἢ, ὅπερ νῦν δὴ ἐλέγομεν, πότερον δίκαια πράζομεν καὶ χρήματα τε. λοῦντες τούτοις τοῖς ἐμὲ ἐνθένδε ἐξάξουσι καὶ χάριτας, καὶ αὐτοὶ

“ μεις ἐκβάλλοντες κ' ἐκβαλλόμενοι, ἢ θέλομεν τῶντι ἀδικεῖν
 “ πρῶσποντες ταῦτα; ὥστε ἀνφαινόμεθ' ἀδικοῦντες, νὰ λό-
 “ γαριάζωμεν ὡς μηδὲν καὶ νὰ προκρίνωμεν καὶ θάνατον καὶ
 “ πᾶν ἄλλο ὑπομένοντες ἠσχύως, παρὰ νὰ ἀδικήσωμεν.”

Κ. “ Καλῶς μὲ φαίνεσαι ὅτι λέγεις, ὦ Σώκρατες· ἄς
 “ σκεψθῶμεν περὶ τοῦ πρακτέου.”

Πάντοτ' ἀψευδὲς τὸ σύστημα τοῦ διδασκάλου· ἀφοβία τῶν
 νομιζομένων ἀπὸ τοὺς χυδαίους δεινῶν· ἐγκαρτέρησις εἰς τὸ
 δίκαιον, ἀπέναντι ὅλων τῶν κινδύνων· ἔρευνα ἀδιάκοπος καὶ
 μελέτη τοῦ ὀρθοῦ λόγου... Τῶντι, ὁ Σωκράτης πρῶτος ἀν-
 τήχησεν εἰς τὴν οἰκουμένην γηϊσίαν καὶ ἀληθῆ φιλοσοφίαν.

Σ. “ Ἄς σκεπτῶμεθα ἐντάμα, ἀγαθὲ Κρίτων· ἀν δέ, ἐνῶ
 “ λαλῶ, ἔχῃς τι ν' ἀντιλέγῃς, μὴ σιωπᾶς, καὶ θέλω πεισθῆν·
 “ εἰ δέ μὴ, παῦσον, εὐλογημένε, νὰ μ' ἐπαναλαμβάνῃς πολ-
 “ λάκις τὰ ἴδια, ὅτι πρέπει παρὰ γνώμην τῶν Ἀθηναίων νὰ
 “ φύγω ἐντεῦθεν· ἐπειδὴ κ' ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ σὲ πείθω, οὐχί
 “ νὰ σὲ βιάζω νὰ πράσῃς τι ἀκουσίως σου. Ἴδὲ λοιπὸν, ἀν
 “ ἡ ἀρχὴ αὕτη τῆς σκέψεως σὲ φαίνεται ὀρθή, καὶ προσπά-
 “ θεῖ ν' ἀποκρίνησαι εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου, ὅπως φρονεῖς.”

Κ. “ Θὰ προσπαθήσω.
 Ἴδού ὁ Σωκράτης πάλιν εἰς νέαν πρότασιν καὶ νέαν ἀνάλυ-
 σιν· ἰδού ὁ διδάσκαλος ἐρωτῶν ὡς μαθητῆς, ἀντι ν' ἀποκρί-
 νηται εἰς τοῦ μαθητοῦ τὰς ἐρωτήσεις· τρόπος διδαχῆς ἀπ'
 αὐτὸν πρῶτον ἐπινοημένος, καὶ τρόπος ἐπιτυχῆς, εὐχρηστος,

“ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσωμεν πάντα ταῦ-
 “ τα ποιοῦντες· καὶ φαινόμεθα ἄδικοι αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ οὐ δέη
 “ ὑπολογίζεσθαι, οὐτ' εἰ ἀποθνήσκειν δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν
 “ ἄγοντας, οὐτ' ἄλλο ὅτιοῦν πάσχειν, πρὸ τοῦ ἀδικεῖν.”

Κ. “ Καλῶς μὲν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ὅρα δὲ τί
 “ ὀρῶμεν.”

Σ. “ Σκοπῶμεν, ὦ γαθὲ, κοινῇ· καὶ εἴ πῃ ἔχεις ἀντιλέγειν, ἐμοῦ
 “ λέγοντος, ἀντίλεγε, καὶ σοὶ πείσομαι. εἰ δέ μὴ, παῦσαι ἤδη, ὦ μα-
 “ κάριε, πολλάκις μοὶ λέγων τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς χρῆ ἐνθένδε ἀκόν-
 “ των Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι· ὡς περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πείσαι σε
 “ ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος. Ὅρα δὲ δὴ τῆς σκέψεως τὴν ἀρ-
 “ χὴν, ἐάν σοι ἰκανῶς λέγηται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμε-
 “ νον, ἢ ἂν μάλιστα οἴη.”

Κ. “ Ἀλλὰ πειράσομαι.”

εὐμέθοδος. Ὅσοι ἐπίστευσαν, συμφώνως μὲ τὸν Πλάτωνα ²⁶,
 ὅτι ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται μὲ ἐμφύτους ιδέας, ἢ δὲ διδασκαλία
 ὅτι δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ κέντημα ἀναμνήσεως αὐτῶν, δὲν εἶχον
 ἀδικον· τῶντι ἐνῶ ἀπὸ τὰς ἐρωτήσεις τοῦ Σωκράτους μαν-
 θάνεις νέα πάντοτε πράγματα, νομίζεις ὅτι δὲν διδάσκεσαι
 νέον τι· νομίζεις ὅτι, ὡς νὰ ἐξυπνᾶς ἀπὸ βαθύν ὕπνον, ἀνα-
 πολεῖς ὅσα ἐγίνωσκεις εἰς τὴν ἐγρηγόρσιν σου.

Σ. “ Λέγομεν ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον δὲν πρέπει ν' ἀδι-
 “ κῶμεν, ἢ κατὰ τινα μὲν τρόπον ὅτι εἶναι συγχωρημέν' ἢ
 “ ἀδικία, κατὰ τινα δὲ ὄχι; καὶ ὅτι τὸ ἀδικεῖν οὐδ' ὅλως εἶναι
 “ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις πρότερον ὠμολογοῦ-
 “ μεν καὶ πρὸ ὀλίγου ἐλέγομεν, ἢ ὅλαι ἡμῶν ἐκεῖναι αἱ πρό-
 “ τεραι βεβαιώσεις εἰς τὰς ὀλίγας αὐτάς ἡμέρας κατεστράφη-
 “ σαν; ἢ πρὸ πολλῆ ἄρα, ὦ Κρίτων, ἄνδρες γέροντες μὲ ἄσπρας
 “ τρίχας ἐνομίζαμεν κατὰ λάθος ὅτι ἐλαλοῦμεν σπουδαίως,
 “ ἐνῶ δὲν διεφέρομεν ἀπὸ παιδας; Εἶναι λοιπὸν ἀληθές,
 “ καθὼς ἐλέγομεν τότε, εἴτε οἱ πολλοὶ συμφωνοῦσιν ἢ ὄχι,
 “ εἴτε πρέπει νὰ πάσχωμεν πλειότερα τῶν παρόντων ἢ μετριώ-
 “ τερα, ὅτι τὸ ἀδικεῖν καθ' οἰονδήποτε τρόπον εἶναι εἰς τὸν
 “ ἀδικοῦντα καὶ αἰσχροὺν καὶ κακόν, ἢ ὄχι;

Κ. “ Εἶναι.”

Σ. “ Κατ' οὐδένα τρόπον λοιπὸν δὲν συγχωρεῖται ἡ ἀδι-
 “ κία;”

Κ. “ Ὅχι.”

Σ. “ Οὐδενὶ τρόπῳ φαμέν ἐκόντας ἀδικητέον εἶναι· ἢ τιμὴ μὲν
 “ ἀδικητέον τρόπῳ, τιμὴ δὲ οὐ; ἢ οὐδαμῶς τό γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθόν
 “ οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὠμολο-
 “ γήθη; ὁ περ καὶ ἄρτι ἐλέγετο· ἢ πᾶσαι ἡμῖν ἐκεῖναι αἱ πρόσθεν
 “ ὀμολογίαι ἐν ταῖς δε ταῖς ὀλίγαῖς ἡμέραις ἐκκεχυμέναι εἰσὶ; καὶ
 “ πάλα, ὦ Κρίτων, ἄρα τηλικοῖδε γέροντες ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους
 “ σπουδῆ διαλεγόμενοι, ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέ-
 “ ροντες; ἢ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει, ὡς περ τότε ἐλέγετο ἡμῖν, εἴ
 “ τε φασὶν οἱ πολλοί, εἴτε μὴ; καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἔτι τῶν δε χαλε-
 “ πότερα πάσχειν, εἴτε καὶ πραότερα, ὅμως τό γε ἀδικεῖν τῷ ἀδι-
 “ κούντι καὶ κακόν καὶ αἰσχροὺν τυγχάνει ὄν παντὶ τρόπῳ; φαμέν, ἢ οὐ;”

Κ. “ Φαμέν.”

Σ. “ Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν.”

Κ. “ Οὐ δῆτα.”

Σ. “ Ἄλλ’ ἢ κακουργία εἶναι συγχωρημένη, ὦ Κρίτων, ἢ ὄχι; ”

Κ. “ Δὲν εἶναι βέβαια. ”

Σ. “ Ὅταν δέ τις κακῶς πάσχη, τὸ ν’ ἀντικακουργῆ εἶναι δίκαιον, ὡς λέγουσιν οἱ πολλοὶ, ἢ ἀδικον; ”

Κ. “ Ἄδικον. ”

Σ. “ Διότι βέβαια τὸ κακοποιεῖν ἀνθρώπου εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ ἀδικεῖν. ”

Κ. “ Ναί. ”

Σ. “ Λοιπὸν οὐδὲ ν’ ἀνταδικῆ τις οὐδὲ νὰ κακοποιῆ πρέπει οὐδένα ἀνθρώπον, οἰαδῆποτ’ ἂν πάσχη ἀπ’ αὐτόν. ”

— Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἐξεφώνησεν ὁ Σωτῆρ, καὶ οἱ λόγοι του ἀντήχησαν εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπάτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς.—Ἡ ἄπειρος ἔννοια τῶν ὀλίγων τούτων λέξεων ἀντηχεῖ βαθύτατα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, καὶ κινεῖ τὰ δάκρυα τοῦ χριστιανοῦ. Ὁ Σωκράτης πρὸ πέντε αἰῶνων ἐμάντευσε τοῦ νόμου τὴν πλήρωσιν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατήλθεν.—Οὐκ ἤλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι αὐτόν.

Σ. “ Πρόσεχε ὅμως, ὦ Κρίτων, μὴ συμφωνῆς μετ’ ἐμοῦ ἐναντίον τῆς ιδέας σου, ἐπειδὴ ἐξεύρω, ὅτι ὀλίγοι καὶ νομίζουσι καὶ θὰ νομίζωσιν οὕτως ἔχοντα ταῦτα· ὥστε μεταξὺ τῶν οὕτω φρονούντων καὶ τῶν μὴ δὲν εἶναι κοινόν τι, ἀλλ’ ἀνάγκη νὰ καταφρονῶνται προσαλλήλως, κατανοοῦντες τὴν

Σ. “ Τί δαί δὴ; κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὐ; ”

Κ. “ Οὐ δεῖ δήπου, ὦ Σώκρατες. ”

Σ. “ Τί δέ; ἀντικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοὶ φασι, δίκαιον ἢ οὐ δίκαιον; ”

Κ. “ Οὐδαμῶς. ”

Σ. “ Τὸ γὰρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπου τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει. ”

Κ. “ Ἀληθῆ λέγεις. ”

Σ. “ Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ, οὔτε κακῶς πειεῖν οὐδένα ἀνθρώπου, οὐδ’ ἂν ὀτιοῦν πάσχη ὑπ’ αὐτῶν. Καὶ ὅρα, ὦ Κρίτων, ταῦτα καθομολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν ὁμολογήσῃς· οἶδα γὰρ ὅτι

“ διαφορὰν τῶν σκέψεων των. Σκέψου λοιπὸν καὶ σὺ καλῶς· εἶσαι σύμφωνος μετ’ ἐμοῦ, καὶ ν’ ἀρχίσωμεν ἀπεδῶ τὰς παρρητήσεις μας, ὅτι δὲν εἶναι πώποτε ὀρθὸν οὔτε τὸ ἀδικεῖν, οὔτε τὸ ἀνταδικεῖν, οὔτε τὸ ἐκδικεῖσθαι, ὅταν τις πάσχη κακῶς, ἢ διαφωνεῖς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου μας ταύτην; Διότι ἐγὼ καὶ πρὸ πολλοῦ καὶ ἤδη οὕτω φρονῶ· ἂν δὲ σὺ ὄχι, λέγε καὶ δίδασκέ· ἂν πάλιν μένης εἰς τὰ πρότερα, ἀκούε τ’ ἀκόλουθα. ”

Ἄς ἀναπνεύσωμεν, ἀναγνώστα· θεωροῦμεν λάμπιν πρώτην φορὰν διασχίζουσαν τὸν νεφελῶδη ὀρίζοντα τῆς ὑλικότητος, τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Σωκράτους, καὶ μένομεν ἐκθαμβοὶ ἀνῆρ, ἐξεληθὼν ἀπὸ τὴν ἐσχάτην τοῦ πλήθους τάξιν, προσηλόνει εἰς ἑαυτὸν τῶν γενεῶν τὴν προσοχήν· υἱὸς μαίας καὶ λιθουργοῦ ἀνατρέπει ὅλον τὸ οἰκοδόμημα τῶν προῆν παραδεδεγμένων ἀρχῶν, καὶ κροτεῖ νέαν καὶ τολμηρὰν διδασκαλίαν... Ὡς Ἑλλάς μου! εἰς τὰ ἀγνά σου στήθη ἐπέπρωτο νὰ κυφορηθῆ ὁ πρωτότυπος οὗτος νοῦς, καὶ ἀπὸ τὴν γῆν σου, τὴν γενέτειραν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ μεγάλων πνευμάτων, τὸ σπέρμα τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς σοφίας νὰ διαχυθῆ εἰς τὴν οἰκουμένην.

Κ. “ Εἶμαι σύμφωνος, ἀλλὰ λέγε. ”

Σ. “ Ὡς συνέπειαν λοιπὸν λέγω, ἢ μᾶλλον ἐρωτῶ· ὅσα τις ἠθέλειν ὑποσχεθῆν δίκαια, πρέπει νὰ πράσῃ ἢ νὰ ἐξαπατᾷ; ”

Κ. “ Νὰ πράσῃ. ”

“ ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει· οἷς οὖν οὕτω δέδοκται, καὶ οἷς μὴ, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλὴ, ἀλλ’ ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν, ὀρῶντας τὰ ἀλλήλων βουλευμάτα. Σκόπει δὲ οὖν καὶ σὺ εὐ μάλα, πότερον κοινωνεῖς καὶ ξυνδοκεῖ σοι, καὶ ἀρχώμεθα ἐντεῦθεν βουλευόμενοι, ὡς οὐδέ ποτε ὀρθῶς ἔχοντος οὔτε τοῦ ἀδικεῖν, οὔτε τοῦ ἀνταδικεῖν, οὔτε τοῦ κακῶς πάσχοντα ἀμύνεσθαι ἀντιδρῶντα κακῶς, ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς; ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ πάλαι οὕτω, καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ· σοὶ δὲ εἴπη ἄλλη δέδοκται, λέγε καὶ δίδασκέ· εἰ δ’ ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ τοῦτο ἀκούε. ”

Κ. “ Ἄλλ’ ἐμμένω τε καὶ ξυνδοκεῖ μοι· ἀλλὰ λέγε. ”

Σ. “ Λέγω δὴ αὐτὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δ’ ἐρωτῶ πότερον, ἂν τις ὁμολογήσῃ τὰ δίκαια ὄντα, ποιητέον ἢ ἐξαπατητέον; ”

Κ. “ Ποιητέον. ”

Σ. “ Ἐκ τούτων παρατήρει· ἂν ἡμεῖς φύγωμεν ἐντεῦθεν
 “ παρὰ νόμῳ τῆς πόλεως, τί ἐκ τῶν δύο; κακοποιούμεν
 “ τινάς, καὶ ὁποίους μάλιστα οὐδόλως πρέπει, ἢ ὄχι; καὶ
 “ φυλάσσομεν τὰ ὑποσχεθέντα δίκαια ὄντα, ἢ ὄχι;”

Κ. “ Δὲν δύναμαι, ὦ Σώκρατες, ν’ ἀποκριθῶ εἰς τὸ ἐρώ-
 “ τημά σου· δὲν ἐννοῶ.”

Σ. “ Πρόσεξον.”

“ Ὅστις ἂν ἦσαι, ἀναγνώστα, καθάρισον ἐνταῦθα τὴν διάνοιάν σου ἀπὸ πάντα περισπασμῶν, καὶ δὸς ὅλην σου τὴν προσοχήν. Ἐφθασες εἰς ἐν τῶν ἀξιολογωτάτων χωρίων, ὅσα ἀπηθανάτισαν τὴν μνήμην τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος, καὶ τὴν γεννήσασαν αὐτοὺς γῆν. Εἶναι τὸ ὑψηλότερον θέμα τοῦ ὠραιοτάτου καὶ εὐγενεστάτου αἰσθήματος τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου, τῆς ἀγάπης τῆς πατρίδος. Λαμπρότης ἰδεῶν, ἐννοιῶν ὕψος, ἀξιολογότης χρόνου καὶ τόπου, ὅλ’ αἰ ἀρεταὶ τὸ καλλύνουν. Ὁ ἄνθρωπος κομπάζει ὅτι ἐδυνήθη νὰ συλλάβῃ, νὰ αἰσθανθῇ καὶ νὰ ἐκφράσῃ τόσον λαμπρῶς τοῦ πατριωτισμοῦ τὸ αἶσθημα. Ὅστις λοιπὸν ἂν ἦσαι, ὁ θελήσας νὰ ῥίψῃς βλέμμα εἰς τὰς ἀσθενεῖς μου ἐντυπώσεις, συγχώνευσον ὅλας σου τὰς ιδέας εἰς μίαν καὶ μόνην, συνάθροισον ὅλην σου τὴν προσοχήν, ῥίψον τὸν διαλογισμὸν σου εἰς τὸ δεσμοτήριον, καθαγιασμένον ἤδη ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ φιλοσόφου, ὕψισον τὴν διάνοιάν σου πλησίον του, κ’ ἐξακολούθησον τὴν ἀνάγνωσιν· σὲ ὑπόσχομαι παρηγορίαν, ἂν ἦσαι καταπονημένος ἀπὸ τὸ βάρος τῶν κοσμικῶν συμφορῶν, ἀρετήν, ἂν ἦσαι ἐκλελυμένος τὰ ἦθη, πατριωτισμὸν, ἂν τὸ οὐράνιον αὐτὸ αἶσθημα ἐνεκρόθη ἀπὸ τὰ πάθη σου· ἡ καρδιά σου θέλει ἀναπληρωθῆν, ἂν ἦναι κενή, καὶ μετ’ ὀλίγας στιγμὰς θέλεις εἶσθαι ἄλλος ἄνθρωπος.

Σ. “ Ἐὰν, καθ’ ἣν στιγμήν ἐτοιμαζώμεθα νὰ δραπετεύ-
 “ σωμεν ἀπεδῶ, ἢ ὅπως ἄλλως πρέπει νὰ ὀνομάσωμεν τὴν

Σ. “ Ἐκ τούτων δὴ ἄθρει· ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς μὴ πείσαν-
 “ τες τὴν πόλιν, πότερον, κακῶς τινὰς ποιοῦμεν, καὶ ταῦτα οὐς ἦκι.
 “ στα δεῖ, ἢ οὐ; καὶ ἐμμένονεν οἷς ὠμολογήσαμεν δικαίους οὐσιν,
 “ ἢ οὐ;”

Κ. “ Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾷς· οὐ γὰρ ἐννοῶ.”

Σ. “ Ἄλλ’ ὥδε σκόπει. Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἶτε ἀποδε-

“ φυγὴν μας, παρουσιασθῶσιν οἱ Νόμοι καὶ τὸ Κοινὸν τῆς
 “ πόλεως καὶ μᾶς ἐρωτήσωσιν.—Εἶπέ μας, ὦ Σώκρατες, τί
 “ διαλογίζεσαι νὰ πράξῃς; ἄλλο τι, ἢ μὲ τοιοῦτο κίνημα σκέ-
 “ πτεσαι καὶ τοὺς Νόμους ἡμᾶς νὰ ἐξαφανίσῃς καὶ ὅλην τὴν
 “ πόλιν, καθ’ ὅσον ἐξαργάται ἀπὸ σέ; ἢ σὲ φαίνεται ὅτι
 “ εἶναι δυνατὴ ἡ ὑπαρξίς καὶ συντήρησις τῆς πόλεως ἐκεί-
 “ νης, ἐνθα δὲν ἔχουσιν τινα δύναμιν αἱ γινόμεναι δίκαι, ἀλλ’
 “ ἀκυροῦνται καὶ διαφθείρονται ἀπὸ ἰδιώτας;—τί θέλομεν
 “ εἰπεῖν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; ἐπειδὴ
 “ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ νόμου, τοῦ ὀριζόντος νὰ ἔχωσι κῦ-
 “ ρος αἱ δικαζόμεναι δίκαι, καὶ ἤδη ἀπὸ ἡμᾶς καταργουμένου,
 “ θέλει ἔχειν τις νὰ λαλήσῃ πολλὰ, ἂν ἦναι δικηγόρος μάλι-
 “ στα· ἢ θὰ εἴπωμεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἡ πόλις προφανῶς μᾶς
 “ ἠδίκει, μὴ ἀποφασίζουσα δικαίως; ταῦτα, ἢ τί ἄλλο θέ-
 “ λομεν ἀποκριθῆν;”

Κ. “ Ταῦτα βέβαια, ὦ Σώκρατες.”

Σ. “ —Τί λοιπὸν; ἂν εἴπωσιν οἱ Νόμοι, ὦ Σώκρατες,
 “ δὲν εἶχομεν προσαλλήλως καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς συμφωνίας, τὸ
 “ νὰ μένῃς δηλονότι σταθερὸς εἰς ὅσας ἡ πόλις ἀποφασίζῃ
 “ δίκας;—Ἐὰν δὲ ἀπορῶμεν διὰ τοὺς λόγους των, ἴσως ἢ θε-
 “ λον εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὸ λεγόμενον, ἀλλ’

“ δράσκειν, εἰθ’ ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τούτο, ἐλθόντες οἱ Νόμοι καὶ τὸ
 “ Κοινὸν τῆς πόλεως, ἐπιστάντες ἔροιντο.—Εἶπέ μοι, ὦ Σώκρατες,
 “ τί ἐν νῶ ἔχεις ποιεῖν; ἄλλο τι, ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ, ὃ ἐπιχειρεῖς, δια-
 “ νοῆ τοὺς τε Νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ ζύμψασαν τὴν πόλιν, τὸ σὸν
 “ μέρος; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τ’ ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνα-
 “ τετράφθαι, ἐν ἣ ἂν αἱ γενόμεναι δίκαι μὴδὲν ἰσχύουσιν, ἀλλ’ ὑπὸ
 “ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίνωνται καὶ διαφθείρωνται;—τί ἐροῦμεν, ὦ
 “ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; πολλὰ γὰρ ἂν τις ἔχοι,
 “ ἄλλως τε καὶ ρήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου, ὅς
 “ τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι· ἢ ἐροῦμεν πρὸς
 “ αὐτοὺς, ὅτι ἠδίκει γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις, καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινε;
 “ ταῦτα, ἢ τί ἐροῦμεν;”

Κ. “ Ταῦτα, νῆ Δία, ὦ Σώκρατες.”

Σ. “ —Τί οὖν; ἂν εἴπωσιν οἱ Νόμοι, ὦ Σώκρατες, οὐ καὶ ταῦ-
 “ τα ὠμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοι, ἐμμένειν ταῖς δίκαις, αἷς ἂν ἡ πόλις
 “ δικάσῃ;—Εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζομεν λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν,—
 “ ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ’ ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ

" ἀποκρίνου, ἐπειδὴ συνειδίξεις νὰ μεταχειρίζησαι τὸ ἐρωτᾶν
 " ἢ ἀποκρίνεσθαι. Εἰπέ μας λοιπὸν, εἰς τί μᾶς κατηγορεῖς
 " κ' ἐπιχειροῖς νὰ μᾶς ἀπολέσης; πρῶτον μὲν, δὲν σ' ἔγεν.
 " ἤσαμεν ἡμεῖς, καὶ δι' ἡμῶν δὲν ἔλαβε τὴν μητέρα σου ὁ
 " πατήρ καὶ σ' ἐφύτευεν; Εἰπέ· μέμφοσαι τοὺς περὶ τῶν
 " γάμων τούτους Νόμους ὅτι εἶναι κακοί;—Δὲν μέμφομαι, θά
 " εἰπῶ.—Ἄλλὰ τοὺς περὶ τῆς τῶν παιδῶν ἀνατροφῆς καὶ
 " παιδείας, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ σὺ ἐπαιδεύθης; ἢ δὲν ὠρίζαν
 " καλῶς οἱ Νόμοι, οἱ διωρισμένοι ἐπὶ τούτων, παραγ-
 " γέλλοντες τὸν πατέρα σου εἰς τὴν μουσικὴν καὶ γυ-
 " μναστικὴν νὰ σὲ παιδεύσῃ;—Καλῶς, θέλω εἰπεῖν.—
 " Αἱ! λοιπὸν, ἀφοῦ ἐγεννήθης καὶ ἀνετράφης καὶ ἐπαι-
 " δεύθης, δύνασαι νὰ εἴπῃς πρῶτον μὲν ὅτι δὲν ἦσο ἰδι-
 " κός μας ἀπόγονος καὶ δοῦλος καὶ σὺ καὶ οἱ ἰδικοί
 " σου πρόγονοι; κ' εἴαν τοῦτο οὕτως ἦναι, νομίζεις ὅτι ἔχεις
 " τὸ αὐτὸ μὲ ἡμᾶς δικαίωμα, καὶ ὅσα ἡμεῖς ἐπιχειρήσωμεν
 " νὰ πράξωμεν εἰς σέ, ταῦτα καὶ σὺ ἀμοιβαίως νὰ πράσῃς
 " ὅτι δίκαιον εἶναι; ἢ πρὸς μὲν τὸν πατέρα σὴ δὲν εἶχες τὸ
 " ἴδιον δικαίωμα καὶ πρὸς δεσπότην (ἂν κατὰ περίστασιν
 " εἶχες δεσπότην), ὥστε νὰ προξενῇς εἰς τούτους ὅσα ἠθέλες
 " πάσχειν, οὔτε κακῶς ἀκούων ν' ἀντιλέγῃς, οὔτε τυπτόμενος

" εἴωθας χρῆσθαι τῷ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι. Φέρε γὰρ τί ἐγ-
 " καλῶν ἡμῖν καὶ τῇ πόλει, ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι; οὐ πρῶτον
 " μὲν σε ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς, καὶ δι' ἡμῶν ἔλαβε τὴν μητέρα σου ὁ
 " πατήρ καὶ ἐφύτευσέ σε; Φράσον οὖν, τούτοις ἡμῶν τοῖς Νόμοις
 " τοῖς περὶ τοὺς γάμους μέμφη τι, ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν;—Οὐ μέμ-
 " φομαι, φαίην ἂν.—Ἄλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γεννωμένου τροφήν τε
 " καὶ παιδείαν, ἐν ἧ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης; ἢ οὐ καλῶς προσέταττον
 " ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτοις τεταγμένοι Νόμοι, παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ
 " τῷ σῶ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν;—Καλῶς, φαίην
 " ἂν.—Εἶπεν· ἐπειδὴ δὲ ἐγένου τε καὶ ἐξέτράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχεις
 " ἂν εἰπεῖν πρῶτον μὲν ὡς οὐχὶ ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ δοῦ-
 " λος, αὐτός τε καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι; καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἄρ' ἐξ ἱ.
 " σου οἶε εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν, καὶ ἄτ' ἂν ἡμεῖς σε ἐπι-
 " χειρῶμεν ποιεῖν, ταῦτα καὶ σὺ ἀντιποιεῖν οἶε δίκαιον εἶναι; ἢ πρὸς
 " μὲν ἄρα σοὶ τὸν πατέρα οὐκ ἐξ ἴσου ἦν τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς δεσπό-
 " την, εἰ σοὶ ὦν ἐτύγχανεν, ὥστε ἄπερ πάσχεις ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν,
 " οὔτε κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέγειν, οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν, οὐ-

" ν' ἀντιτύπτῃς, οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά· πρὸς δὲ τὴν Πα-
 " τριδα καὶ τοὺς Νόμους σὲ εἶναι τάχα συγχωρημένον, ὥστε
 " εἴαν ἡμεῖς ἐπιχειρήσωμεν νὰ σ' ἀπολέσωμεν, νομίζοντες τῶ-
 " το δίκαιον, καὶ σὺ δὲ ἡμᾶς τοὺς Νόμους καὶ τὴν Πατρίδα,
 " καθ' ὅσον δύνασαι, θέλεις ἐπιχειρήσειν ἀμοιβαίως ν' ἀπο-
 " λέσης; καὶ ταῦτα ποιῶν, σὺ ὁ ἐπιμελούμενος περὶ τῆς ἀλη-
 " θοῦς ἀρετῆς, θέλεις εἰπεῖν ὅτι πράσσεις δίκαια; ἢ τόσον
 " εἶσαι σοφός, ὥστε δὲν κατενόησας ὅτι ἀπὸ μητέρα καὶ πα-
 " τέρα καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους προγόνους ἢ πατρίδα εἶναι τιμι-
 " ωτερον καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον, καὶ μᾶλλον τιμώμε-
 " νον καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρὰ τῶν βουνοχῶν ἀνθρώπων,
 " καὶ ὅτι πᾶς τις νὰ σέβηται χρεωστέϊ, καὶ πλειότερον νὰ
 " ὑπακούῃ καὶ νὰ κολακεύῃ πατρίδα ὀργιζομένην ἢ πατέρα,
 " καὶ νὰ πάσχη, εἴαν προστάξῃ νὰ πάθῃ τι, ἢ νὰ τύπηται ἢ
 " νὰ φυλακίζηται δέσμιος, μὲ ἡσυχίαν; κ' εἴαν τὸν ὀδηγῇ εἰς
 " πόλεμον διὰ νὰ πληρωθῇ ἢ ν' ἀποθάνῃ, νὰ ὑπομένῃ, ἢ οὐ-
 " τως εἶναι τὸ δίκαιον; καὶ δὲν πρέπει ν' ἀποφεύγῃ, οὐδὲ ν'
 " ἀναχωρῇ, οὐδὲ νὰ λειποτακτῇ, ἀλλὰ καὶ εἰς πόλεμον καὶ εἰς
 " δικαστήριον καὶ πανταχοῦ νὰ πράσῃ ὅσα ἢ πόλις καὶ ἢ
 " πατρίδα προστάζει, ἢ νὰ πείθῃ αὐτὴν εἰς τὸ δίκαιον; νὰ
 " βιάζηται δὲ εἶναι ἀνόσιον ἢ μήτηρ ἢ πατέρα, καὶ ἢ πατρίδα

" τε ἄλλα τοιαῦτα πολλά· πρὸς δὲ τὴν Πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς Νό-
 " μους ἐξέσται σοι, ὥστε εἴαν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι δίκαιον
 " ἡγούμενοι εἶναι, καὶ σὺ δὲ ἡμᾶς τοὺς Νόμους καὶ τὴν Πατρίδα,
 " καθ' ὅσον δύνασαι, ἐπιχειρήσεις ἀνταπολλύναι; καὶ φήσεις ταῦτα
 " ποιῶν, δίκαια πράττειν, ὁ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελούμενος; ἢ
 " οὕτως εἰ σοφός, ὥστε λέληθέ σε ὅτι πατρός τε καὶ μητρός καὶ τῶν
 " ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστι πατρίδα καὶ σεμνότερον
 " καὶ ἀγιώτερον, καὶ ἐν μείζονι μοῖρα καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀν-
 " θρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι; καὶ σέβασθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπέκειν
 " καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα; καὶ πάσχειν εἴαν
 " τι προστάτῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα, εἴαν τε τύπησθαι, εἴαν τε
 " δεῖσθαι; εἴαν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον,
 " ποιητέα ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει; καὶ οὐχ ὑπεικτέον, οὐ-
 " δὲ ἀναχωρητέον, οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ
 " ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποιητέον ἂν κελεύῃ ἢ πόλις τε καὶ ἢ
 " πατρίδα, ἢ πείθῃ αὐτὴν ἢ τὸ δίκαιον πέφυκε; βιάζεσθαι δὲ οὐχ
 " ὄσιον οὔτε πατέρα, οὔτε μητέρα, πολὺ δὲ τούτων ἤττον ἐστὶ τὴν πατρί-

“ πολὺ ὀλιγώτερον τούτων ;—Τί νὰ εἶπωμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς
 “ ταῦτα ; ἀληθῆ ὅτι λέγουσιν οἱ Νόμοι, ἢ ὄχι ;”

Κ. “ Μὲ φαίνεται.”

Εἰς ποίαν ψυχῆς διάθεσιν εἶσαι, εὐαίσθητε ἀναγνώστα ;
 πῶς ῥέουν τὰ δάκρυά σου ; πῶς ἀκίνητος περιφέρεις ἐκθαμ-
 βα βλέμματα ; Θέλεις νὰ μαντεύσης, ποία δύναμις ἐμψυχώνει
 τὴν μαγευτικὴν ταύτην γλῶσσαν ; ἢ δύναμις τοῦ Σωκράτους,
 ἢ δύναμις τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σοφίας εἰς τὴν σημαντικωτάτην
 αὐτῆς στιγμήν, ὅτε μέλλουσα νὰ παρουσιασθῆ ἔμπροσθεν
 τοῦ Δημιουργοῦ καὶ Πλάστου τῆς, καταπατεῖ ὅλας τοῦ σώ-
 ματος τὰς ἀσθενείας· λαλεῖ ὁ Σωκράτης εἰς τὰς τελευταίας
 στιγμὰς τῆς ζωῆς του.... ἀκολουθεῖ με.

Σ. “ —Σκέψου λοιπὸν, ὦ Σωκράτες, θέλουν ἴσως εἰπεῖν
 “ οἱ Νόμοι, ἐὰν ἡμεῖς λέγωμεν ἀλήθειαν, ὅτι δὲν ἐπιχειρεῖς νὰ
 “ πράξης δίκαια, ὅσα διαλογίζεσαι νὰ πράσῃς πρὸς ἡμᾶς
 “ ἤδη.”

“ Ἄς μὲ συγχωρηθῶσι δύο λέξεις· πάντοτε ὁ Σωκράτης εἰς
 τὸ σύστημά του πιστός· δι’ ὅλους τοὺς λόγους του ἐπιφέρει
 ἀποδείξεις· θέλει νὰ πείσῃ τοὺς ἄλλους, πείθει καὶ τὸν ἑαυ-
 τόν του.

Σ. “ —Ἡμεῖς ἂν καὶ σ’ ἐγεννήσαμεν, ἐξεθρέψαμεν, ἐπαι-
 “ δεύσαμεν, μετεδώκαμεν ἀπ’ ὅλα, ὅσα ἠδυνάμεθα, ἀγαθὰ
 “ καὶ εἰς σὲ καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους πολίτας, ἀλλὰ δὲν ἐμ-
 “ ποδίσαμεν ἕκαστον Ἀθηναῖον, ἀφοῦ δοκιμάσῃ καὶ ἴδῃ τὰ
 “ τῆς πόλεως πράγματα καὶ ἡμᾶς τοὺς Νόμους καὶ ἀπαρέσκε-
 “ ται, ν’ ἀναχωρῆ ὅπου θελήσῃ ἐλευθέρως μὲ τὴν περιουσίαν
 “ του· κἀνεὶς ἐξ ἡμῶν οὐδ’ ἐμποδίζει οὐδ’ ἀπαγορεύει εἴτε
 “ τις ἀπὸ σᾶς τοὺς πολίτας θέλει νὰ ἔλθῃ εἰς ἀποικίαν, ἂν

“ δα 28.—Τί φήσομεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων ; ἀληθῆ λέγειν τοὺς Νό-
 “ μους, ἢ οὐ ;”

Κ. “ Ἐμοίγε δοκεῖ.”

Σ. “ —Σκόπει τοίνυν, ὦ Σωκράτες, φαῖεν ἂν ἴσως οἱ Νόμοι,
 “ εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι οὐ δίκαια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς
 “ δρᾶν, ἃ νῦν ἐπιχειρεῖς. Ἡμεῖς γὰρ σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες,
 “ παιδεύσαντες, μεταδόντες ἀπάντων ὧν οἰοῖ τε ἡμεν καλῶν σοῖτε
 “ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πολίταις, ὅμως προαγορευόμεν τῷ ἐξουσίαν
 “ πεποιθηκέναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὴν δοκιμάσῃ καὶ ἴδῃ
 “ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα καὶ ἡμᾶς τοὺς Νόμους, ὡς ἂν μὴ ἀρέσκω-

“ δὲν τὸν ἀρέσκωμεν ἡμεῖς καὶ ἡ πόλις, εἴτε νὰ μετοικήσῃ ἄλ-
 “ λαχοῦ μὲ τὴν κατάστασίν του· ἀλλ’ ὅστις, βλέπων μὲ ποι-
 “ ον ἡμεῖς τρόπον καὶ τὰς δίκας κρίνομεν καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ
 “ τὴν πόλιν διοικοῦμεν, μείνῃ, λέγομεν ὅτι οὗτος ἐσυμφώνησε
 “ πραγματικῶς μὲ ἡμᾶς νὰ πράσῃ ὅσα κελεύομεν· ὁ δὲ μὴ
 “ πειθόμενος, λέγομεν ὅτι ἀδικεῖ τριπλῶς· ἀπειθεῖ εἰς ἡμᾶς
 “ πρῶτον ὡς γονεῖς, δεύτερον ὡς ἀνατροφεῖς, τρίτον ἀνατρέπει
 “ τὰς ιδίας αὐτοῦ ὑποσχέσεις, ἐπειδὴ ὁμολογήσας νὰ πείθῃ-
 “ ται εἰς ἡμᾶς, οὔτε πείθεται, οὔτε πείθει, ἂν δὲν ποιῶμέν τι
 “ καλῶς· μολονότι δὲν ἀπαιτοῦμεν ἀγρίως τὴν ἐκτέλεσιν τῶν
 “ διαταγῶν μας, ἀλλὰ, ἐνῷ τὸν δίδομεν νὰ ἐκλέξῃ ἢ νὰ μᾶς
 “ πείθῃ, ἢ νὰ ὑποτάσσῃται, δὲν πράσσει οὐδὲ τὸ ἐν οὐδὲ τὸ
 “ ἄλλο. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν κατηγορίαν θέλεις καὶ σὺ ἐνεχθῆν,
 “ ὦ Σωκράτες, ἂν ποιήσῃς ὅ,τι διαλογίζεσαι, καὶ πλειότερον
 “ μάλιστα παρ’ ὅλους τοὺς λοιποὺς Ἀθηναίους.—Ἄν δὲ ἐγὼ
 “ ἐρωτήσω, διὰ τί τοῦτο, ἴσως δικαίως θέλουσι μ’ ἐπιπλήξῃν,
 “ λέγοντες ὅτι πλειότερον ὄλων τῶν ἄλλων ὑπεσχέθην ἐγὼ
 “ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην· διότι θέλουν εἰπεῖν,—ὦ Σωκράτες,
 “ μεγάλας ἔχομεν ἀποδείξεις ὅτι σὲ ἠρέσκομεν ἡμεῖς καὶ ἡ πό-
 “ λις· ἐπειδὴ, ἂν δὲν ἦτον ἀληθέστατον τοῦτο, δὲν ἠθέλες

“ μὲν ἡμεῖς, ἐξεῖναι λαβόντα τὰ αὐτοῦ ἀπιέναι ὅπη ἂν βούληται·
 “ καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν Νόμων ἐμποδῶν ἐστίν οὐδ’ ἀπαγορεύει, ἐάν τε
 “ τις βούληται ἡμῶν εἰς ἀποικίαν ἵέναι, εἰ μὴ ἀρέσκοιμεν ἡμεῖς τε
 “ καὶ ἡ πόλις, ἐάν τε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποι ἔλθῶν, ἵέναι ἐκέῖσε ὅποι
 “ ἂν βούληται, ἔχων τὰ αὐτοῦ· ὅς δ’ ἂν ὑμῶν παραμείνῃ, ὄρων ὄν
 “ τρόπον ἡμεῖς τὰ τε δίκαια δικάζομεν, καὶ τᾶλλα τὴν πόλιν διοι-
 “ κοῦμεν, ἦδη φαμέν τοῦτον ὁμολογηκέναι ἔργῳ ἡμῖν, ἃ ἂν ἡμεῖς κε-
 “ λεύωμεν, ποιήσῃν ταῦτα· καὶ τὸν μὴ πειθόμενον, τριχῆ φαμέν
 “ ἀδικεῖν· ὅτι τε γεννήταις οὐσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι,
 “ καὶ ὅτι ὁμολογήσας ἡμῖν πείθεσθαι, οὔτε πείθεται, οὔτε πείθει ἢ
 “ μᾶς, εἰ μὴ καλῶς τι ποιῶμεν· προτιθέντων ἡμῶν καὶ οὐκ ἀγρίως
 “ ἐπιταττόντων ποιεῖν ἃ ἂν κελεύωμεν, ἀλλὰ ἐφιέντων δυοῖν θάτερα,
 “ ἢ πείθειν ἡμᾶς, ἢ ποιεῖν, τούτων οὐδέτερα ποιεῖ. Ταύταις δὲ φα-
 “ μέν καὶ σὲ, ὦ Σωκράτες, ταῖς αἰτίαις ἐνέξουσθαι, εἴπερ ποιήσεις ἃ
 “ ἐπινοεῖς· καὶ οὐχ ἦκιστα Ἀθηναίων σὲ, ἀλλ’ ἐν τοῖς μάλιστα.
 “ —Εἰ οὖν ἐγὼ εἶποιμι, διὰ τί δὴ, ἴσως ἂν μου δικαίως καθάπτοιτο,
 “ λέγοντες ὅτι ἐν τοῖς μάλιστα Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς ὁμολογηκῶς
 “ τυγχάνω ταύτην τὴν ὁμολογίαν· φαῖεν γὰρ ἂν ὅτι,—ὦ Σωκράτες,

“ διαμένειν ἐνταῦθα μᾶλλον ὄλων τῶν λοιπῶν Ἀθηναίων·
 “ οὔτε πρὸς θεωρίαν ἐξήλθες πώποτε, πάρεξ ἅπαξ μόνον εἰς
 “ τὸν Ἴσθμὸν ἔ, οὔτε εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος, πάρεξ εἰς στρα-
 “ τείαν, οὐδ’ ἀπεδήμησας ποτὲ, ὡς οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι, οὐδ’
 “ ἐπεθύμησας ἄλλην πόλιν καὶ ἄλλους Νόμους νὰ γνωρίσης,
 “ ἄλλα σὲ ἤρκοῦμεν ἡμεῖς καὶ ἡ ἡμετέρα πόλις· τόσον
 “ πολλὰ μᾶς ἐπροτίμας καὶ ὠμολόγεις ὅτι μέλλεις νὰ πολιτεύ-
 “ ησαι καθ’ ἡμᾶς, καὶ ἐπαιδοποίησας εἰς τὴν πόλιν ταύτην
 “ ἐπειδὴ βέβαια σὲ ἤρεσκε· καὶ προσέτι ἐνῆ εἰς τὸν καιρὸν
 “ τῆς δίκης σὲ ἦτο συγχωρημένον νὰ προκρίνης τὴν ἐξορίαν,
 “ εἴαν ἤθελες, καὶ νὰ πράξῃς τότε μὲ γνώμην τῆς πόλεως ὅ,τι
 “ ἐπιχειρεῖς ἤδη παρα γνώμην τῆς, τότε μὲν ἔδειχες σὺ προσ-
 “ ποιημένην μεγαλοφροσύνην, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἠγανάκτις
 “ διὰ τὸν θάνατον, ἀλλ’ ἐπροτίμας αὐτὸν, ὡς ἔλεγες, παρὰ
 “ τὴν ἐξορίαν· τὴν δὲ οὐδὲ τοὺς λόγους ἐκείνους αἰσχύνεσαι,
 “ οὐδὲ τοὺς Νόμους ἡμᾶς ἐντρέπεσαι, προσπαθῶν νὰ μᾶς
 “ διαφθείρῃς· καὶ πράσσεις ὅ,τι ἤθελε πράξῃν ὁ φαυλότατος
 “ δοῦλος, ἐπιχειρῶν νὰ δραπετεύσῃς ἀπέναντι τῶν συνθηκῶν
 “ καὶ τῶν ὑποσχέσεων, κατὰ τὰς ὁποίας ὠμολόγησας μὲ
 “ ἡμᾶς ὅτι θέλεις πολιτευθῆν. Πρῶτον λοιπὸν ἀποκρίσθου,

“ μεγάλα ἡμῖν τούτων τεκμήριά ἐστιν, ὅτι σοὶ καὶ ἡμεῖς ἤρεσκομεν
 “ καὶ ἡ πόλις· οὐ γὰρ ἂν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἀπάντων δια-
 “ φερόντως ἐν αὐτῇ ἐπεδήμεις· καὶ οὐτ’ ἐπὶ θεωρίαν πώποτε ἐκ πῆς
 “ πόλεως ἐξήλθες ὅτι μὴ ἅπαξ εἰς Ἴσθμὸν, οὔτε ἄλλοτε οὐδαμῶσε,
 “ εἰ μὴ ποι στρατευσόμενος· οὔτε ἄλλην ἐποιήσω ἀποδημίαν πώποτε,
 “ ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὐδ’ ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδ’ ἄλ-
 “ λων Νόμων ἔλαβεν εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμεῖς σοὶ ἱκανοὶ ἦμεν καὶ ἡ ἡμε-
 “ τέρα πόλις· οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ἤροῦ, καὶ ὠμολόγεις καθ’ ἡμᾶς πο-
 “ λιτεύεσθαι, τάτε ἄλλα καὶ παιδάς ἐν αὐτῇ ἐποιήσω, ὡς ἀρεσκούσης
 “ σοὶ τὴν πόλεως· ἔτι τοίνυν ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἐξῆν σοὶ φυγῆς τιμῆ-
 “ σασθαι, εἰ ἐβούλου, καὶ ὅπερ νῦν ἀκούσης τῆς πόλεως ἐπιχειρεῖς·
 “ τότε ἐκούσης ποιῆσαι· σὺ δὲ τότε μὲν ἐκαλωπίξου, ὡς οὐκ ἀγα-
 “ νακτῶν, εἰ θεοὶ τεθνήσκουσι σε, ἀλλ’ ἤροῦ, ὡς ἔφησθα, πρὸ τῆς φυγῆς
 “ θάνατον· νῦν δὲ οὐτ’ ἐκείνους τοὺς λόγους αἰσχύνῃ, οὔτε ἡμῶν
 “ τῶν Νόμων ἐντρέπη, ἐπιχειρῶν διαφθεῖραι· πράττεις τε ἅπερ ἂν
 “ δοῦλος ὁ φαυλότατος πράξειεν, ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς
 “ ξυνθήκας τε καὶ ὠμολογίας, καθ’ ἃς ἡμῖν ξυνέθου πολιτεύεσθαι.
 “ Πρῶτον μὲν οὖν ἡμῖν τοῦτ’ αὐτὸ ἀποκρίναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν, φά-

“ εἴαν λέγομεν ἀληθῆ ὅτι ὑπεσχέθης μὲ ἔργον, ὄχι μὲ λόγον,
 “ νὰ πολιτευθῆς καθ’ ἡμᾶς, ἢ ψευδώμεθα.—Τί νὰ εἴπωμεν
 “ πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἄλλο τι, ἢ νὰ συμφωνῶμεν;
 Κ. “ Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.”

Σ. “—Τί ἄλλο λοιπὸν, θέλουν εἰπεῖν, ἢ παραβαίνεις
 “ τὰς πρὸς ἡμᾶς συνθήκας καὶ ὠμολογίας; καὶ ταύτας δὲν
 “ ὠμολόγησας ὑπ’ ἀνάγκης οὐδὲ ἀπατηθεὶς, οὐδὲ βιασθεὶς
 “ νὰ σκεφθῆς εἰς ὀλίγου καιροῦ διάστημα, ἀλλ’ εἰς ἑβδομή-
 “ κοντα ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα δυνατόν σὲ ἦτο ν’ ἀπέλθῃς, ἂν
 “ δὲν σὲ ἤρεσκομεν, καὶ ἂν δὲν σὲ ἐφαίνοντο δίκαιαι αἱ ὠμολο-
 “ γίαι· σὺ δὲ οὔτε Λακεδαιμόνα ἐπροτίμησας, οὔτε Κρήτην,
 “ τὰς ὁποίας ἐπήνεσας πάντοτε διὰ τὴν εὐνομίαν τῶν, οὔτε
 “ ἄλλην κἀμμίαν Ἑλληνικὴν ἢ βαρβαρικὴν πόλιν· ἀλλὰ μᾶλ-
 “ λον ἀπεδήμησας ἀπὸ τὰς Ἀθήνας οἱ χωλοὶ καὶ οἱ τυφλοὶ
 “ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι παρὰ σέ. Τόσον πολὺ σὲ ἤρεσκεν
 “ ἡ πόλις καὶ ἡμεῖς οἱ Νόμοι βέβαια· ἐπειδὴ τίς ἤθελεν ἀγα-
 “ πῆσειν πόλιν χωρὶς νόμους; Καὶ τὴν δὲν θέλεις μείνειν
 “ σταθερὸς εἰς τὰ συμφωνηθέντα;... Ὅχι, θὰ μείνης, ὦ Σώ-
 “ κρατες, ἂν πείθῃσαι εἰς ἡμᾶς· δὲν θέλεις ἐκτελέσειν τὴν
 “ δραπέτευσιν διὰ νὰ κατασταθῆς καταγέλαστος. Σκέψου
 “ προσέτι τί ἀγαθὸν θέλεις τάχα προξενήσειν εἰς σεαυτὸν ἢ

“ σκοντές σε ὠμολογηκέναι πολιτεύεσθαι καθ’ ἡμᾶς ἔργω, ἀλλ’ οὐ
 “ λόγῳ· ἢ οὐκ ἀληθῆ;—Τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἄλλο τι,
 “ ἢ ὠμολογῶμεν;

Κ. “ Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.”

Σ. “—Ἄλλο τι οὖν, ἂν φαῖεν, ἢ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐ-
 “ τοὺς καὶ ὠμολογίας παραβαίνεις; οὐχ ὑπ’ ἀνάγκης ὠμολογήσας, οὐδὲ
 “ ἀπατηθεὶς, οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλευσασθαι, ἀλλ’
 “ ἐν ἔτεσιν ἑβδομήκοντα, ἐν οἷς ἦν σοὶ ἀπιέναι, εἰ μὴ ἤρεσκομεν ἡ-
 “ μεῖς, μηδὲ δίκαιαι ἐφαίνοντό σοι αἱ ὠμολογίαι εἶναι· σὺ δὲ οὔτε
 “ Λακεδαιμόνα προηροῦ, οὔτε Κρήτην, ἃς δὴ ἐκάστοτε φῆς εὐνομεῖ-
 “ σθαι, οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, οὐδὲ τῶν βαρ-
 “ βαρικῶν· ἀλλ’ ἐλάττω ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας, ἢ οἱ χωλοὶ τε καὶ τυ-
 “ φλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι. Οὕτω σοὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀ-
 “ θηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ Νόμοι δηλονότι· τί γὰρ
 “ ἂν πόλις ἀρέσκει ἄνευ νόμων; Νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμένεις τοῖς ὠμολο-
 “ γημένοις;... Ἐμμένεις δὲ, εἴαν γε ἡμῖν πείθῃ, ὦ Σώκρατες· οὐ κα-
 “ ταγέλαστος δὲ ἔση ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών. Σκόπει γὰρ δὴ, ταῦτα
 “ παραβάς, καὶ ἐξαμαρτῶν τι τούτων, τί ἀγαθὸν ἐργάσῃ σεαυτὸν ἢ

" τούς φίλους σου, όταν παραβῆς τὰς ὑποσχέσεις σου καὶ
 " φανῆς ἐνοχος τῶν εἰρημένων. Ὅτι μὲν θέλουσι κινδυνεύσειν
 " καὶ αὐτοὶ νὰ φεύγωσι, νὰ στερηθῶσι τὴν πατρίδα ἢ νὰ χά-
 " σωσι τὴν περιουσίαν, εἶναι σχεδὸν φανερόν· σὺ δὲ πρῶ-
 " τον μὲν ἂν ἔλθῃς εἰς τινὰ τῶν γειτονικῶν πόλεων, τὰ Μέ-
 " γαρα ἢ τὰς Θήβας (διότι ἀμφότεραι εὐνομοῦνται), ἐχθρὸς,
 " ὃ Σώκρατες, τῆς πολιτείας των θέλεις ἔλθειν· καὶ ὅσοι
 " φροντίζουν διὰ τὰς πόλεις των, θέλουν σὲ κακοβλέπειν
 " νομίζοντές σε διαφθορέα τῶν νόμων· καὶ αὐτὸς σὺ θέλεις
 " βεβαιώσῃς ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δικασταὶ δικαίως σὲ κατέκρι-
 " ναν· διότι ὅστις εἶναι διοφθορεὺς νόμων, πολὺ πλέον θέλει
 " νομισθῆν διαφθορεὺς νέων καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων. Τί
 " θὰ πράξῃς λοιπόν; θέλεις ἀποφεύγειν τὰς εὐνομουμένας
 " πόλεις καὶ τοὺς κοσμιωτάτους ἀνδρας; καὶ ταῦτα πράσ-
 " σων, εἶσαι τάχα ἄξιος τοῦ ζῆν; ἢ θὰ τοὺς πλησιάσῃς, ἢ
 " μ' ἀδιαντροπίαν θὰ ἐκφωνῆς λόγους τινάς, ὃ Σώκρατες,
 " ὁποίους κ' ἐδῶ, ὅτι οἱ ἀνθρώποι χρεωστοῦν νὰ προκρίνουν
 " παντὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὰ νόμιμα ἢ
 " τοὺς νόμους; τότε τί ἄλλο θέλει νομισθῆν ὁ Σωκράτης, ἢ
 " ἀναίσχυντος; Ἄλλ' ἀπὸ τὰς πόλεις μὲν αὐτὰς μακρύνεσαι,
 " ἔρχεσαι δὲ εἰς τὴν Θεσσαλίαν, εἰς τοῦ Κρίτωνος τοὺς φίλους·
 " ἐκεῖ βέβαια θέλεις εὐρεῖν μεγίστην ἀταξίαν καὶ ἀκολασίαν

" τοὺς ἐπιτηδείους τοὺς σαυτοῦ. Ὅτι μὲν γὰρ κινδυνεύουσί γέ σου οἱ
 " ἐπιτηδῆδοι καὶ αὐτοὶ φεύγειν καὶ στερηθῆναι τῆς πόλεως ἢ τὴν οὐ-
 " σίαν ἀπολέσαι, σχεδὸν τι δῆλον· αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἂν εἰς τῶν ἐγ-
 " γύτατά τινὰ πόλεων ἔλθῃς, ἢ Θήβαζε, ἢ Μεγάραδε, (εὐνομοῦνται
 " γὰρ ἀμφότεραι), πολέμιος ἦξεις, ὃ Σώκρατες, τῇ τούτων πολιτείᾳ·
 " καὶ ὅσοι περ κήδονται τῶν αὐτῶν πόλεων, ὑποβλέφονται σὲ, διαφθο-
 " ρεᾶ ἠγούμενοι τῶν νόμων· καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δό-
 " ξαν, ὥστε δοκεῖν ὀρθῶς τὴν δίκην δικάσαι· ὅστις γὰρ νόμων δια-
 " φθορεὺς ἐστί, σφόδρα που δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώ-
 " πων διαφθορεὺς εἶναι. Πότερον οὖν, φεύξῃ τὰς τε εὐνομουμένας πό-
 " λεις καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς κοσμιωτάτους; καὶ τοῦτο ποιοῦντι ἄρα
 " ἄξιον ἐστί σοι ζῆν; ἢ πλησιάσεις τούτοις, καὶ ἀναισχυντήσεις
 " διαλεγόμενός τινας λόγους, ὃ Σώκρατες, οἷους περ ἐνθάδε, ὡς ἡ
 " ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη πλείστου ἄξιον τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὰ νό-
 " μιμα καὶ οἱ νόμοι; καὶ οὐκ οἶει ἄσχημον ἂν φανεῖσθαι τὸ Σωκρά-
 " τος πρᾶγμα; Ἄλλ' ἐκ μὲν τούτων τῶν πόλεων ἀπαρεῖς, ἦξεις δὲ
 " εἰς Θεσσαλίαν παρὰ τοὺς ξένους τοῦ Κρίτωνος· ἐκεῖ γὰρ δὴ πλείστα

" ἴσως ἐκεῖ σὲ ἀκούωσιν εὐχαρίστως διηγοῦμενον, πῶς γελοί-
 " ως ἐδραπέτευσας ἀπὸ τοῦ δεσμοκτήριον, ἀλλάξας καὶ ἐνδυ-
 " μασίαν, ἢ σκεπασθεὶς μὲ διφθέραν καὶ ὁποῖά τινα συνεθί-
 " ζουν νὰ ἐνδύνωνται οἱ κρυφίως φεύγοντες, καὶ τὸ σχῆμά
 " σου μεταλλάξας· ἀλλὰ τάχα δὲν θὰ εἶπῃ καὶ κἀνείς ὅτι,
 " γέρων ἀνθρώπος, ἔχων νὰ ζήσῃ ὀλίγον καιρὸν ἀκόμη κατὰ
 " τοὺς ὄρους τῆς φύσεως, ἐτόλμησε νὰ ἐπιθυμήσῃ ζῶν με-
 " τόσῃν χαμέρπειαν, παραβάς τοὺς μεγίστους νόμους; Ἴσως
 " δὲν εἰπῶσι τοιαῦτα, ἂν κολακεύῃς ὄλους καὶ δὲν λυπῆς
 " κἀνένα· εἰ δὲ μὴ, θ' ἀκούσῃς, ὃ Σώκρατες, πολλὰ καὶ ἀν-
 " ἄξια σεαυτοῦ, καὶ θέλεις ζῆσαι πλησιάζων με ταπεινώσιν
 " καὶ κολακευτικὸν τρόπον, καὶ προθύμως ὑπηρετῶν ὄλους
 " τοὺς ἀνθρώπους· τί δὲ θέλεις πράσσειν; τί ἄλλο, ἢ θὰ
 " εὐωχῆσαι εἰς τὴν Θετταλίαν, ὡς ν' ἀπεδήμησας ἐκεῖ διὰ δει-
 " πνον; οἱ δὲ λόγοι μας ἐκεῖνοι περὶ δικαιοσύνης καὶ τῆς
 " ἄλλης ἀρετῆς τί θὰ γενῶσιν; Ἄλλὰ θέλεις τάχα νὰ ζῆς
 " διὰ τοὺς παῖδάς σου, ὥστε νὰ θρέψῃς καὶ παιδεύσῃς αὐ-
 " τοὺς; τί; μαζύ σου θὰ τοὺς μεταφέρῃς εἰς τὴν Θετταλίαν
 " διὰ νὰ τῶν δώσῃς παιδείαν καὶ τροφήν, ποιήσας αὐτοὺς
 " ξένους, ὥστε ν' ἀπολαύσωσι καὶ τοῦτο ἀπὸ σέ; ἢ καὶ μα-
 " κρὰν μὲν τῆς πατρίδος ὄχι, ἐδῶ δὲ ἀνατρεφόμενοι, σὺ ὅταν
 " ζῆς, θέλουν τραφῆν καὶ παιδευθῆν καλῆτερον, μακρὰν τῆς
 " συνανατροφῆς σου, διότι οἱ φίλοι σου θέλουν τοὺς ἐπιμε-

" ἀταξία καὶ ἀκολασία· καὶ ἴσως ἂν ἠδέως σου ἀκούοιεν, ὡς γελοίως
 " ἐκ τοῦ δεσμοκτηρίου ἀπεδίδρασκες, σκευὴν τέ τινα περιθέμενος, ἢ
 " διφθέραν λαβῶν, ἢ ἄλλα οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ ἀποδι-
 " δράσκοντες, καὶ τὸ σχῆμα τὸ σαυτοῦ μεταλλάξας· ὅτι δὲ γέρων
 " ἀνὴρ, σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος, ἐτόλμησας οὕτω γλί-
 " σχρως ἐπιθυμεῖν ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβάς, οὐδεὶς ὃς
 " ἐρεῖ; Ἴσως, ἂν μὴ τινα λυπῆς· εἰδὲ μὴ, ἀκούσῃ, ὃ Σώκρατες, πολλὰ
 " καὶ ἀνάξια σαυτοῦ· ὑπερχόμενος ἐν Θετταλίᾳ, ὥσπερ ἐπὶ δεῖπνον
 " δουλεύων· τί ποιῶν, ἢ εὐωχούμενος ἐν Θετταλίᾳ, ὥσπερ ἐπὶ δεῖπνον
 " ἀποδεδημηκῶς εἰς Θετταλίαν; λόγοι δὲ ἐκεῖνοι οἱ περὶ δικαιοσύ-
 " νης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ποῦ ἡμῖν ἐσονταί; Ἄλλὰ δὴ τῶν παι-
 " ὶδων ἕνεκα βούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃς καὶ παιδεύσῃς; τί δαί;
 " εἰς Θετταλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψεις τε καὶ παιδεύσεις, ξένους
 " ποιήσας, ἵνα καὶ τοῦτό σου ἀπολαύσωσιν; ἢ τοῦτο μὲν οὐ, αὐτοῦ
 " δὲ τρεφόμενοι, βέλτιον θρέψονται τε καὶ παιδεύονται, σοῦ ζῶντος,
 " μὴ ἔνυόντος σοῦ αὐτοῖς, οἱ γὰρ ἐπιτηδῆδοι οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται

“ ληθῆν; τί λοιπόν; ἂν εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσης, θά
 “ ἔχωσι περὶ αὐτῶν φροντίδα, ἂν δὲ εἰς τὸν ἄδην, θά τοὺς
 “ παραβλέψωσι τάχα, ἂν οὗτοι οἱ λεγόμενοι φίλοι σου ἦναι
 “ φίλοι ἀφελίμοι ὁπωσοῦν εἰς τὰς περιστάσεις; Πίστευσον
 “ τοῦτο. Ἄλλ’, ὦ Σώκρατες, πειθόμενος εἰς τοὺς τροφεῖς σου
 “ ἡμᾶς, μήτε παιδας πρόκρινε, μήτε ζῶην, μήτε ἄλλο τι μάλ-
 “ λον τοῦ δικαίου, ὥστε νὰ ἔχῃς τοιαύτην ἀπολογίαν εἰς τὸν
 “ ἄδην ἐλθὼν νὰ δώσῃς ἐνώπιον τῶν ἐκεῖ ἀρχόντων³⁰· διότι
 “ οὔτ’ ἐδῶ ἂν πράξῃς ταῦτα ἢ σὺ, ἢ ἄλλος τις τῶν ἰδικῶν
 “ σου, θέλεις φανῆν ὅτι πράσσεις καλὰ καὶ δίκαια καὶ ὅσια,
 “ καὶ ἐκεῖ ἐτι ὀλιγώτερον. Ἀλλὰ τώρα μὲν ἀπέρχεσαι ἀδικη-
 “ μένος, ἂν ἀπέλθῃς, οὐχὶ ἀπὸ τοὺς Νόμους ἡμᾶς, ἀλλ’ ἀπ’
 “ ἀνθρώπους· ἂν δε ἐξέλθῃς μὲ τρόπον τόσον αἰσχρὸν, ἀμοι-
 “ βαίως ἀδικήσας καὶ κακουργήσας, παραβὰς τὰς πρὸς ἡμᾶς
 “ συνθήκας καὶ συμφωνίας σου, καὶ βλάβας ὁποίους οὐδὲ-
 “ λως ἔπρεπεν, ἡμᾶς καὶ τὴν πατρίδα καὶ σεαυτὸν, καὶ ἡμεῖς
 “ θέλομεν σὲ ὀργισθῆν ζῶντα, καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοί,
 “ οἱ εἰς ἄδου Νόμοι, δὲν θέλουν σὲ ὑποδεχθῆν εὐμενῶς, γι-
 “ νώσκοντες ὅτι ὅσον ἐκ μέρους σου καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας ν’
 “ ἀπολέσῃς. Ἀλλὰ μὴ πεισθῆς εἰς τοὺς λόγους τοῦ Κρίτωνος
 “ μᾶλλον ἢ τοὺς ἰδικούς μας.—Ταῦτα, ἀγαπητὲ φίλε, ἔξευρε

“ αὐτῶν; πότερον, ἂν μὲν εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσης, ἐπιμελήσων-
 “ ται, ἂν δὲ εἰς ἄδου ἀποδημήσης, οὐχὶ ἐπιμελήσονται, εἴπερ γέ τι
 “ ὄφελος αὐτῶν ἐστὶ τῶν σοι φασκόντων ἐπιτηδεῖων εἶναι; Οἴεσθαί
 “ γε χρῆ. Ἄλλ’ ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τροφεῦσι,
 “ μήτε παιδας περὶ πλείονος ποιοῦ, μήτε τὸ ζῆν, μήτε ἄλλο μὴδὲν
 “ πρὸ τοῦ δικαίου, ἵνα εἰς ἄδου ἐλθὼν ἔχῃς ταῦτα πάντα ἀπολογή-
 “ σασθαι τοῖς ἐκεῖ ἀρχουσιν· οὔτε γὰρ ἐνθάδε σοι φαίνεται ταῦτα
 “ πράττοντι ἄμεινον εἶναι, οὐδὲ δικαιότερον, οὐδὲ ὀσιώτερον, οὐδὲ
 “ ἄλλω τῶν σῶν οὐδενί, οὔτε ἐκεῖσε ἀφικομένῳ ἄμεινον ἐσται. Ἀλλὰ
 “ νῦν μὲν ἠδικημένος ἄπει, ἂν ἀπίης, οὐχ ὑφ’ ἡμῶν τῶν Νόμων, ἀλ-
 “ λ’ ὑπ’ ἀνθρώπων· ἂν δὲ ἐξέλθῃς οὕτως αἰσχυρῶς ἀνταδικήσας τε
 “ καὶ ἀντικακουργήσας, τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ ξυνθήκας τὰς
 “ πρὸς ἡμᾶς παραβὰς, καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτους οὓς ἦκιστα
 “ ἔδει σαυτὸν τε καὶ τοὺς φίλους καὶ πατρίδα καὶ ἡμᾶς, ἡμεῖς τέ σοι
 “ χαλεπανοῦμεν ζῶντι, καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοί, οἱ ἐν ἄδου Νόμοι,
 “ οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέξονται, εἰδότες ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας
 “ ἀπολέσαι τὸ σὸν μέρος. Ἀλλὰ μὴ σε πείσῃ Κρίτων ποιεῖν ἃ λέγει
 “ μᾶλλον ἢ ἡμεῖς.—Ταῦτα, ὦ φίλε ἐταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι ὅτι ἐγὼ

“ καλῶς ὅτι νομίζω πῶς ἀκούω, καθὼς οἱ ἐνθουσιῶντες ἱερεῖς
 “ τῆς Κυβελῆς οἱ νομίζουσι ὅτι ἀκούουσι τοὺς αὐλοὺς· καὶ
 “ τῶν λόγων τούτων ἢ ἡχώ βομβεῖ τόσον βροντηρὰ εἰς τὰς
 “ ἀκοάς μου, ὥστε δὲν δύναμαι ν’ ἀκροασθῶ ἄλλως. Ἐξευρε
 “ προσέτι ὅτι, ὅσον τώρα φρονῶ τοῦλάχιστον, ἂν εἴπῃς τι
 “ ἐναντίον τούτων, ματαίως θέλεις λαλήσειν· μ’ ὄλον τοῦτο,
 “ ἂν νομίζῃς ὅτι θέλεις κατορθῶσειν τι πλεϊότερον, λέγε.”

Κ. “ Ἄλλ’ ὦ Σώκρατες, δὲν ἔχω νὰ εἶπω τι.”

Σ. “ Ἄφες λοιπόν, ὦ Κρίτων, καὶ ἄς πράξωμεν οὕτω,
 “ ἐπειδὴ οὕτως ὁ θεὸς παραγγέλλει.”

Ἐπαυσε νὰ λαλήῃ τοῦ σοφοῦ τὸ στόμα· ἔπαυσε νὰ λαλήῃ
 ἀφοῦ ἄπαξ διὰ τοὺς αἰῶνας ὄλους ἀπέδειξε μὲ ἀκαταμάχητον
 λογικὴν, πόσον σεβάσμιον χρῆμα εἶναι ἢ πατρίς καὶ οἱ νόμοι,
 καὶ πόσον ἀξιοκατάκριτος ὁ τολμῶν νὰ παρακούῃ ἢ νὰ βιάζῃ
 τὴν θέλησιν των. Ἴδου οἱ ἐπίγειοι θεοὶ τοῦ ἀνθρώπου! Ὁ
 Κρίτων ἀπεσύρθη τοῦ δεσμοτηρίου, κατάμεστος λαμπρῶν
 αἰσθημάτων, πλήρης μεγάλων καὶ λαμπρῶν ἰδεῶν. Εὐδαίμων
 καὶ μακαρία ἐποχὴ, ἣτις ἐγέννησας τοιοῦτον ἄνδρα! τρισευ-
 τυχεῖς ὅσοι τὸν ἠκούσατε λαλοῦντα καὶ διδάσκοντα!... Πλήν
 ὄχι· ὁ Σωκράτης δὲν ἀνήκει εἰς μίαν ἐποχὴν, εἰς ἓν ἔθνος, εἰς
 μίαν πατρίδα, εἰς ὀλίγους μαθητάς· εἶν’ ὁ ἀνθρώπος ὄλων
 τῶν αἰῶνων, ὄλων τῶν τόπων, ὄλων τῶν λογικῶν ὄντων.... Εὐ-
 δαίμων λοιπόν καὶ μακαρία, ὦ ἀνθρωπότης!

Σκυθρωπὴ ἀνέτελλεν ἡ ἡμέρα, καθ’ ἣν τὸ κώνειον ἔμελλε
 ν’ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ τοὺς φίλους τὸν Σωκράτην,
 καὶ νὰ τὸν παραπέμψῃ εἰς τὴν ἀθανασίαν. Ἄν καὶ κάθε
 πρωτὶ οἱ φίλοι του συνήγοντο κ’ ἐπερίμενον ν’ ἀνοίξῃ τὸ δεσμο-
 τηρίον, τὴν ἡμέραν ἐκείνην παρευρέθησαν πρωταίτερα ὄλοι,
 ἐκτὸς τοῦ Ἀριστίππου καὶ Κλεομβρότου ἀπόντων εἰς Αἴγιναν,
 καὶ τοῦ Πλάτωνος ἀσθενοῦντος. Ὁ θυρωρὸς τοὺς εἶπε νὰ
 περιμείνωσιν, ἐπειδὴ οἱ ἑνδεκα ἔλυον ἀπὸ τὰ δεσμὰ τὸν Σω-

“ δοκῶ ἀκούειν ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν·
 “ καὶ ἐν ἐμοὶ αὕτη ἢ ἡχώ τῶν λόγων τούτων βομβεῖ καὶ ποιεῖ μὴ
 “ δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν. Ἀλλὰ ἴσθι, ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δο-
 “ κοῦντα, ἂν τι λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάτην ἐρεῖς· ὅμως μὲν τοι εἶ τι
 “ οἶε πλέον ποιήσειν, λέγε.”

Κ. “ Ἄλλ’ ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω λέγειν.”

Σ. “ Ἐὰ τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτη, ἐπειδὴ ταύ-
 “ τη ὁ θεὸς ὑφηγεῖται.”

κράτην καὶ τὸν εἰδοποιοῦν ὅτι ἦν ἡ ἡμέρα τῆς τελευτῆς του 32. Τρομερὰ κατάχρησις τῶν νόμων ἢ θανατικὴ ποινὴ, καὶ εἰς τοὺς πλέον κακούργους ἐπιβαλλομένη! Τί θέλει ὠφελῆθῃν ἡ κοινωρία, ὃ νομοθέτα, ὅταν χάσῃ ἓνα ἄνθρωπον; πῶς θέλει ἀναπληρωθῆν τὸ κενὸν τοῦτο; εἰς τί θέλω ἰκανοποιηθῆν ὁ ἀδικηθεὶς ἐγὼ, ὅταν χάσῃ ὁ ἀδικήσας τὸ φῶς τῆς ἡμέρας; Εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἢ βάρβαρος παιδεία αὕτη, ἂν ἔπιβληθῆσα ἀπὸ τῆν φιλόφρονος τοῦ Σόλωνος ψυχῆν, ἦτον ἀναγκαία συνέπεια τῶν φονικῶν νόμων τοῦ Δράκοντος 33. ἀλλὰ σεῖς, φωτισμέναι κυβερνήσεις τοῦ 10^{ου} αἰῶνος, ποίαν ἐδώκατ' ἐπανόρθωσιν τῆς καταχρήσεως ταύτης, ἀξίας τῶν πλέον βαρβάρων καὶ θηριωδῶν ἐποχῶν;

Δὲν ἐβράδυνεν ὁ θυρωρὸς νὰ παρεισάξῃ εἰς τὸ δεσμοτήριον τοῦ Σωκράτους τοὺς φίλους. Εἰσέρχονται.... Ὁ προεσβύτης, ἐλεύθερος δεσμῶν, καὶ ἡ Ξανθίππη μὲ τὰ τέκνα τῆς παρακαθήμενα, τὰ μὲν δύο ἀνήλικα, μὴ αἰθανόμενα τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, τὸ δὲ πρωτότοκον συμερίζον τῆς μητρὸς του τὴν ἀπέλπισίαν.... Ὅποια ψυχὴ, ἡ ψυχὴ τοῦ Σωκράτους, ἀφοῦ ἡ θεὰ καὶ οἱ σπαραγμοὶ συζύγου καὶ παιδῶν, ἢ τρομερὰ εἰς τὴν χρεῖαν καὶ τὴν ὀρφανείαν ἐγκατατάλειψις τῶν ἀγαπητοτέρων τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθῶν, δὲν ἴσχυσαν νὰ τὴν κλονίσωσιν ἀπὸ τὸ δίκαιον! Ἡ Ξανθίππη ἐκβάλλει τρομερὰς ἀπελπισίας κραυγὰς· ἀλλ' εἰς ἓν νεῦμα τοῦ ἀξιοπρεποῦς ἀνδρός τῆς μετεκομίσθη εἰς τὸν οἶκόν τῆς. Τοιαύτη στιγμή, κόπτουσα διὰ πάντα πρόσκαιρα δεσμὰ, καὶ πέμπουσα φιλόσοφον ψυχὴν εἰς τὴν αἰωνιότητα, δὲν ἔπρεπε νὰ ταραχθῆ ἀπὸ κανέν τῶν παθῶν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅσον ἂν ἦναι ἰσχυρὰ καὶ γενναία ἡ ἀνθρωπίνη καρδιά, ἡ στιγμή τῆς τελευτῆς εἶναι φοβερὰ. Ὁ ἀποθνήσκων δὲν θέλει πλέον ἰδεῖν τὰ πρόσωπα τῶν φίλων καὶ συγγενῶν του· ὄχι τὸν ἥλιον, ἀνατέλλοντα ὑπερηφάνως καὶ ζωογονοῦντα τὴν κτίσιν, ἢ ὑποχωροῦντα εἰς τὸν ἄπειρον πέπλον τῆς νυκτὸς, ὡς ῥωμαλαῖος πολεμιστῆς θριαμβεύων καὶ πίπτων· ἢ ἰλαρὰ σελήνη δὲν θέλει πλέον τοῦ ἐμπνέειν τὸν ἔρωτα καὶ τὰς ἐκστάσεις, οὐδὲ, ἀτενίζων δακρυβρεγμένα ὄμματα εἰς τὸν κατὰ στερον οὐρανὸν, θέλει θαυμάζειν τὴν σοφίαν καὶ ἀγαθότητα τοῦ ἀκατανοήτου Δημιουργοῦ· δὲν θέλει χαιρετήσῃν τοῦ λοιποῦ τὴν φύσιν, προσμειδῶσαν καὶ ἐκτυλίσσουσαν νέα πάντοτε ἔμέτρητα κάλλη, ἢ καλυπτομένην ἀπὸ τὴν ὀμίχλωδη κακοήθειαν τῶν καιρῶν, ὡς μοῖρα προεσβύτις ἀσχημιζομένη μὲ ὄν-

τίδας, διὰ νὰ σὲ θαμβώσῃ μὲ χάριτας αἰφνηδίως δεικνυόμενας... καὶ ἡ γοητευτικὴ ποικιλία προσώπων καὶ πραγμάτων, εὐτυχημάτων καὶ δυστυχιῶν, ἢ περιπτώσεις ἀπὸ τὴν λύπην εἰς τὴν ἠδονὴν καὶ ἀπὸ ταύτην εἰς ἐκείνην, οἱ ἀδιάκοποι τῆς καρδίας παλμοὶ, ὁ γέλως, τὰ δάκρυα, τὸ τεκμήριον τοῦτο ψυχῆς φιλοφρόνου καὶ ἡμέρου, ἂν ῥέουν εἰλικρινῆ, ἐκλείπουσι δι' αὐτὸν πλέον.... Ἐκλείπουσι! καὶ αἰωνίως! καὶ ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος μεταβαίνει ἀπὸ βεβαίαν ὑπαρξίν εἰς μέλλον ἀβέβαιον...!

Τί λέγω;... Ὅχι! πλανῶμαι... ὁ Σωκράτης μόνος ἤθελεν ἀρκέσειν νὰ μᾶς ἀποδείξῃ τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀθανασίαν, ἂν δὲν μᾶς ἐπληροφόρουν περὶ αὐτῆς τόσ' ἄλλα ἀνατιρότητα δείγματα, ἀπλῆ ἔρευνα τῶν περὶ ἡμᾶς, αὐτῆ ἡμῶν αὐτῶν ἢ γνώσις.... Ὀλιγόψυχε καὶ δύσπιστε θνητέ! θέλεις νὰ πεισθῆς εἰς τὴν ἀλήθειαν ταύτην; Ἀτένισον τὴν φύσιν, μελέτησον τὸν ἑαυτὸν σου, γενοῦ μαθητῆς τῆς Σωκρατικῆς φιλοσοφίας, καὶ θέλεις ἀποχαιρετήτειν εὐθύμως τὴν γῆν, ὅταν ὁ Πλάστης εὐδοκῆσῃ νὰ σ' ἀνακαλέσῃ πρὸς ἑαυτὸν.

Ὁ Πλάτων εἰς τὸν Φαίδωνα τοῦ μᾶς διετήρησε τὸν τελευταῖον τοῦ Σωκράτους διάλογον, ἂν καὶ τὸν ἐχρωμάτισε μὲ τὴν εὐφυῆ του λεπτολογίαν. Ὁ τόπος, ὁ χρόνος, τὰ πρόσωπα τοῦ διαλόγου ἦσαν θρησκευτικὰ καὶ σεβάσμια. Ψυχὴ, ἢ ἐναρετωτέρα, ἢ σοφωτέρα τῶν γενεῶν, ἐπέτα εἰς ὀλίγας στιγμὰς πρὸς τὸν Πλάστην τῆς. Δημιουργὸς λοιπὸν καὶ ἢ πρὸς αὐτὸν ἀνάκλησις καὶ ἀθανασία τοῦ πνευματικοῦ τῶν ἀνθρώπων ΕΓΩ ἦτον ἡ ὕλη τοῦ διαλόγου. Προεσβύτης συναισθανόμενος ὅλην τὴν σημαντικότητα καὶ τῆς ὥρας καὶ τοῦ ἔργου καὶ τῆς ὀμιλίας, φίλοι ἄπληστοι μαθήσεως καὶ ἐρεῦνης, ἢ ταπεινότης τοῦ δεσμοτηρίου θαυμασίως πῶς ἀντιπαραθετομένη μὲ τὴν τοῦ δικαστηρίου λαμπρότητα, παρίστανον οὐρανίαν καὶ σοβαρὰν εἰκόνα.

Ἰλαρὸς καὶ ἡσυχὸς ὁ γέρον, παραμυγνῶν κάποτε μὲ τῆς διαλέξεως τὸ ὑψηλὸν ἐρασιμίους ἀστεϊσμοῦς, ἀνέλυε καὶ ἀνέπτυσε τὸ λαμπρὸν τοῦτο θέμα, θερμαινόμενος βαθμηδὸν ἐναντίον τῆς παραγγελίας, ἣτις ἐσυμβούλευεν ἡσυχίαν, συμβάλλουσαν νὰ μετριάξῃ τὴν ἀγωνίαν τῆς διὰ κωνεῖς θανάτου. Τὴν παρατήρησιν ταύτην δὲν ὠκνησε νὰ τοῦ κατευθῆνῃ ὁ Κρίτων· ὁ Σωκράτης ἀδιάφορος ἐξηκολούθησε τὴν διάλεξιν. Τὰ ἐπιχειρήματά του ἦσαν καθαρὰ καὶ σαφῆ, αἱ ἀναιρέσεις τῶν προβαλλομένων ἀντιρροήσεων εὐστοχοὶ καὶ βάσιμοι, καὶ

ἢ ἀπόδειξις ὅτι “παντὸς μᾶλλον ψυχὴ ἀθάνατον
καὶ ἀνώλεθρον α,” ἐδόθη τελειωτικῶς καὶ ἀκαταμα-
χήτως.

“Ἄλλὰ δὸς μας, τοῦ λέγει ὁ Κρίτων, τὰς τελευταίας σου
περὶ τῶν παιδῶν ἢ ἄλλου τινὸς παραγγελίας.” — “Οὐδεμί-
αν νεωτέραν τῶν ἄσας ἄλλοτε σᾶ; ἔδωκα· πράσσετε ὅ,τι
πολλάκις σᾶ; εἶπα, καὶ θέλετ' εὐεργετήσῃν καὶ ἐμὲ καὶ
ἑαυτοῦς· ἐπιμελεῖσθε τὸ πνευματικὸν σας ΕΓΩ, τὸ ἀθά-
νατον ΕΓΩ, τὸ ὁποῖον σᾶς συνδέει μὲ τὸν Πλάστην· οὐαὶ
εἰς τὸν, ὅστις τὸ παραβλέπει.” — “Ἄλλὰ πῶς νὰ σ' ἐνταφιά-
σωμεν;” ὑπέλαβεν ὁ Κρίτων. Μειδιάμα ἐξέφυγε τὸν φιλό-
σοφον. “Δὲν δύναμαι λοιπὸν νὰ σὲ πείσω, ὦ Κρίτων, ὅτι
δὲν θέλ' εἶσθαι Σωκράτης τὸ ἀψυχον σῶμα, τὸ ὁποῖον μετ'
ὀλίγον θέλει σιωπᾶν; Ἐλησμόνησας ὅτι οἱ μὴ καλοὶ λόγοι,
ἀμαρτωλοὶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοῦς ὄντες, ἀμαρτάνουσι διπλᾶ,
βλάπτοντες καὶ τῶν ἀκουόντων τὰς ψυχὰς...;”

Ἠγέρθη, ἐλούσθη κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, συνο-
δευθεὶς ἀπὸ μόνον τὸν Κρίωνα... Κρουνοὶ δακρύων ἔρρεν-
σαν ἀπὸ τῶν φίλων τοὺς ὀφθαλμούς... Ἐκάλεσε τοὺς παιδάς
του, τὴν σύζυγον καὶ ἄλλας συγγενεῖς του γυναίκας, τὰς
ἐνουθέτησε, καὶ τὰς ἀπέβαλε πάλιν... Ἡ ἡμέρα ἦτο περὶ
τὴν δύσιν... Ὁ ὑπηρέτης ἔφερε τὸ κώνειον... ἐπέπληξε τοὺς
μαθητὰς του οἰμῶζοντας καὶ ὀλολύζοντας... ποτὸν ἐλήφθη
... μετὰ μίαν στιγμήν ἢ ἀγνή ψυχὴ του ἦτον εἰς τοὺς οὐρα-
νοὺς 35. . . ! . . .

Τί ὠφέλησεν ἔπειτα ἢ μετάνοιά σας, ὦ Ἀθηναῖοι; τί ὠφέ-
λησεν ἢ ὀργή σας, ἢ ἀτίμωσις καὶ ποινὴ τῶν συκοφαντῶν; τί
ὁ ἀπὸ τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας σας ἐγερθεὶς βωμὸς εἰς τὴν
ψυχὴν τοῦ δικαίου;... Ναί, τιμᾶ, ναί, συγχωρεῖ τὸν ἀμαρτω-
λὸν εἰλικρινῆς ἔλεγχος τοῦ συνειδότος καὶ ἀνυπόκριτος μετάνοια· ὁ Πλάστης χορηγεῖ τὴν μετάνοιαν· ὁ ἀναξιοπαθήσας
δίκαιος ἐξιλεοῦται· πλὴν — Ἀθηναῖοι, ὦ Ἀθηναῖοι! εἰς τῆς
λαμπρᾶς σας ἱστορίας τὰς σελίδας ἐτυπώθη κηλὶς, ἣτις θέλει
μένειν ἀνεξάλειπτος, ἐνόσω ὑπάρχει ἢ ἀνθρωπότης!

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελίδ.	Στίχ.	Ἄντι	Ἀνάγνωθι
3	2	καταπονεμένος	καταπονημένος
—	6	, ἢ τόσον	— ἢ τόσον
—	6	πλέον·	πλέον—
—	11	χρήσιμος,	χρήσιμος.
—	22	ιδέας	ιδέας,
4	7	ιεράς	ιεράς
—	19	ἐπιτύχειν	ἐπιτύχειν
—	23	καὶ	καὶ
—	23	μέγα	μέγα.
—	26	ἡρεμοῦν	ἡρεμοῦν
—	28	Ἄνεπερώθημεν	ἀνεπερώθημεν
—	32	λύκεια	λύκεια
—	33	πλαταιὰς	Πλαταιὰς
5	5	ἰσοβίως,	ἰσοβίως·
—	7	πλησιάζουσιν.	πλησιάζουσιν·
6	3	φαιναρέτης	Φαιναρέτης
—	18	φαίδων	Φαίδων
—	28	φιλοσοφίαν	φιλοσοφίαν
7	15	θαυμαστὸν	θαυμαστήν
—	21	χάριτες	Χάριτες
8	2	ἀνακαλύψων	ἀνακαλύψων
—	20	κάτοικοι	κάτοχοι
—	26	λύσανδρος	Λύσανδρος
—	37	τῶν	τῶν
9	1	7	7·
—	9	Συγχρόνως	συγχρόνως
—	20	μετριοφροσύνην	μετριοφροσύνην
—	31	δικαίως	δικαίως·
11	9	ἠκολούθει,	ἠκολούθει
12	14	ἐχρησίμευσε	ἐχρησίμευε

Σελίδ.	Στίχ.	Ἄντι	Ἀνάγνωθε
13	8	μ'	μέ
—	37	ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ	Σωκράτους
14	5	Ξενοφόντος 17	Ξενοφώντος 17.
—	21	ΣΩΚΡΑΤΗΣ	Σωκράτης
15	19	κατανοεῖ	κατανοεῖν
—	35	τύχει	τύχειν
16	33	σοφίας,	σοφίας·
20	11	τά	νά
21	8	νά ἀνοίξη	νά σέ ἀνοίξη
—	9	γνώριμός μου εἶναι	γνώριμός μου πλέον εἶναι
—	22	ἀφῖξαι·	ἀφῖξαι,
22	18	ἤθελέν	ἤθελεν
23	15	ἐξύπνησας;	ἐξύπνισας,
25	13	δέν	δέν
36	15	τήν	τό
40	14	μησήσεις	μισήσεις
46	19	πείδει	ὡς πείδει
51	2	καί	τήν
—	20	καί μακράν	μακράν
56	23	ποτόν	τό ὀλέθριον ποτόν
—	34	μετάνοιαν	συγγνώμην
—	35	Ἀθηναῖοι	ὦ Ἀθηναῖοι

Εἰς τὰς σημειώσεις.

β'	4	γάρ τι	γάρ τοι
—	9	98-96	98-99
—	16	ἀθλητικῶν	ἀθλητῶν